

YU ISSN/9295 LETNIK XXVIII. ŠT. 2. NOVEMBER 1987 CENA 450 DINARJEV

KATEDRA KATEDRA

СЫНЫ НАРОДА
С КЛЯТВОЙ ИДУТ
В ПОСЛЕДНИЙ БОЙ,
И КРАСНЫЙ СТЯГ
СОЛДАТЫ
НЕСУТ
ВСЕГДА С СОБОЙ!

DVOJNI OBRAZ JOŽETA KALINGERJA

Avgusta 1984 me je predsedstvo občinskega komiteja ZKS Maribor Rotovž imenovalo v aktiv komunistov, zadolženih za sodelovanje s posameznimi osnovnimi organizacijami ZK ob obravnavi predloga sklepov 13. seje CK ZKS. 12. septembra 1984 pa sem bil zadolžen za osnovni organizaciji ZK pri Postaji milice Rotovž in v prvi osnovni organizaciji ZK v krajevni skupnosti Prežihov Voranc.

Na programski konferenci osnovne organizacije ZK Postaje milice Rotovž, dne 7. februarja 1985, so komunisti-milničniki obravnavali tudi problem ilegalnega izdajanja dveh številki študentskega časopisa Kmečke in rokodelske novice, v katerega bi naj bil vpleten tudi sin predsednika MK ZK Rafaela Ruzpeta. Zahtevali so, »da MK ZK Maribor in OO ZK Temeljnega javnega tožilstva do prihodnjega sestanka obvestijo to organizacijo, kdo že preko pol leta ovira uvedbo kazenskega postopka zoper znane storilce. Tak način prikrievanja nezakonitosti nekaterih privilegirancev jamlje komunistom in delavcem pregona voljo do dela«. Poročilo o tem sestanku sem 9. 2. 1987 posredoval predsedstvu občinskega komiteja ZK Maribor Rotovž, kar je imelo za posledico, da me od tedaj niso več vabili na seje aktiva komunistov.

O zadevi sem seznanil tudi svojo OO ZK v krajevni skupnosti Prežihov Voranc, ki se je solidarno priključila upravičenim zahtevam in protestu miličnikov komunistov iz Postaje milice Rotovž. OK Maribor Rotovž se tudi na to opozorilo ni zmenil in se mu ni zdelo niti vredno, da bi nam pojasnil zakaj molče tolerira tako nezakonitost.

Na letni skupščini organizacije Zveze borcev v KS Prežihov Voranc, ki ji predseduje Jože Kalinger, je bilo javno postavljeno vprašanje, kako je Temeljno javno tožilstvo v Mariboru reagiralo na protestni zahtevi že omenjenih OO ZK. Predsednik Jože Kalinger je v zvezi s tem vprašanjem navzoče seznanil, da sta se obe ilegalni številki Kmečkih in rokodelskih novic s pomočjo Ruzpeta sina tiskali v razmnoževalnici Doma družbenih organizacij v Mariboru. Borci so se zgražali nad tako zlorabo razmnoževalnice v mariborskem »akvariju« in terjali ustrezno ukrepanje. Dva bivša sodnika (Kuster in Štampar) sta Kalingerja izrecno opozorila, da sta zakon o javnem tožilstvu in zakon o tisku nedvoumna in mu nalagata, da ukrepa po uradni dolžnosti zoper razpečevalce in tvorce ilegalnega tiska, zlasti v času, ko je v Beogradu tekkel proces zoper šestorico, ki so jih sodno preganjali ne za to kar so storili, temveč zgolj za to kar so mislili. V tem tesnem precepu je Jože Kalinger nemočno izjavil, da morajo o tem vprašanju predhodno odločiti v Domu družbenih organizacij, ker brez njihovega soglasja ne more ničesar storiti. S tem je odkrito priznal, da brez Ruzpeta »žegna« rajje pristane na nezakonitost.

Ta dogodek nehoté asocira na pritiske Pozderčevega klana na Republiški sekretariat za notranje zadeve BiH ob odkrivanju njihove povezanosti z afero Agrokromerc.

Na letošnji skupščini krajevne borčevske organizacije pa je predsednik Jože Kalinger več kot polovico letnega poročila posvetil »pohujšljivim« citatom iz Katedre. Verjetno je pričakoval, da bo dobil borčevsko podporo za poznejšo zaplombo tega študentskega lista. Nihče od borcev ga v tem monologu ni podprl. Pač pa se mi je obračal želodec, ko sem iz blagajniškega poročila izvedel, da nam je tradicionalno zakusko po občnem zboru omogočila tudi delovna skupnost Temeljnega tožilstva v Mariboru. Na tako poceni način se borci ne podkupujejo!

V skladu s sklepi 13. seje CK ZK Slovenije predlagam osnovni organizaciji ZK Temeljnega tožilstva v Mariboru, da obravnava tudi ta dvojni obraz Jožeta Kalingerja in oceni zakonitost njegovega ravnanja v primeru izdajanja dveh ilegalnih številki Kmečkih in rokodelskih novic, ki so bile legalizirane skoraj leto dni pozneje.

Prof. Janko Kuster, dipl. pravnik

LIPNIK Alojz
polkovnik
Maribor
Koroška c. 69

UREDNIŠTVO KATEDRE
Tyrševa 23
62000 Maribor

V zvezi s sestavkom, objavljenim na 2. strani Katedre št. 1 - oktober 1987, dajem naslednje pojasnilo:

Na razgovoru s predstavnikoma Univerze Maribor, ki je potekal v DOMU JLA v Mariboru, 25. maja 1987. leta, nisem niti s besedo postavil stvari glede starešin JLA tako, kot so navedene v povzračenem okvirju. Odločno izjavljam, da nisem vedel, »Strinjani se s kolegom (Brankom Greganovičem), da nekaj nekateri naši oficirji primitivni. Tudi tu je treba iti v korak s časom.«

Nimogrede naj omenim, da je tega dne potekal razgovor o sodelovanju pripadnikov Garnizije Maribor in predstavnikov Univerze v Mariboru o skupnih nalogah na področju SLO in DS, na kulturnem in športnem področju.

Vljudno vas prosim, da demant objavite na 2. strani naslednje številke Katedre na enak način in v rubriki, kot ste objavili to, česar nisem dejal.

Tovariški pozdravi

Lipnik Alojz

V Mariboru, dne 21/10-1987

Študentski časopis KATEDRA, Tyrševa 23, Maribor, tel (062) 22-004
Številka žiro računa: 51800-678-81846
Ustanovitelj in izdajatelj: UK ZSMS Maribor

Uredništvo: Igor Mekina (odgovorni urednik), Dejan Pušenjak (glavni urednik)
Samo Resnik, Peter Tomaž Dobrila, Silvo Zapečnik, Andreja Čurin

Tehnični urednik: Marjan Hani
Lektor: Boris Svetel
Vodja prodaje: Danilo Vežjak
Urednik priloge: Svetlana Vasovič

Predsednica časopisnega sveta: Dragica Korade

Katedra izhaja ob podpori družbenega dogovora o financiranju mladinske periodike v Sloveniji
Tisk: ČGP VEČER, Tržaška 14, 62000 Maribor, naklada 6000 izvodov

Naročnina za celo leto: 4500 din, 8000 din za pravne osebe; 100 ASch, 10 US \$, 15 DM, 10 kLIt za tujino
Oproščeno temeljnega prometnega davka po sklepu št. 421-1/70, z dne 11. 1. 19
Uradne ure: vsak petek popoldan

Uslužbenec: Sploh, sploh ne gre vezat...
D: Kak to mislite?
Uslužbenec: Sploh ne morem vezat, ja...
D: Aha...
Uslužbenec: Ključte me še enkrat prosim.
D: Dobro.
D: Nič, sploh ni nobenga znaka. Kaj pa direktne številke pa nima?
Uslužbenec: Ma ja.
D: Mi jo lahko date?
Uslužbenec: Težko veste, tak, samo malo, saj bo šlo, malo še počakajte.

D: Dober dan, tov. načelnika bi prosilo.
Uslužbenka: Ja, samo malo.
Tov. načelnik: Ja prosim?
D: Tov. načelnik, dober dan, spet z uredništva Katedre kličem.
Tov. načelnik: Aha, Pušenjak ne, kaj ste vi z Ljutomera doma, ni ste?

D: Ne, moj stari oče je bil od tam doma.
Tov. načelnik: A stari oče. No, ker jaz sn tud priek, hudirja no.
D: A tak.
Tov. načelnik: To je Rado Pušenjak, Rado ne, al kaj je že bil.
D: Tak mu je blo ime ja.
Tov. načelnik: Rado Pušenjak, a on je bil iz, mislim on je stari oče vaš, a tako. No po priimku se spomnim, pa sem pol mislu če...
D: Aha.
Tov. načelnik: A tako...
D: Ja no...
Tov. načelnik: Ja, zdaj to ni pomembno, ne... Ha, ha, ha.

D: Mene zanima, če bi lahko dali izjavo za časopis oziroma, če bi nam lahko več povedali o predlogu?
Tov. načelnik: Ja no, izjave vam nem dajal, jaz vam samo to povem... da smo zoper Brkiča podali predlog sodniku za prekrške mesta Maribor... temu... medobčinski sodnik, al kaj je... Maribor zaradi kršitve 2. točke 10. člena Zakona za prekrške zoper javni red in mir, razširjanje vznemirljivih vesti.

D: In kakšne so te vesti, ki bi jih naj razširjal: neresnične, vznemirljive?
Tov. načelnik: Ja to pa, to pa, saj veste, saj ste pa vaš list, to je iz vašega lista št. 12 od 30. 6.
D: Prepovedanega?
Tov. načelnik: Ja.
D: Mislim, ker kaveljc je tukaj, če je bila številka prepovedana, je težko, da bi se vznemirljive vesti širile.

Tov. načelnik: No dobro, zaj, o tem se nebom zaj z vami, al se al se niso, vi pa veste.
D: Ja, ampak zato Brkič ni bil nič kriv, ampak varnostna služba Večera.

Tov. načelnik: Veste kaj, saj mi... tolk da se razumema, da ne bi slučajno kaj pisal, saj mi ne obsojamo organe za notranje zadeve, mi samo ugotavljamo prekrške in kazniva dejanja, raziskujemo, potem prepodamo predlog ali pa ovadbo, v konkretnem primeru predlog, zdaj kakšna pa je usoda takšnega našega prekrška al pa ovadbe, v konkretnem primeru prekrška, to pa zaj ni moja stvar. O tem sploh nočem diskutirat, veste.

D: Ne mene zanima samo tole, kak ste pomislili na Brkiča glede na to, da so se prepovedani časopisi kradli v tiskarni.
Tov. načelnik: To ne vemo, to tud nimam jaz dokazov, jaz nič o tem ne razmišljam, jaz sem vam samo povedo da smo ta predlog dal sodniku za prekrške, po kateri določbi je prekršek storo, materialni kršitvi zakona o prekrških zoper javni red in mir, to smo mi predlog dal, ker smo pač sklepal in pa skratka ugotovil, da gre za kršitev po tej, po tem členu tej točki tega zakona, o usodi o razsodbi, o tem to pa ni naša skrb več, to pa naj drugi razčističujajo.

D: Ne, tov. načelnik, mene zanima samo tole, rekli ste, da ste ugotovili. Na kak način ste lahko ugotovili, da je Brkič kriv za razširjanje kršnihkoli že novic?
Tov. načelnik: Ja, on jih je napisal.
D: Jih pa ni razširjal.
Tov. načelnik: Saj jih ni on razširjal.
D: Obtožen pa je.
Tov. načelnik: Ja saj pravim, saj to ni naša zadeva, še enkrat vam povem, mi samo odkrivamo prekrške...
D: Aha dobro.

Tov. načelnik: ... Dalje vam bo povedal sodnik za prekrške, zaj na osnovi kakih dokazov je on ugotovo, da je Brkič storo tak prekršek.
D: Ste podali predlog samo za Brkiča al še za koga drugega iz prepovedane Katedre?
Tov. načelnik: Ja za tole kršitev smo zoper njega.

D: Kaj pa za kakšno drugo kršitev še koga drugega?
Tov. načelnik: Ja nimam zdaj vse to pregleda, veste, če bi vse zadeve jaz delo, kam bi pa prišli.

D: To je jasno.
Tov. načelnik: Ne... to zadevo... to... tud jaz sem potegno zaj ven, zarad tega, ker so, danes dopoldan že, novinar... en kolega vaš, klical iz Lublane, iz Dela, potem ko sem jaz bil odsoten, so tud drugi kolegi klical tu z Večera, iz Dela, pa vi, zato sem naročo, da so mi to potegnili vn, ker ja pač sporn zdaj Brkič.

D: Seveda, saj to bo zdaj še nekaj časa sporno, pa še verjetno bojo klicali.
Tov. načelnik: Pa, saj pravim jaz druga vam res nebi tov. Pušenjak. To kar je, mi smo predlog dal, skratka ugotovil, preko, preko razčiščevanja, da je on pisal tisti članek, materialno zbral te stvari in predlog dal, torej usoda predloga pa, če... če... npr. bi prišla zdaj odločba k nam, pa bi bila res, skratka iz odločbe izhajalo, pa bi mi sklepal, da ni prav, se mamo pravico pritožiti, ne.

D: Mhm... Mhm.
Tov. načelnik: Če pa ne, zaj, če pa je drugač, da nekdo drugi misli, Brkič al pa kdo drugi, da je prizadet, potem se ima pa tudi on pravico pritožiti, ne, saj veste, obe stranki imata pravico.

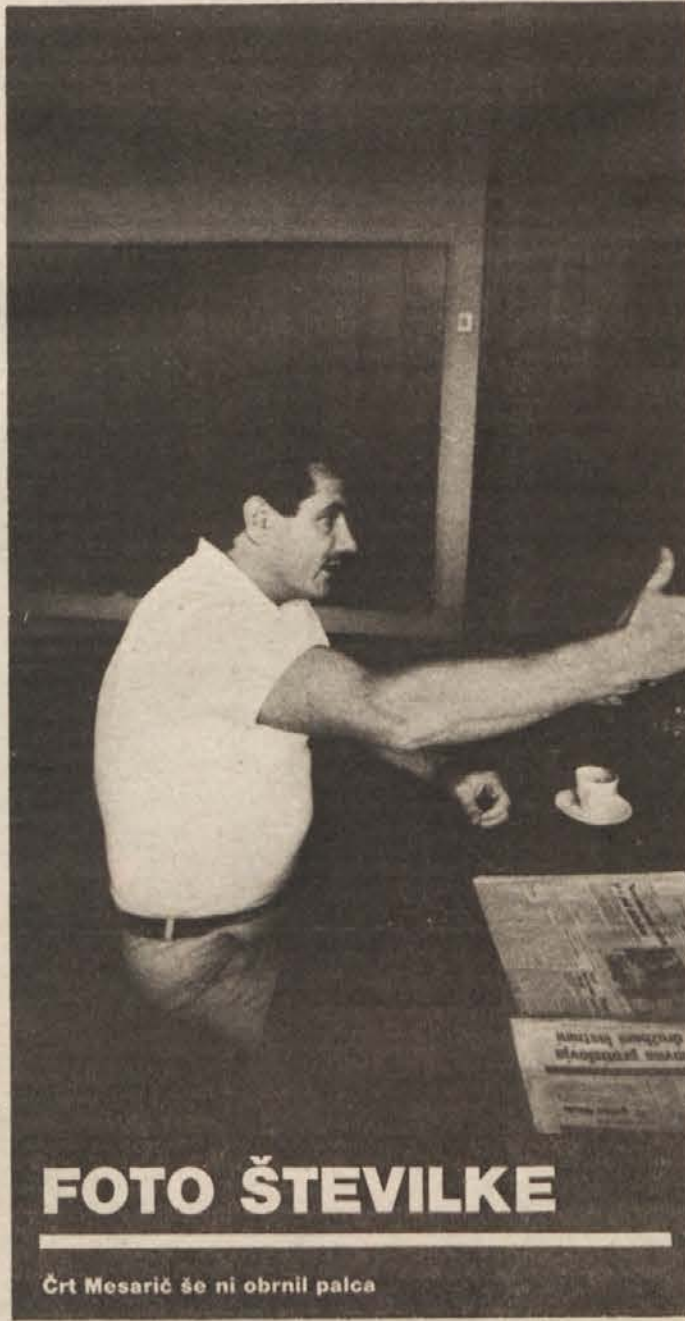
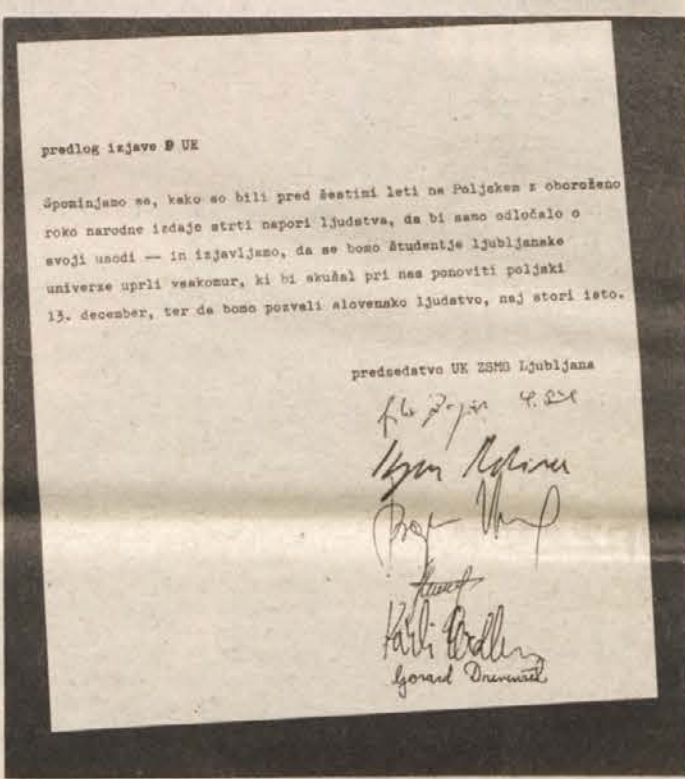
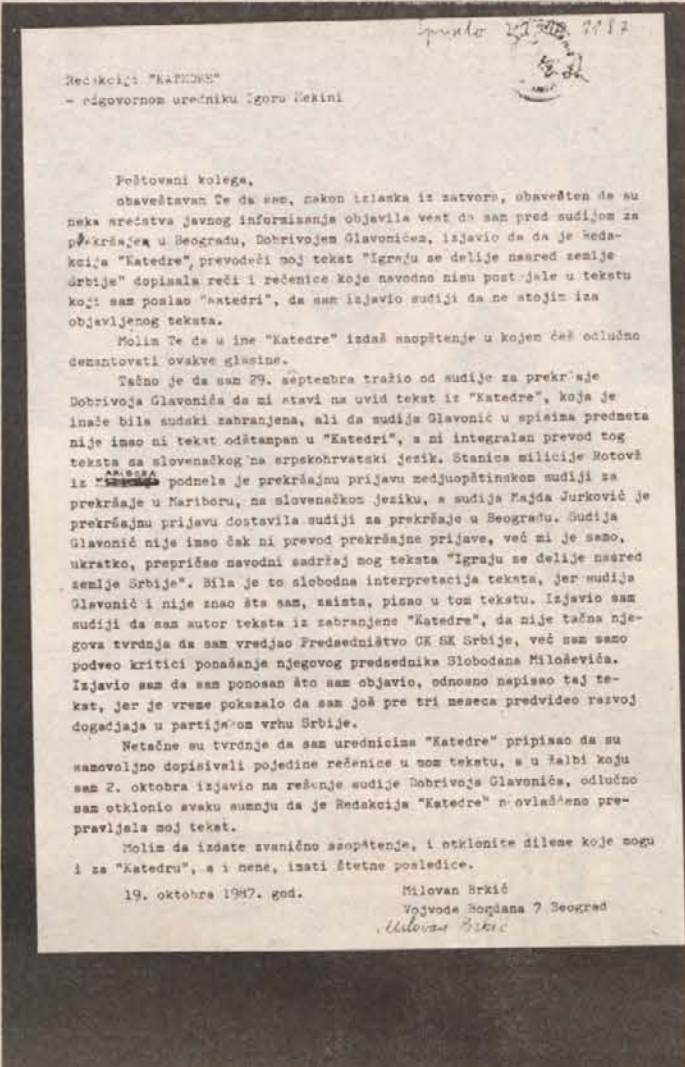
D: Ja, seveda. Glede na to, da je bila, mislim, priložena še raziskava, ki jo je podpisal tov. Ivo Ussar iz UNZ-ja, o tem, da se je najmanj 100 komadov prethotapilo iz tiskarne. Ali je kdo podal predlog, da bi se tožilo tud tiskarno zarad slabe organizacije dela in zaradi slabe varnostne službe.

Tov. načelnik: To ne vem, to niti ne vem, če je to blo, ker jaz te priloge nimam.
D: Aha!
Tov. načelnik: Kaj to... to je dol v Beogradu?
D: To je v Beogradu, ja.
Tov. načelnik: A tako?
D: Dobro, no tov. načelnik...
Tov. načelnik: To ne poznam, to nimam jaz tu vete, pri kopiji, tega.
D: Dobro, no najlepša hvala zaenkrat...
Tov. načelnik: Dobro hvala, hvala...
D: ... Nasvidenje.

Telefonski pogovor med glavnim urednikom in načelnikom postaje milice Rotovž, 1. oktobra 1987.

Zaradi neporavnanih obveznosti je temeljna organizacija združenega dela PTT v Veliki Kladuši izključila telefone delovni organizaciji Komunala in Temeljnemu sodišču v Veliki Kladuši, s čimer je praktično onemogočeno njuno delo.
Iz DO Komunala so že zagrozili, da bodo vsem poštarjem zaprli vodo in odklopili elektriko...

V slogi je moč: komunizem, prihajamo!

KOMU ZVONI?

Grožljivo je opazovati frakcijske boje, grožljivo je opazovati mučna in neargumentirana dokazovanja, podtikanja in prevare. To, kar se je dogodilo v srbskem CK-ju v svoji prvobitni formi spominja bolj na lov na čarovnice kakor pa na realno politično izbiro. V sistemu, ki ne pozna jasno določene odgovornosti, postopkov

tekmovanja med politiki, je vse prepuščeno naključjem in manufakturnemu delu samih tvorcev političnega sistema.

Postopki so hitri, nerazumljivi in nenavadni. Dogajajo se kakor naravne katastrofe, ki za seboj ne puščajo jasnosti razvalin, pač pa puščajo političnih trupel.

Ali je Dragiša Pavlovič dejansko kriv ali ne, to sedaj niti ni važno. Obtožen je bil za imaginarno reči in za take tudi obsojen. Tisto, kar je pomembno, je to, da so bili sodniki na položajih nad njim — tako ni šlo za obsodbo, temveč za discipliniranje, pri čemer je bil največji delež teoretičnih nosilcev suverenosti v tej deželi preprosto porinjen na rob dogajanja. Oblast se znova dogaja brez in mimo nas.

Prerekanja med Milošević in Stamboličevci sem poslušal v avtobusu, ki se je polagoma prebijal proti ruski meji. Vse popoldne sem lahko sledil debatam in napeto poslušal vse bolj zamirajoče signale. Na rusko mejo smo prišli pozno ponoči in čeprav je signal že pred nekaj urami potihnil, sem v ušesih še zmeraj slišal zven hlasi in ostre besede. Besed,

ki so bile še kako podobne tistim, ki so bile v času najhujših trenutkov negotovosti in strahu izrečene na partijskih sestankih prve dežele socializma v davni preteklosti. Kam vse so te besede vodile, sem takrat samo slutil. Videl in opazoval pa sem jih lahko še celih dvanajst dni. In povedal vam bom zakaj si ne želim, da bi nas te besede pripeljale tja, od koder ni poti nazaj.

Rdeči baroni

V Leningradu sem lahko opazoval ljudi, ki so se pretepali, da bi prišli do srca, policaji pa so napravili kordone, da bi množico "postrojili" ter obvarovali prodajno pred pritiskom. Proti navalu se niso borili z pendreki, pač pa z smetiškimi kantami, ki so jih postavili predse in jih porivali naprej. Tudi boj proti alkoholizmu so Rusi vzeli resno. Niti ene gostilne ni več, alkohol najdeš samo ob posebnih urah v posebnih prodajalnah. Kajenje v javnih prostorih je prepovedano. Skoraj vse pa je javno in državno in celo v hotelih so napisali na WC-jih, ki se opozarjajo, da tam lahko kadíš. Če v ho-

telu uspeš kupiti pivo, te pri naslednjem lahko hitro opomni, da so pač že izpolnili normo. In ko se pogovarjaš z ljudmi, ki te ne poznajo najbolje, lahko slišiš floskule partijskih programov ali pa naletiš na molk.

Če je Sovjetska zveza danes s "perestrojko" vsaj nakazala smeri možnih sprememb na zunanepolitičnem področju, to za sodobnega Rusa danes pomeni prav malo. Gorbačovova politika je tudi danes še vedno politika absolutizma. Morda razsvetljenega, toda absolutizma. Kakor vsi veliki fundamentalisti tudi Gorbačov s svojimi ukrepi sproža uporniške odzive. In če ljudje še morda pozdravljajo otoplitev, potem posegov v osebno sfero prav gotovo ne odobravajo. Tudi v samem sistemu še zmeraj ni prišlo do bistvenjših inovacij. Edino vse postopkejša uporaba besede "samoupravljanje" kaže na to, da je blagi revizionizem že zrel za potrditev. To ima hkrati posledice tudi za nas, saj takšen razvoj dokazuje, da "samoupravljanje" ni nikakršna antiteza etatizmu, pač pa njegovo logično preoblikovanje. In ne nazadnje je SZ danes tista, ki probleme vodstva rešuje z ne-

navadno, preizkušeno vendar tudi malo zastarelo metodo — z naravnih selekcij. Kar trojna zaporedna smrt najvišjih funkcionarjev je bila potrebna za izvolitev novega in pravega moža. Tudi to se je, tako kot pri nas, dogodilo kot naravna katastrofa. In prav zaradi tega nas je lahko strah postopnega drsenja, proti vzhodu.

Železna veriga oligarhij

Veriga republiških oligarhij vlada v Jugoslaviji danes preko sistema med seboj sprtih, toda ideološko podobnih partij. To, kar se je dogodilo v starojugoslovanskem sistemu, namreč razbijanje strank po nacionalnem ključu, se je ponovilo tudi pri sprva monolitni partiji. Da pa posamezne partije sploh lahko ostajajo na oblasti potrebujejo konsenz vsaj v svojem okolju. In ker živimo v barbarškem gospodarstvu, ki ne priznava razločevanja med politiko in ekonomijo, lahko imajo politični vrhovi v svojih "okoljih" na voljo majhne "državnogospodarske" komplekse, definirajo smeri in tempo njihovega razvoja ter sklepajo pogodbe in z drugimi. Tisto,

kar v takem sistemu propada, je vsekakor ekonomija in preko nje država.

Varljivo je upanje, da se bo Slovenija rešila s pametnejšo gospodarsko politiko, planiranjem in demokratičnimi postopki. Kakor so naše inovacije variacije na isto temo, tako so naši izhodi iz krize samo različne in niti ne izvirne možnosti propadov. Demokracije zato ni mogoče graditi v domačem peskovniku in nekatere zadeve proglašati pač za "njihove boje". Če ti "njihovi" boji ne bodo kmalu postali tudi naši, potem se lahko kaj hitro poslovimo od prihodnosti. Čistke v srbskem partijskem vrhu moramo vzeti nase kot resno grožnjo, ki jo je potrebno odstraniti. Ko se bomo torej naslednjič ozrli proti jugu ter poslušali glasno pozvanje zvonov, potem moramo vedeti, da je odgovor na v naslovu postavljeno vprašanje jasen — zvonit nam!

Igor Mekina

DRŽAVNI UDAR ALI DRUGA IZDAJA 27. MARCA

V času, ko k nam močni južni vetrovi prinašajo glasove o možnem državnem udaru, oziroma možni intervenciji vojske, ali pa močne roke, sicer pa je vseeno, kako to imenujemo, je lepo in prav, da se spomnimo treh dogodkov, ki jih je že prekril prah — in teksta Karla Marxa *Osemnajsti brumaire Ludvika Bonaparta*.

Najprej moram izdati besedno zvezo, ki iz treh prej omenjenih dogodkov dela celoto — državni udar. Marxov tekst dva od njih poveže. Prvi se je zgodil 18. brumaire leta VIII po francoskem republikanskem koledarju (9. november 1799). Tega dne je Napoleon z državnim udarom pokopal upanja republikancev in zavladal kot diktator. Drugi državni udar, 2. decembra 1851, pa izvede Napoleonov nečak Ludvik. Tretji datum, ki pa ga dodajam jaz, označuje jugoslovanski vojaški udar iz leta 1941. Sedaj se boste verjetno spraševali zakaj v naslovu go-

vorim o drugi izdaji 27. marca? Hegel pravi v *Predavanjih o filozofiji zgodovine*, "da se vsa velika svetovnozgodovinska dejstva in osebe pojavljajo takorekoč dvakrat." Marx pristavi: "prvič kot tragedija, drugič kot farsa." Odgovor, zakaj takšen naslov, je sedaj jasen. Po Heglu moramo torej pričakovati še drugo izdajo 27. marca. Če lahko verjamemo Marxu, bomo pričla maškaradi. "Tradicija vseh mrtvih pokolenj leži kakor mora na možganih živih ljudi. In ko se zdi, da si ravno prizadevajo preobrniti sebe in stvari ter ustvariti, česar še ni bilo, ravno v takih obdobjih revolucionarne krize boječe zaklinjajo duhovne preteklosti, naj jim služijo, izposajajo si njihova imena, bojna gesla in kostume, da bi v tej stari častiljivi preobleki in v tem izposojenem jeziku uprizorili nov prizor svetovne zgodovine."

Nasilcu naše revolucionarnosti — partiji je pošla sapa. Železna partijska disciplina je izčrpala

svojo zgodovinsko vlogo. V obdobju, ki terja bojni ustroj, se je izkazala kot velika prednost. Skozi daljše obdobje pa vojaški red železne discipline ne more prinesiti drugega kot stagnacijo. Današnji trenutek je razpotje, na katerem se moramo odločiti za barbarstvo ali demokracijo.

Naši slavnostni govori so polni že zdavnaj minule zmage. Zato bo naš odrešitelj nastopil kot dedič te dobe. Poslušali bomo govore, katerim so ploskali pred desetletji, že zdavnaj umrli partizan se bo vrnil govejati nove bitke. Toda ta partizan bo zelo hitro moral spoznati, da fašistov proti katerim se je boril, ni več. Pričakujemo lahko, da bo v tem razočaranju, ko je ostal sam brez sovražnika, izumil nove fašiste, katerim bo napovedal boj, po podobnem scenariju, kot je lani našel slovenski sindrom.

Odrešitelj bi rad veljal za dobrotnika vseh socialnih slojev in

vseh nacionalnosti. Toda pozabljaj, da nikomur ne more dati, ne da bi poprej vzel drugemu, da tudi sam ne bo imel denarja za svoj konjiček, če ne bo cekinov nekemu odvzel. Prisiljen bo vladati z državnimi udari v malem. Postavil bo ljudi in jih naslednji dan razreševal, iz dneva v dan bo reformiral gospodarstvo, občasno bo zapiral in streljal krivce za svoje napake. V vladanje z neprestanimi državnimi udari v malem ga bo prisililo ljudstvo. Če bo želel njegov pogled skozi daljše obdobje vezati nase in s tem prikriti svoje napake ter ničevost svoje paradne uniforme, bo ljudstvu moral nuditi vsak dan nov spektakel, novo igrjo. Vse do tiste zadnje igre vseh prvih diktatur in prvih ljudstev — vojne. (Argentina, oba Napoleona).

In kako se državni udar izvede? "Ko je Cromwell razpustil dolgi parlament, je sam šel tjakaj, se postavil v sredino, potegnil svojo uro iz žepa, da bi parlament ne ži-

vel niti minute dlje, kakor mu je določil, in je izgnal vsakega njegovga posameznega člana s šegavim zmerjanjem. Napoleon, manjši od svojega vzornika, se je napolil 18. brumaire v zakonodajno skupščino in ji prebral, četudi s tesnobnim glasom, njeno smrtno obsodbo. Drugi Bonaparte, ki je sicer razpolagal s čisto drugačno izvršilno oblastjo kakor Cromwell ali Napoleon, ni iskal svojega vzora v letopisih svetovne zgodovine, temveč v letopisih kriminalnega sodstva. Okradel je Francosko banko za 25 milijonov frankov, kupil generala Magnana za en milijon, vojake kos za kosom po 15 frankov in z žganjem...

Kakšen bo scenarij našega državnega udara? Bojim se, da to vedo samo naši generali.

Silvo Zapečnik

MIT O DOBREM KRALJU IN ZLOBNEM PLEMSTVU

"Skoraj pri vsaki številki v tem letu smo čakali zaplembo. Vsaj trikrat (od osmih lanskih števil) so v tiskarni že vedeli, da bo **Dobro obveščeni viri nam pravijo, da Ljubljana ni nikoli dovolila**," je po dokaj konsistentnem uvodu v »Samostalni radnji Branka i Hamdije« (Katedra št. 1, 1987, str. 3) kategorično zapisal Samo Resnik potem, ko je v bistvu že lociral nekatere značilne jugo-samostalne radnje ne izvemši kajpak slovenskih, ki prav tako kot one druge niso le goli

produkt lokalne samopašnosti. Prav zaradi tega vedenja toliko bolj preseneča tisto, kar pravijo Resnikovi »dobro obveščeni viri«: to, kdorkoli že so in kjerkoli mu že sugerirajo svoje kuluarske povesti o beli, z demokratičnim duhom napihani Ljubljanici, namreč dejanskosti v ničemer ne spremenili. Ta pa piščevje »dobro obveščene vire« zelo dobro demantira, kajti **Ljubljana je** — in to bomo na tem mestu skušali dokazati — **zmeraj dovolila**. Kup argumentov imamo za to hipotezo in pri njenem dokazovanju bomo šli rakovo pot, torej od spredaj nazaj:

1) Polnočno opozorilo 8. 10. 1987 urednikom Katedre, da bo nova številka zaplenjena, če ne bodo umaknili enega od »pisem bralcev«, je prišlo iz Ljubljane in glas po telefonu ni izražal nobene potrebe po razpravi o tem ali je Partijsko ukazovanje uredniku študentskega časopisa znamenje demokratične ali policijske države.

2) Sodelovanje mariborske sodnije in policije pri beograjski aretaciji Milovana Brkića **Ljubljana ni preprečila**, čeprav je zanj vedela. Še huje navkljub zahtevi ljubljanske in mariborske študentske organizacije, ki se ji je poleg javnosti pridružila še mariborska mladina skupaj s časopisnim svetom Katedre, po preverjanju zakonitosti postopka zaplembe 12. številke Katedre, se v Ljubljani do današnjega dne (25. oktobra) nič takega ni zgodilo, če-

prav gre za rutinski popravek, za katerega bržkone niso potrebne posebne študijske priprave; morebiti le nekaj političnih konzultacij. Molc oblasti je seveda vrsta odgovora; zaradi njegove narave so obvisela v zraku Demšarjeva in Krivičeva strokovna opozorila na nenavadno obnašanje mariborskega javnega tožilca, ki z uvajanjem postopkov proti posamičnim piscem pridno in očitno zakonito dela naprej.

3) Zaplembo mariborskega študentskega lista je Resnikovim »dobro obveščeni viri« navkljub **Ljubljana odobrila vsaj trikrat**: prvič s političnim ignoriranjem samega dogodka, drugič z ignoriranjem spet mariborske prepovedi javne tribune o svobodi tiska in tretjič z zaplembo poltetne številke Mladine, ki je mariborski prohibicionizem tematizirala.

4) Kaj neki je Ljubljana storila mesec dni prej, ko je predsednik mariborskih komunistov branje Hlapca Jerneja označil za »očitno provokacijo«? Niti molčala ni: Milan Kučan je po televiziji v odgovoru na podobno vprašanje nekega gledalca o mariborskem predsedniku zaradi njegovih zaslug pri dobljenem samoprispevku povedal nekaj pohvalnih besed. In ko smo že pri samoprispevku: tudi Ljubljana ni hotela objaviti vprašanja mariborskih mladincev o tem, kdo je entotam Narodne zaščite dajal instrukcije za to, da so ponoči po mestu trgale vse

samoprispevku nenaklonjene plakete. In tako naprej.

Vsaga tega Ljubljana najbrž ni vnaprej dovolila, toda vse to je z lahkoto če že ne blagoslovila, pa vsaj preživela. Ne upirati se nasilju pomeni vendar odobravanje ga. Ljubljanski pristanek na grobe politične metode in posurovele oblike občejanja med posameznimi razredi v totalitarni državi Maribor je več kot evidenten: Ljubljana preprosto spoštuje mariborsko suverenost vsaj na polju rabe in zlorabe moči. Potem, ko državni aparat po vzoru kolonialnih velesil preda v roke svojim najodločnejšim možem, se v mariborske notranje zadeve takorekoč ne vmešava več. Špekulacije o tem, kaj dobi v zameno, so vsekakor svojevrsten izziv. **Predpostavimo, da obstaja med Ljubljano in Mariborom tiha, nenapisana, a zato nič manj veljavna državna pogodba, po kateri ostaja delavski Maribor slovenskemu sindromu drugačnosti navkljub — ali pa prav zaradi njega — zdajnja boljševiška trdnjava na Slovenskem.** Po tej pogodbi sme mariborska elita oblasti pod pretvezo »razrednega bistva socialistične demokracije« neovirano preganjati vse sebi in svojemu delu zveste intelektualce in razhajkati sleherni, še tako drobno občestvo. Ker gre za izjemno samoljubno oblast Ljubljana s svojim jezikovnim razsodiščem vred v tej pogodbi pristane celo na vnovično instaliranje nemškega

radia. V zamenu za ohranjanje svoje hegemonije mariborski vladajoči razred prepušča Ljubljani večino mariborske akumulacije. Le tako se namreč lahko zgodi, da paradokso, da so v najdražjem jugoslovanskem mestu delavske plače veliko pod slovenskim povprečjem, ne postane niti v Mariboru niti v Ljubljani predmet politizacije. Bizarna mariborska Univerza tudi ne. Oplajajoča se revščina vzdolž avstrijske meje pa tako bolj vznemirja demokratično razpoložene Avstrijce (ali pa iz teh krajev z ekspropriacijo ekspropriatorjev pregnane Slovence) kot Slovence same. In po tem seznamu vse od zastrupitve vode, zraka, zemlje in ljudi naprej.

Komu torej Ljubljana ni nikoli dovolila: uredništvu Katedre in njej podobnim mariborskim združenjem ali pa mariborskim oblastem? Za razjasnitev tega vprašanja Resnikovi »dobro obveščeni viri« pač ne zadoščajo, ker ne identificirajo vseh tistih, ki bolj ali manj trdo držijo oblast v svojih šapah. Tudi če je predpostavljena državna pogodba le plod špekulacije bi glede na očitne razlike ki so še daleč od resnih protislovij, med obema mestoma težko zanikali obstoj **politične delitve dela**. Ljubljani se seveda ni bilo treba spuščati v radikalne obračune s slovenskimi sovražnostmi, zbranimi okoli Nove revije, Mladine, Katedre, ker je bilo jasno, da bodo začeto delo pedantno, brez kančka sramu in pod okriljem naj-

bolj nebuloznih politični filozofij opravili kolegi v Mariboru. Drug drugega še kako potrebujejo. Tako na vse številnejša vprašanja plebsa o tem, kam neki je izpuhtela njegova nemajhna presežna vrednost, mariborski voditelji pokazujejo z roko najprej proti Ljubljani, nato pa še tja, od koder so nekoč na iskrih vranjih drveli turški janičarji, in čeprav zamolčijo vse svoje Fenije, je socialni mir v največjem slovenskem industrijskem bazenu do novega samoprispevka zajamčen.

Samo to hočem reči: Resnikovim »dobro obveščeni viri« ni, da bi človek verjel: lokalna samopašnost pač ima tudi svoj višji smisel, če ne, bi jo država že zdavnaj onemogočila. In kar je v razpravah o razmerjih med Ljubljano in Mariborom po mojem mnenju najpomembnejše: pod okriljem nobenega neosvobajajočega, duhovno totalitarnega »svetovnega nazora«, kakršnega nam ponujajo ljubljanski ideologi Nacije ali mariborski ideologi trpežnega štajerskega plemena, se ni vredno boriti za svobodo. In za svobodo govora, mišljenja, pisanja; za pravico do imetja intimnega in zgodovinskega spomina nam gre. Ne zato, kdo nam je ali bo dovolil, kaj se sme in kaj ne, kako moramo in kako ne smemo pisati.

Dragica Korade

Kuharji iz samega vrha naše politične hierarhije so si izmislili nov recept, ki nas bo zagotovo popeljal iz krize v zlato dobo. Na skupni seji obeh zborov skupščine SFRJ 19. X. sta **Lazar Mojsov** (predsednik predsedstva) in **Branko Mikulić** (predsednik ZIS) zopet pozvala Jugoslovane k vestnejšemu delu. Po letih obljub in genialnih načrtov, ki naj bi nas popeljali iz krize, smo dobili nove obljube, nove načrte — vse to od istih ljudi, ki nas že nekaj let vodijo iz krize v katastrofo.

Lazar Mojsov ugotavlja, da je potrebno zmanjšati inflacijo, da je potrebno delovnim ljudem in občanom zbuditi upanje, da najnovejši ukrepi pomenijo dejanski preobrat v vojni s krizo, tako da bodo delovni ljudje in občani pripravljeni še enkrat zaegniti pas in prenesti nove težave.

oporečnike vesti, nasprotnike štafete, kmete, intelektualce itd. Skratka vse, kar trenutno potrebujemo. Res je, da danes nihče več ne govori o tem, da je ta kontrarevolucija kriva za krizo. Pa vendar ta beseda nastopa v vseh govorih o naši krizi. Čeprav vsi vemo za krivce krize, jih nikdar ne imenujemo. Vemo tudi, da čarovnica, ki jo preganjamo, ni kriva, pa vendar mnogim zadostuje grešni kozel. Kako dolgo še?

Drugi svečani govornik — Branko Mikulić je poskušal delegatom zvezne skupščine pojasniti predlog ukrepov za odpravo inflacije. Njegovo razmišljanje lahko strnemo tako: Podobno kot njegov predhodnik je ugotovil, da je inflacija veliko zlo, ki zelo neugodno vpliva na razpoloženje ljudi in tudi gospodarstvo. Opozoril je na napake storjene v prejšnjem de-

ORANŽNA LUČ ZA GRADNJO ŠTUDENTSKEGA ŠPORTNEGA CENTRA ALI UPANJE INVALIDOV...

Končno se nam študentom Univerze v Mariboru, obeta "normalen" telesnokulturni objekt, študentski športni center, ki bo verjetno stal na Gosposvetški cesti, ob Pedagoški fakulteti.

Do danes, kakor veste, univerza razpolaga samo z telovadnico ob Tyrševi ulici, izmere 9 m x 18 m x 4 m, ki poleg tega ne zadostuje niti higienskim niti varnostnim predpisom. In ta "telovadnica" je namenjena samo 5000 študentom mariborske univerze.

Prof. Boris Ošlak je v Večeru, dne 26. marca 1987, objavil članek o telesni kulturi na univerzi in poraznem zdravstvenem stanju študentov mariborske univerze.

Meseca marca 1987 smo na Univerzitetni zvezi študentskih športnih organizacij (UZŠSO), v okviru Študentske komune pri UK ZSMS Maribor izdelali analizo stanja telesne vzgoje na visokošolskih delovnih organizacijah in predlog sprememb za izboljšanje položaja študentskega športa na Univerzi v Mariboru.

V mesecu aprilu 1987 so svoja mnenja in stališča dodali tudi stanovalci-študenti študentskih domov študentskega športa na Univerzi v Mariboru in sprejel med drugim tudi stališča:

— da se na VDO in VTO Univerze v Mariboru uvede predmet obvezne telesne vzgoje v 2., 3., in 4. letnik visokih šol in fakultet ter v 1. in 2. letnik višjih šol

— da se v okviru ustreznih služb izdela in svetu predloži program izgradnje potrebnih športnih objektov (sanacije telovadnice ob Tyrševi ulici, športna igraščina ob Gosposvetški cesti, ...). Pri oblikovanju prihodnjega srednjeročnega načrta SRS je potrebno storiti vse, da se gradnja športnega centra za študente Univerze v Mariboru vanj uvrsti.

Obenem je svet univerze v Mariboru dal pobudo izobraževalni skupnosti Slovenije, da v najkrajšem času zagotovi sredstva za sanacijo obstoječih objektov, za nove gradnje pa zagotovi sredstva v prihodnjem srednjeročnem obdobju.

S tem je bil storjen velik korak, da bodo študentje prišli do svojega, tako dolgo pričakovanega študentskega športnega centra, ki naj bi stal ob Pedagoški fakulteti, ki ima že leta pripravljene načrte in tudi rezerviran prostor.

Tako se bodo pogoji za študentski šport na Univerzi v Mariboru približali pogojem, ki jih imajo študentje na Univerzi v Ljubljani in v večini drugih študentskih centrov.

Novemu vodstvu Univerze v Mariboru in UK ZSMS Maribor je v pogledu telesne vzgoje in študentskega športa delo precej olajšano, saj moramo akcije, ki so jih začela predhodna vodstva, le še izpeljati do konca, torej, da bo ob Pedagoški fakulteti stal v naslednjem srednjeročnem obdobju (1990—1995) študentski športni center, v katerem se bodo poleg redne športne rekreacije in športno tekmovalne dejavnosti odvijale tudi ure obvezne telesne vzgoje.

Sedanji in še bolj bodoči študentje mariborske univerze, pa bodo za to univerzi in mestu Maribor neizmerno hvaležni, saj bo to poleg Univerzitetne knjižnice objekt, ki bo ogromno prispeval k izboljšanju pogojev študija in tudi kasnejšega zdravega življenja.

Planinci, domači in tuji, ki bodo potovali po prelepih Pohorju bodo pričali, da nismo pozabili plemenitega človeka. Mariborčani bodo dokazali, da so hvaležni spominu.

predsednik UZŠSO Maribor Sašo Kolar

GENERAL MRTVE ARMAD

Gradec—Marburg a.d.D. 10. 10. 1987

Bilo je sivo in megleno jutro, na trgu v središču mesta so bile razprostranjene mizice in nad njimi je kraljeval majhen ansambel veselih jodlarjev. Zdlgočasno sem se sprehajal po mestu, preračunaval dinarje v šilinge ter tehtal svojo nekonvertibilnost. Tistega jutra sem bil še posebej škrt — čeprav mi je pošteno krulilo v želodcu, niti slučajno nisem želel potrošiti svojih fickov za nevalitetno kapitalistično blago. Raje sem opazoval ljudi, ki so se veselo mastili z obloženimi kruhki, pivom in vinom ter poslušali njihove pogovore. Nelagodno sem si ogledoval prepolne založbe, potem pa sem se nenadoma spomnil marxistične teorije o hiperprodukciji in cikličnosti kriz in nenadoma mi je postalo toplo pri srcu. Avstrijski si morda resnično lahko privoščijo več in imajo višji standard — vendar so to vse le koraki k propadu te potrošniške družbe. Dežela, ki poseduje toliko različnega blaga, mora seveda nujno bankrotirati zaradi zasičenosti trga. Tega seveda Avstrijcem ni bilo mar in so še kar naprej mirno vstopali in izstopali v trgovine, jaz pa sem se škodoželjno hahljal ter stiskal v žepu tistih pet prešvercanih mark in šop nekostrih očalarjev. Bil sem sicer lačen, vendar sem se globoko zavedal, da je prihodnost naša, rdeča, socialistična. Sistem, ki je namreč omogočal to radostno alpsko sliko, je bil namreč v delih naših teoretikov že pred stoletjem zapisan propadu. In ko bo Avstrijce že zajel hlad pogube, se bomo mi še zmeraj gledi ob vročem ognju komunizma...

Potem pa sem nenadoma opazil, da sta hrana in pijača, ki so ju v neizmernih količinah konzumirali obiskovalci, pravzaprav zastoj. Zvijajna lakota me je še kako hitro potisnila k mizam in kmalu sem zasidil zobe v prvi obloženi kruhek. Za trenutek sem postal ter prebral besedilo listka, ki so mi ga potisnili v roko — moj dobrotnik je bil sam Jorg Heider, vodja avstrijske svobodnjaške

EPÖ. V tem trenutku sem ravnal kakor slabič, pozabil sem na prepričanje ter mirno malical dalje...

Razlog za ta politični piknik je bil več kot preprost. Svobodnjaki so namreč zastavili kampanjo proti nižanju pokojnin, v ta namen pa so priredili ljudsko veselico. Pivo je teklo v potokih, brez cenzure se je govorilo v mikrofon in nek veseljak je pripovedoval politične vice. Seveda takšne, da bi bil na drugi strani meje človek zaradi njih zaplenjen v celoti in z mikrofonom vred. Politiki so pojasnjevali svoja stališča, in če so seveda želeli pridobiti javnost na svojo stran, so to pač počeli odprto in glasno. Ob tem času...

Marburg a. d. D. ... so v Mariboru odkrivali Maistrov spomenik. Bili so borci, politiki, recitatorji. Program proslave je bil takšen, kot že za časa stare Jugoslavije. O tem se lahko pričamo z ogledom starejših člankov na to temo. Spomenik je končno pokazal svoj pravi obraz — z izvečeno sabljo, bojevit in strog, pravi primer slovenskega herojstva. In nekateri so bili tudi preseščeni ter so iskali simbolične pomeni v dejstvu, da je Maister obrnjen proti jugu in da vleče sabljo nad družboslovcem gimnazija...

Dve plati generala

Vsak general ima dve plati in tako jih ima tudi general Maister. Ni vprašljiv njegov delež pri osvoboditvi Maribora, vprašljiv pa se mi zdi tako trenutek postavljanja kakor tudi nenavadno bojovniška ideologija in ne nazadnje — dejstvo, da je bil Maister tako dolgo pozabljen. Komu je tako pozabljen služilo, oziroma kaj naj bi pomenilo postavljanje spomenika v tem trenutku? V trenutku, ko v zraku še zmeraj visijo zahteve po civilnem slavljenju vojnega roka, je sklicevanje na tega izjemnega slovenskega generala lahko oporni steber lokalne politike. Pa vendar — mar lahko Maister prikrije dejstvo, da je med generali vse manj Slovencev, ter da vojska, ki jo je v naše kraje pripeljal slavni general vse bolj postaja vojska nekoga drugega? General Maister je čudovit primer in s svojo prisotnostjo označuje samo odsotnost tistega scenarija, ki bi moral biti prisoten — scenarij bitk in spopadov, scenarij armade. In prav žalostno mora zveneti dejstvo, da so se Avstrijci borili za svoje pokojnine v istem trenutku, ko so jih pri nas upokojencem jemali brez kakršnekoli obrambe.

General mrtve armade je danes resnično samo še — spomenik.

Igor Mekina

NOVE OBLJUBE ALI GROŽNJE?

Socialni nemiri med delavstvom, kmeti in študenti kažejo (moje mnenje), da v pasovih počasi zmanjkuje lukenj za zagotavljanje. Prepričan sem, da se je do danes zategovanje pas na napačnem mestu. Država je zahtevala, da krizo rešujejo tisti, ki so zanjo najmanj krivi.

Po zagotovitvi, da bo še naprej zagotovljena socialna varnost, se je predsednik predsedstva po ustaljenem scenariju spustil v boj s kontrarevolucijo. Nacionalistom in ostalim razrednim sovražnikom je napovedal pravočasno sprejemanje ukrepov za varstvo ustavne ureditve in temeljnih vrednot naše družbe. Ugotovil je tudi, da se vse bolj krepijo napadi na sistem splošne ljudske obrambe in družbene samozasčite. Nekje na koncu razprave o sovražnikih je omenil tudi Agrokomerc.

Oglejmo si samo zgradbo govora. Od začetne ugotovitve potrebnosti korenitih sprememb in programov, ki naj bi nam te omogočili, nas govornik popelje k sovražnikom. Sovražnik pa ni tisti, ki nas je pripeljal v krizo, temveč nekdo drug! Tako imamo krivca, za katerega vemo, da ni kriv. Kljub temu, da smo prepričani o nedolžnosti obsojenca, mi moramo pripisati krivdo. Zakaj? Kriza je neizogibno dejstvo, ki mu kljub olimpijadi, univerziadi in nogometu ne moremo pobegniti. Ker iz krize ne vidimo in ne najdemo izhoda, moramo najti vsaj krivca zanjo. Najverjetnejša je teza, da je krivca potrebno iskati v sferi, ki razpolaga z državno močjo in avtoriteto. Ta sfera pa se v zadnjih letih ni spremenila. Sklep: krivca za krizo nam oblast ne more pokazati, kajti krivec je ona sama.

Oblast se odgovornosti poskuša izmakniti tako: **Ljudstvu zatrdi, da je na dejanski oblasti ono samo.** Odločitve, ki so nas pripeljale v krizo, je po samoupravni poti sprejelo ljudstvo. Krivec je torej ljudstvo samo! To razmišljanje ilustrirajo izjave tele sorte: Živelimo smo preko svojih zmognosti, sedaj moramo za to plačati; Uživali smo v nerealnem standardu, zato sedaj zategnimo pasove. Takšen razmislek ima eno samo kozmetično napako. Ljudstvo mu verjame le krajši čas. Plače, ki ne zadoščajo več za stanarino in hrano, povzročijo zelo ne-navaden upor. Ljudstvo se upre samemu sebi in v zadnji instanci poskuša celo vreči svojo oblast, oziroma jo zamenjati s kakšno drugo.

Videli smo razloge, zaradi katerih krivec ne more biti kriv. Ker pa krivca potrebujemo, ga najdemo tam, kjer je vedno bil — med kontrarevolucionarnimi silami.

Pojem kontrarevolucije je izredno raztegljiv. Pod njegovo senco lahko zbašemo vse, od levega do desnega odklona, unitarizem in nacionalizem,

setletju (neupoštevanje ekonomskih zakonitosti), ki so našo državo pripeljale na rob katastrofe. Z nobenim stavkom pa ni omenil svojih napak. Njegov govor, oziroma njegova predstavitev programa, je že v samem začetku pokazala, da bistvenih premikov v politiki ozdravitve gospodarstva ne bo.

Protinflacijski program je zopet eden izmed velikih kompromisov naše zvezne vlade, ki ga bomo — če bo sprejet — plačevali vsi. Po velikem govorničnjem o tržni ekonomiji kot edinem možnem zdravilu za našo bolno ekonomijo, prihaja ugotovitev, da ta ni možna. Precej prostora je v tem dvomljivem receptu za prihodnost namenjeno varčevanju na vseh ravneh. S tem želi tovariš predsednik vlade oklestiti sredstva namenjena kulturi, zdravstvu, šolstvu, skratka splošno in skupno porabo. Nikjer pa niso omenjena ogromna sredstva, ki jih požirajo gigantski projekti naše oboževalne industrije (**paradni primer je razvoj našega supermoderna vojaškega letala**). Upam, da me zato, ker menim, da je v sedanjem težkem gospodarskem trenutku, potrebno oklestiti sredstva tudi na tem svetem mestu, ne bodo obdoližili sovražne dejavnosti zoper JLA, ker bi v tem primeru prišel morda kdo do zamisli, da obtoži zvezno vlado, partijo in morda še koga sovražne dejavnosti zoper ljudstvo. Ostale genialne točke protinflacijskega programa so: ali gesla, ki se ponavljajo že v zadnjih nekaj letih, ali pa so to stvari, ki jih je ta zvezna vlada ob polomu svoje politike morala sprejeti kot dejstva (npr. takšno vračanje dolgov, ki našega omanjane gospodarstva ne bo spravilo v prerani grob).

In zaključek? Mnogi iščejo krivdo za našo krizo tudi v ustavi. Želijo jo po hitrem postopku spremeniti. Že prej sem poskušal pokazati, kako je s krivci. Izhoda iz težav nam ne morejo prinesiti ne centralizem, ne parole in še najmanj vojska na tankih. Samozadostne in samovšečne klike iz naših vrhov so nas s svojimi odločitvami pahnilo v to brezno, v katerem se počasi utapljam. Edini možni izhod je večja demokracija, ki bo omogočila novim idejam in novim ljudem podati svojo vizijo, ter obenem nadomestiti okostenelo strukturo našega političnega vrha.

Že zdavnaj je minil čas tistega gnilega in mračnega srednjega veka, v katerem so se tlačani puntali in zažigali gradove grofov, **zahtevali staro pravdo, po kateri so njihovi oblastniki imeli pravico le do desetine!** Danes je potreben punt, da dobiš desetino tistega kar si ustvaril. Je že tako, živeti v humani družbi, kjer si ti vladar, je zelo težko.

SILVO ZAPEČNIK

Ali ne bi kje v Ljubljani vzdihovali po žalostno izgubljenem Mariboru in Celju kakor se danes z grozo spominjamo koroškega plebiscita in drugih naših polomij? Zavedati pa se moramo, da bi

Maistrov vrh na Pohorju

Umesten predlog ob obletnici smrti našega narodnega junaka

Maribor, 23. julija.

Zasluge generala Maistra za naše severno mesto so tako velike, da so bele polegoma zavedamo vsega pomena njegove osebnosti. Posebno važnost pa dobi njegov pojav, ako se vprašamo, kaj bi bilo, če bi našega Maistra ne imeli.

Slovenec tudi najmanjša izguba že trk malega osemnja.

Maistrova smrt pada v dobo težke gospodarske in politične krize. Narod ob severni meji mu pri vsaj ljubezni in spoštovanju ne more postaviti v mestu, ki ga je on osvobodil, dostojnega spomenika. In če bi sam rekel: »Kaj spomenik, siromakom dajte, jaz sem sam izvršil svojo dolžnost.« Paziti pa moramo, da ne pademo zopet v naš stari greh, ko misimo nikoli znali prav ceniti velikih ljudi! Dvačkrat pa bi grešili če bi tudi Maistrovo ime zapadlo pozabi.

Nad njegovim grobom se dvigne monumentalni granitni spomenik, ki si ga je Maister sam postavil, to je naše prelepo Pohorje. Tik ob njegovem grobu se vzpne v velikem loku do druge krvave rane, tja, kjer spi Malgaj in njegovi borci. Ali ni naša dolžnost, da mu postavimo ta veliki in edini primerni spomenik ob njegovem grobu? Lepši in veličastnejši je od vsakega drugega.

Črni vrh (najvišji vrh Pohorja, 1543 m) naj bo preteklost, črna preteklost; a v novo življenje naj gre Maistrov vrh kot simbol hvaležnosti in priznanja osvoboditelju Maribora. V slovenskih šolah se bo na ta način najlepše ohranil njegov spomin.

Planinci, domači in tuji, ki bodo potovali po prelepih Pohorju bodo pričali, da nismo pozabili plemenitega človeka. Mariborčani bodo dokazali, da so hvaležni spominu.

Ali ne bi kje v Ljubljani vzdihovali po žalostno izgubljenem Mariboru in Celju kakor se danes z grozo spominjamo koroškega plebiscita in drugih naših polomij? Zavedati pa se moramo, da bi

شاهزاده پسران

شاهزاده پسران

۱۵

BEOGRAJSKA PRILOGA

ZAVEZNIKI

Uredništvo Katedre se je odločilo za nenavaden korak in vam danes predstavlja posebno prilogo beograjskega dopisništva. Ta priloga pa ima svoje razloge in svoj namen.

Priloge ne tiskamo zgolj zato, ker smo z nekaterimi avtorji še posebej močno povezani. Res je, da je Miroslav Višič izgubil mesto urednika tudi zato, ker je objavil tekst v *Katedri*, da je tudi Milovan Brkić zaradi teksta, objavljenega v *Katedri*, prispel v zapor... Vendar je prav tako res, da je istočasno prišlo do poloma demokratičnih sil v celi Jugoslaviji. Primer obračuna v srbskem CK-ju lepo kaže na to, da so z zatonom partijskega monizma nacionalizmi postali osnova, ki omogoča vladavino posameznih komunističnih partij. Vse

bolj jasno postaja, da sistem, takšen kot je danes generira nacionalizme in se s pomočjo njih tudi ohranja. Rešitev ni partijska borba proti nacionalizmu, temveč konec političnega sistema, ki jih proizvaja. Ker narodi in narodnosti niso suvereni, ker torej ne morejo odločati o svojem razvoju, pač pa to počnejo posamezne partijske oligarhije namesto izvoljenih vlad, je problem pač zmeraj nekje zunaj — za takšno ali drugačno »mejo.« Temu brezplodnemu početju pa lahko napravi- jo konec samo — zavezniki. Zavezniki so namreč ljudje, ki imajo iste cilje, ne glede na nacionalnost. V tem primeru so to naši kolegi iz Beograda.

Tekste boste lahko prebrali v srbohrvaščini. Verjamemo, da je to za slovenskega bralca sicer neprijetnost, ki pa je potrebna — za našo skupno zmago. Upamo, da tega ne boste razumeli kot napad na slovensko besedo. Priloga je namreč orožje, s katerim se borimo za demokracijo na drugem koncu

Jugoslavije. Če je bilo še včeraj mogoče živeti v iluziji, da je Slovenija otok demokracije, potem zadnji dogodki še kako kažejo, da ni tako. Z represivnimi ukrepi demantirana svoboda tiska in vse ostrejši notranjpartijski spopadi nas opozarjajo, da živimo v isti deželi ter da je nesvoboda enih hkrati tudi nesvoboda drugih. In prav tako je zmaga demokratičnih sil tudi naša zmaga. Če pa boste kljub temu z odporom listali srbohrvaško prilogo, se jezili nad prodiranjem srbohrvaščine v naš prostor ter ob tem pozabljali, da lahko tudi s tem pridobimo že izgubljeno suverenost, potem nam bo seveda žal — vendar brez naših intervencij v srbohrvaški prostor kmalu tudi naša in vaša svoboda ne bosta vredni pečenega groša. Naša zgodovina se, pa če hočete ali ne, še enkrat znova kuha na jugu...

Igor Mekina, odg. ur.

Promenada

Prema neproverenim glasinama, bivša redakcija, *Studenta* je dobila kolektivni azil negde u Sloveniji. Istraga je u toku.

S početka smo mislili da treba napisati poneki tekst na sledeće teme: problem *Student*, problem državni teror, problem IQ < 37, problem *Politika*, problem vladajuća stranka... Sada mislimo da sve to, zbog uzročnopsledičnih odnosa, treba da stoji u jednom tekstu. Ko će ga napisati, ne zna se.

Dakle pod blagoslovenom erom Nikole Hristića osuđeno je u Srbiji osamsto ljudi na robiju. No ovo neće biti siguran broj, jer u Srbiji ima mnogo više stanovnika. (Ilija Ognjanović Abukazem)

Drugim rečima, Slobodan Milošević je naš savremenik. A to nije malo!

Dva istomišljenika, dva savremenika, (ljubi ih majka) polemišu jedan protiv drugog, zbog čega smo mi veoma tužni. Nekima od nas se toliko plače da to već nije pristojno.

To su smrtni neprijatelji. Njihove dvoboje nijedan sekundant nije preživio. Od ovog obračuna očekuju se još veći rezultati.

Praksa je pokazala da se do jedinstva može doći i sistemom eliminacije. Ili kako reče Džugašvili: koga nema, bez njega se može.

Mi ne sudimo ljudima nego analiziramo njihove greške i nastojimo da ih otklonimo.

Borićemo se za jedinstvo do poslednjeg čoveka, a posle ćemo izvršiti diferencijaciju i u sopstvenim redovima.

Milovana Brkića je u početku proganjala misao, a onda su o njemu brigu preuzeli organi gonjenja.

U međuvremenu Slobodan Milošević je govorio tu i tamo. Između ostalog rekao je to što je rekao.

Brkić je izašao iz zatvora, prvi put. Sa ovom informacijom moramo biti maksimalno oprezni, jer s obzirom na okolnosti, može mu se desiti da izađe i drugi put. Smatramo da bi u javnost trebalo pustiti vest: U slobodnoj zemlji zatvoreni u sebe strahuju od premeštaja.

Kao što je poznato, organi gonjenja se bore rame uz rame sa ostalima, a povremeno i prednjače.

U Jugoslaviji je otpočeo pomor penzionera. Sledeći korak je raspisivanje javnog konkursa za idejno rešenje dozvole za odstel starijih lica. Očekuje se odziv i iz inostranstva, a posebno iz zemalja koje su ranije povlačile slične poteze.

Ko u socijalizmu gladije taj ne ume da se ponaša.

Otvorenom neprijatelju, hladnom kao dojka od veštice, u početku ni Draža Marković nije mogao da odoli, ali mu je kasnije isti bezobrazno često polazio za rukom i ulivao novu snagu da, i bez tuđeg dušebrižništva, istraje, srčano, do poslednje kapi, u naše zdravlje.

Hamdija Pozderac je ovaj put podneo ostavku iz principijelnih razloga. I to bi za sada bilo sve. Propusti su toliko da najveći, i pored najbolje volje, ne mogu da zagleve.

PARTIJA PRED SUDOM (NOVA SERIJA)

IMA LI SKJ PRIJAVU STANA?

Prošle godine domaća i strana štampa obavijestila je svoje čitaoce o jednom neobičnom sudskom sporu koji u Beogradu vodi pravnik i bivši komunist Tihomir Živković protiv svoje bivše partije. Slučaj je imao značaj presedana jer se u istoriji još nikada i nigde nije desilo da neko tuži jednu marksističko-lenjinističku partiju na vlasti. Da podsjetim čitaoce »Katedre«, tužilac je tužio svoju bivšu organizaciju zato što nije ispunila svoje programske ciljeve i zadatke, zbog kojih je on i postao njen član. Pošto je članstvo u SKJ neka vrsta obligacionog odnosa, Živković smatra da ga je partija svojom krivicom raskinula i zato traži da mu se vrate 353 stara miliona (plus kamata) koja je on na osnovu statutar- nih obaveza od 1962. davao partiji na raspolaganje radi ostva- renja njenih statutar- nih i programskih zadataka.

Prije toga Živković je tražio pomoć i zaštitu svih mogućih i nemo- gućih partijskih komiteta — od opštine Stari Grad do CK SKJ, pa čak i od 13. kongresa! Kongresu se obratio ovim riječima: »Moja dužnost da se do kraja borim za opštu stvar, bez obzira na lično stradanje. Moja dužnost da iscrpim sva redovna pravna i politička sredstva da zaštitim društvenu imovinu. Ali je dužnost i društva i partije da mi u tome pruže podršku... Molim Kongres da se izjasni, da li SKJ ima i koje obaveze prema svom članu koji ispunjava partijske zadatke ili samo član ima obaveze prema SKJ?«

Uzalud. Niko mu nije odgovorio. Onda je uslijedila serija suđenja u kojima se SKJ po prvi put otkako je na vlasti, našao na optuženičkoj klupi. Zbog ne- štih izmjenjenih istorijskih okolnosti, njegov pravni zastupnik nije mo- gao da kaže »ne priznajem ovaj sud«, s obzirom da su sve sudije, bez izuzetka, članovi te organizacije. To će se u ovom suđenju pokazati veoma značajnom, čak PRESUDNOM činjenicom...

Kako je sve počelo? Zbog izvjesnih nezakonitosti u Jugoslovenskoj kinoteci, reagovao je njen radnik i tadašnji komunist Tihomir Živković. Zbog toga je više puta ostajao bez posla. Partija se držala po strani. Kad je Tihomir Živ- ković njoj trebao, bio je na raspolaganju, a sad je njemu trebala pomoć partije... Ostao je sam, bukvalno na ulici. Onda se naljutio i razmislio »šta to radi moja avangarda?«

Evo šta je rekao na jednom suđenju: »Ja ne želim da finansiram organizaciju koja ne ispunjava svoje obaveze prema dru- štvu. Posebno napominjem da je SKJ kao vodeća idejno politička snaga, ovo društvo doveo u ekonomsku i političku krizu. Ja neću da finansiram nekog ko ovo društvo vodi u propast. Ja krivicom Saveza komunista Jugoslavije raskidam pravni odnos sa SKJ i tražim da mi vrati pare. Iz SKJ izlazim dobrovoljno i tražim da mi se vrate sredstva.«

Branilac SKJ pokušao je da ospori tzv. pasivnu legitimaciju partije u ovom sporu, kao i činjenicu da sredstva ne prikuplja SKJ (koji je tu- žen) već republičke i pokrajinske organizacije.

Tužilac se, međutim, ne predaje. Svojom partijskom knjižicom do- kazuje svoj pravni odnos sa SKJ, jer na njoj upravo i piše SKJ a ne neki drugi SK. Zatim dodaje da: »Po članu 60 Ustava SFRJ društveno-političke organizacije (među kojima je i SKJ) mogu sticati sredstva i odre- dena prava na sredstva, i tim sredstvima, kao društvenim, mogu se ko- ristiti za ostvarivanje svojih ciljeva i njima raspolagati saglasno statutu. Kako je SKJ pravno lice, jer ima pravila, sredstva i prijavu djelatnosti

(nije dakle ilegalna organizacija) to i on može biti pravno tužen kao i svako fizičko i pravno lice ove zemlje, te po Ustavu i zakonima SFRJ ima pasivnu legitimaciju.«

Na jednu primjedbu Živkovićevoj tužbi da je to sa vraćanjem par- tijske članarine slično kupovini tiketa za LOTO (jer bi svi koji ne dobiju u igri vraćali tikete i tražili svoje pare), on je odgovorio: »Ovde je u pi- tanju dvostrani teretni ugovor (komutativni ugovor) gde su či- nidbe ugovora određene za razliku od aleatornih ugovora gde je budući ishod neodređen i zavisi od sreće. Ovde dakle nije bio u pitanju ugovor o opkladi i neizvesnosti da li će društvo (jugoslovensko) doći u krizu ili progres. Ovde je tačno u ugo- voru, Statutu SKJ i Programu SKJ, bilo naznačeno da će dru- štvo ići u progres. Cilj je dakle bio unapred određen i izve- stan!«

Za vrijeme suđenja, tužiocu je nešto bilo sumnjivo pa je zatražio da se provjeri da li je zapisničar član SKJ. To je i urađeno, i pošto je dotična drugarica bila »organizovana«, Živković je zatražio njeno izuze- će. Naime, ona je dužna da štiti interes SKJ pa bi to mogla uraditi izo- stavljanjem ključnih rečenica pri unošenju toka suđenja u zapisnik! Su- dija je poslila kraćeg šoka, odbila ovaj zahtjev kao neosnovan. Živković je odmah zatražio i njeno izuzeće zbog pristrasnosti koja potiče iz istih razloga (članstvo u SKJ). Suđenje je završeno i o izuzeću sudije odlu- ku je trebalo da donese predsjednik opštinskog suda. S obzirom da je i on član partije, Tihomir Živković je zatražio i njegovu izuzeće... zatim predsjednika Okružnog suda, pa Vrhovnog i najzad Saveznog! Živko- vić traži da se ostvari ustavna odredba da su svi građani jed- naki pred zakonom, a to će biti moguće samo ako se sprovede pravno pravilo »nemo iudex in re sua«, odnosno da niko ne može biti sudija u svom sporu. Ispostavilo se da bi to veoma iskomplikovalo cijeli slučaj, s obzirom da se nije mogao naći sudija-nepartijac da objektivno presudi. Na stranu što je nedoz- voljen generalni zahtjev za izuzeće.

Međutim, odlučeno je da suđenje može da se nastavi i pred sudi- jama komunistima, jer su oni objektivni i nemaju sektaški odnos prema nekomunistima. Živković je pristao. Bolje da sudi komunisti nego da se suđenje završi bez presude...

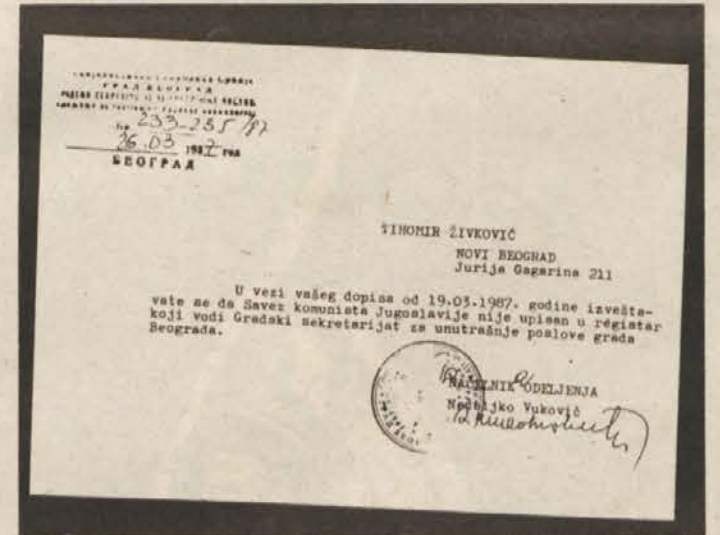
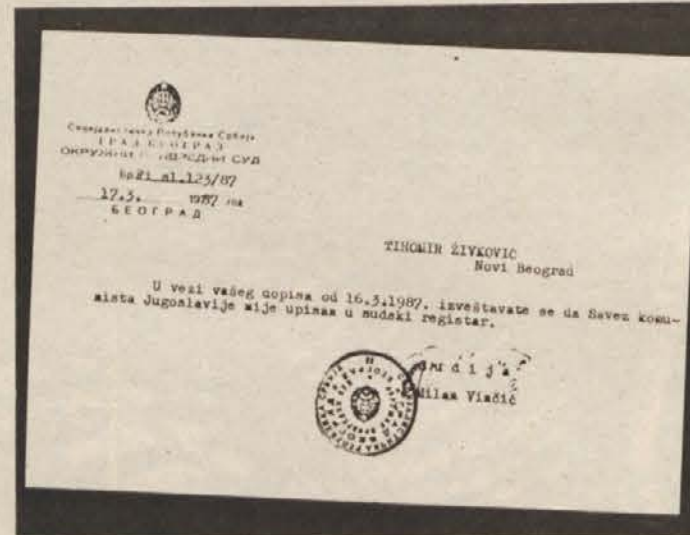
A onda ono najvažnije: tužilac traži dokaze o legalitetu tuže- nog — SKJ! Prema nizu zakona i propisa, sve organizacije pa i društveno-političke, koje se bave društvenim radom, koje zapošljavaju ljude, prikupljaju novac i troše ga shodno svo- jim pravilima, moraju prijaviti svoju djelatnost. Svaka organiza- cija mora imati svoj akt o konstituisanju...

Tihomir Živković je tražio to i od SKJ. Centralnom komitetu se obratio 20. marta ove godine, sa molbom da mu se zbog suđenja, do- stavi ovjeren prepis akta o osnivanju, konstituisanju i registrovanju dje- latnosti SKJ, ili ako tako nešto ne postoji da mu se to zvanično kaže.

Da li se pravni eksperti iz Stručnih službi CK SKJ možda plaše beo- gradskog sudije za prekršaje Dobrovoja Glavonića koji neprijavljene novinare šalje u Padinski skelu, nije poznato, ali na Živkovićev zahtjev ni do dana današnjeg nije odgovoreno!

Na slične zahtjeve GSUP i Okružni privredni sud u Beo- gradu odgovorili su da SKJ nije upisan u njihove registre!

Posljednji plenum SKJ bavio se, inače, problemima nepoštovanja ustavnosti i zakonitosti... Miroslav Višič

Politički skupovi najvišeg ranga obeležili su protekli ovaj mesec. Na dvodnevnom zasedanju CK Srbije razmatrani su najefikasniji putevi za rešavanje gorućih problema. Doneta je odluka o isključenju Dragiša Pavlovića, predsednika Gradskog komiteta SK Beograda, iz Predsedništva CK Srbije. Plenum je protekao u znaku TRAZENJA jedinstva. Na plenumu CK SKJ razmatrana su pitanja zaštite ustavnosti i zakonitosti u svetlu njihovog sve češćeg kršenja.

»GARDIJAN«: Šef beogradske komunističke partije Dragiša Pavlović, uklonjen je iz srpskog partijskog predsedništva posle oštre političke svadje sa onima koji su za čvrstu ruku oko pitanja Kosova, gde albanska narodnost brojčano nadjačava Srbe na osam prema jedan.

Politički spor između dve rivalske grupe u srpskoj partiji, koji tinja izvesno vreme ispod površine, izbio je na otvorenu scenu pošto je Pavlović optužio beogradska sredstva informisanja, posebno glavni beogradski list »Politiku«, da je suviše meka prema srpskim nacionalistima, a suviše oštra prema albanskim vođama na Kosovu.

»Republika«: Pravi problem nije ličnost Dragiša Pavlovića. Radilo se o izboru između tvrde linije i konstruktivnog dijaloga, to jest, neke vrste sovjetske perestrojke na višem nivou.

AFP: Na plenumu se pokazalo da postoje velika razmimoilaženja u srpskom rukovodstvu u kojem je došlo do sukoba između konzervativaca, pristalica pojačane represije, grupisanih oko Miloševića i — liberala, kao što je Pavlović, okupljenih oko Ivana Stambolića, predsednika Republike Srbije.

AP: Možda je Stambolićevoj karijeri nanet udarac zbog toga što je podržao Pavlovića, rekavši da je ovaj napadnut zbog »pola rečenice«.

Dušan Catović, radnik iz neposredne proizvodnje, član CK, rekao je tokom plenuma svojim drugovima: »Uvređen sam zbog toga što smo zabašurili debatu o ekonomskoj situaciji u zemlji... a razpravljamo o odbrani fotele... već tako dugo.«

General-pukovnik Georgije Jovičić, vodeći predstavnik komunističke partije u oružanim snagama, kritikovao je krajem septembra komunističku partiju u dnevniku »Borba«: »Komunistička partija i njeno rukovodstvo dugo nisu davali jasne odgovore na probleme naroda.«

TURSKA STAMPA: List »Milijet« prenosi neke ocene, ne navodeći njihove izvore, da su »problemi u Jugoslaviji uzeli velike razmere« kao i da su se »u armiji pojavile tendencije za intervenciju«.

»Dejli telegraf«: Miroslav Georgijevski, funkcioner jugoslovenskog Sindikata, izjavio je da se boji da će se u toku predstojećih meseci ispoljiti veza »između nemira radnika u preduzećima i sve većeg nezadovoljstva među omladinom«, koktela koji predstavlja noćnu moru svih istočnoevropskih komunističkih lidera.

»Independent«: List tvrdi da će pobednik poslednjeg partijskog plenuma u Srbiji, Slobodan Milošević, srpski komunistički vođa, sada primeniti oštru politiku prema Kosovu i silnom otporu u Beogradu. Dobro informisani kažu da je već pripremljena »hit-list« od 170 novinara.

MEĐU NJIMA

Kada same novine tvrde da je, u poslednje vreme, došlo do nevrovatne i do sada nevidjene demokratizacije štampe, nije teško zaključiti kako u svemu tome ima nečeg sumnjivog. A pogotovo kada se ima u vidu da su najglasniji zagovornici ovakve teze, bar što se aktuelnog beogradskog političkog trenutka tiče, novine koje su upravo najaktivnije u sve brojnijim hajkama na (takodje sve brojnije) jeretike-otpadnike od vladajuće, dnevne srpske politike. Tako, »Politika« demokratizacijom shvata i sopstveno izveštavanje sa već legendarne osme sednice CK SK Srbije, sa koje je u opširnim izvodima donosila izlaganja »pobednika« uglavnom preskačući krunske argumente »poraženih«, u tom smislu posvećujući celu stranu govoru svog glavnog urednika, a tek par redova slovu svog, već bivšeg, direktora. Na žalost, to je tek jedan u već nesagledivom nizu »Politikinih« demokratskih gafova. Najodaniji saborci »Politike« u borbi za tako shvaćenu demokratizaciju jesu »Politika ekspres«, »Intervju« i, u nešto umerenijoj varijanti, »Duga«.

U svojoj knjizi »Dragi moj Petroviću«, jedan od idejno nepočudnijih srpskih spisatelja Milovan Danajlić između ostalog kaže za »Politiku« da nikada u svojoj posleratnoj istoriji nije bila u prvom redu političkih jurišnika, nikada prva nije napadala instant-neprijatelje i nepodobnike, već je čekala da ostale novine iskale svoj »direktivni« bes.

Tek onda »Politika« bi se toj igri, sa distance, pridružila. To je, ujedno, bio i najveći kvalitet »Politike« i svojevrсна vernost tradiciji. No, dolaskom dr Živorada Minovića na mesto glavnog i odgovornog urednika, »Politika« je doktrinarno izmenila svoj karakter. Od dojučerašnjeg posmatrača postala je izvršioc, politički dželat u funkciji specifično tumačene demokratije, i nezvanični organ Prdsedništva Centralnog komiteta srpske partije. Dobivši na taj način poseban status, »Politika« i dr Minović postali su svemoćni i nedodirivi. Njih dvoje, bez ikakvih posledica, udaraju na jednog narodnog heroja (Gojka Nikoliša), na jednog ministra za kulturu (Branislava Miloševića), na jednog šefa partije (Azema Vlasija), na jednog visokog Beogradskog funkcionera i predsednika svog Izdavačkog saveta (Živanu Olbinu). Njih dvoje raskrinkavaju »Dugu«, »Student«, »NIN«... Njih dvoje ne haju za mišljenje sopstvenog redakcijskog kolegijuma, ne interesuje ih ni Izdavački savet... I, konačno, baš ih briga čak i za zvanične odluke suda.

(Ni više odluka Suda udruženog rada nije moglo da utiče na rešenost dr Minovića da onemogući imenovanje Mirka Klarina za dopisnika »Politike« iz Rima.)

I mada se dr Minović, tražeći opravdanje za svoju uredjivačku politiku, najčešće poziva na »brojna pisma čitalaca« u kojima se daje podrška pisanju »Politike«, utisak je da ima sve više onih koji, zarad potpunijeg ličnog informisanja o pojedinim događajima, napise u »Politici« upoređujući sa odgovarajućim tekstovima u drugim novinama, najpre »Borbi«. Tačnije, sve je više onih koji »Politici« veruju tek od pola — odakle počinje deo novina sa bioskopskim repertoarom, malim oglasima, umrlicama i tv-programom.

Šezdesetih godina, kao novinar u Smederevu dr Živorad Minović je zajedno sa Vladimirom Perovićem napisao monografiju kojom je veličao dostignuća i perspektive »belog slona« jugoslovenske teške industrije, investicionog promišljanja par excellence, »srpskog Obrovca« — Železare Smederevo. Između ostalog Minović je napisao i ovo: »... od nekadašnje radionice na obali Dunava izrastao je gigant crne metalurgije... Predstojeća rekonstrukcija stvorice nove uslove za povećanje produktivnosti i proizvodnje za nekoliko puta više od sadašnjih mogućnosti«.

Valjda zbog dokazanog vizionarstva ili, da ne grešimo dušu, možda zbog spremnosti da saradjuje na programskim zadacima, dr Minović je dobio jednu od glavnih izvršnih funkcija u novoj, kako se tvrdi dugoročnoj, srpskoj političkoj orijentaciji.

Dr Minovićev kolega po funkciji, glavni i odgovorni urednik »Ekspres politike« Slobodan Jovanović, ostaće verovatno zapamćen kao čovek preko koga je započeo odlučujući obračun za jedinstvo u Savezu komunista Srbije. Naime, u njegovim novinama objavljen je prvi komentar-napad na predsednika Gradskog komiteta beogradskih komunista povodom inkriminisanog govora ovoga pred novinarnima, što je bio dovoljan razlog Predsedništvu CK SK Srbije da zatraži razrešenje od dužnosti Dragiša Pavlovića. Neki drugi detalji, međutim, iz biografije Slobodana Jovanovića ostaće malo poznati, a i on će ih, razume se, nastojati da izbegne u svojim eventualnim memoarima.

Pogodnost za obavljanje delikatnog posla glavnog i odgovornog urednika velikog dnevnog lista, Slobodan Jovanović dokazao je još početkom sedamdesetih godina, kao urednik »Studenta«, lista čijem će se blačenju tako svesrdno pridružiti kojih petnaestak godina kasnije. Sedamdesetih godina Jovanović je izbačen iz pomenute redakcije zbog »posezanja za društvenim sredstvima«, kako se to obično formuliše. Jovanović je »odleteo« iz »Studenta«, da bi se kasnije, zahvaljujući profesionalnim i moralnim »kvalitetima« ugnezdio u »Ekspresu«. Inače, tiraž »Ekspresa« dobro stoji, započela je pedeseta nagradna igra u poslednjih šest meseci.

Još proleto »Politika« je prenela da su zbog nekih uredjivačkih propusta (množina, za jednu naslovnu stranu sa Milovanom Djilasom!) podneli ostavku glavni urednik »Intervju« Petar Ilić i njegov zamenik Dragan Vlahović. I pored toga njih dvojica su živi i zdravi, odnosno još uvek na istim mestima. U međuvremenu, »Intervju« je ostao ponajmanje to na što ga ime obavezuje, ali je zato postao još jedno demokratsko sredstvo ostvarivanja važećeg koncepta srpske politike prema Kosovu. Šta je to obavljeno da bi Ilić i Vlahović, bez ikakvog objašnjenja, do danas ostali »urednici u ostavci« može se samo pretpostavljati.

Dok je još pre nekoliko meseci »Duga« morala svim silama da se bori protiv »Politikinih« didaktičnih upozorenja narodu da nikako ne ide »Duginom« ulicom«, ovih dana je doživela to da se upravo preko »Politike« brani od nemuštih bosanskih optužbi da je posredstvom inspirativnog Kalajićevog teksta o »kvazi-arapima« napala sav muslimanski narod u Jugoslaviji. Ali, između prvog i drugog slučaja stoji jedna ostavka (Grujice Spasovića, bivšeg glavnog urednika »Duge«), sukobi u redakciji i na Izdavačkom savetu, i dovodjenje glavnog urednika Ilije Rapačića sa mesta sekretara Komisije za informisanje CK SK Srbije. To sve je, valjda, uslovljeno najnovijim idejno-političkim paktom između »Duge« i »Politike«.

Kao i svim zaslužnim vojnicima, i pomenutim borcima za demokratiju, za pretpostaviti je, sledejući određene nagrade. U beogradskim novinarskim krugovima priča se da česta putovanja dr Minovića po svetu predstavljaju, u stvari, inicijaciju glavnog »Politikinog« urednika u diplomatskog službenika. Za Slobodana Jovanovića pak, govori se da je posle konkursnog neuspeha njegovog prezimenjaka Baneta, glavni kandidat za novog urednika »NIN«-a. Dotle, demokratska idejna borba se nastavlja. Ima još dovoljno pojedinaca i novina koje treba uškopiti.

Dragan Petrović

SA »STUDENTOM« SE NIKAD NE ZNA?

MARATONCI TRČE POČASNI KRUG

ILI — KAKO RADNE GRUPE SREĐUJU SOVRAŽNIKE

U gotovo redovnim intervalima u oktobru su posle petomesečne pauze do znatizeljne čitalačke publike počeli da pristižu novi brojevi »Studenta«. Zahvaljujući autorskim masturbacijama dvojice v. d.-ovaca (glavnog i odgovornog urednika njegovog zamenika) tzv. »nova serija« lista beogradskih studenata koje je ulogu biltenskog izvršitelja u obračunima sa svima onima—koji—nisu—sa—nama, dakle—protiv—nas—su. Vredni kolumnisti koji se bave bljuzgama u štampi odmah su razotkrili da se u domaćoj radinosti »restaurirane« »Studentove« redakcije nešto neobično kuva...

O čemu se radi?

»Student« je krajem septembra napustilo čak 11 članova redakcije, od urednika do kurira. Nova garnitura predala se ambiciji da opravda poverenje pretpostavljenih foruma. U tom kontekstu joj je, doduše, nezgodno promakla (dali, nameno, dali slučajno) insinucija da je jedan od najboljih Titovih prijatelja, Miroslav Križić, bio je jednako intiman i sa ustašama. Pitalac koji je vodio razgovor (budući da se insinucija »potkrala« u intervjuu sa Petrom Đadićem) čuo je negde da je neko video neku fotografiju na kojoj navodno Križić i Pavelić tancaju šah...

Pri svemu tome najzanimljivije je da su poslednjih dana u beogradskom i srpskom političkom vrhu održani brojni sastanci, na kojima je razmatrana idejna pravovernost pojedinaca čak i uz pomoć reinkarniranja slučaja »antititoizma« na aprilskoj naslovnoj stranici »studenta«. Tako je u tekućem razračunavanju sa unutrašnjim i spoljnim neprijateljima učesnicima tih sesija propala prilika da se osvrnu i na prostotu ovog »primitivnog antititoizma«, iscrpljujući se ipak u dokazivanju da je komunizam kod njih već genska pojava, dakle činjenica u koju ne smemo sumnjati, bez obzira na prateća reči i dela...

U svakom slučaju poslednji znaci o tome da se »Student« još nije oporavio od raspada sopstvenog sistema, nisu privukli pažnju dnevne srpske politike. U isto vreme, tu i tamo, od potrebe do potrebe, aktuelizira se pomenuta aprilska naslovna strana »Studenta« čiju »višeznačnost« je i prozvana radna grupa Gradskog komiteta SK Beograda posle višemesečnog rada svela na jedno — antititoizam.

Radna grupa konstatuje da su u »Studentu« krajem aprila i sredinom maja »objavljeni idejno-politički neprihvatljivi sadržaji i tekstovi koji predstavljaju napad na Titovu ličnost, vredaju Dan mladosti i Dan sigurnosti, za šta su najodgovorniji glavni i odgovorni urednik i uredjivački kolegijum«. Potom, »za štetne posledice polemike koja je započeta na stranicama NIN-a« (polemika sa Dušanom Mitevićem, članom Predsedništva GK SK Beograda, koji je na naslovnoj stranici prvi »uočio« sporne aluzije — prim. aut.) »radna grupa ocenjuje da odgovornost snosi Branislav Milošević« (srpski ministar za kulturu koji je u rubrici Ilični stav ukazao da je ceo slučaj »Student« iskonstruisan, kao posledica »izmišljanja neprijatelja« radi miniranja izbora jednog glavnog urednika, povlačeći pri tom veoma bitna pitanja demokratskog dijaloga, itd.

Svejedno, radna grupa je zaključila da je tu došlo do zamene teza, te će se još koliko ovih dana u Osnovnoj organizaciji SK kojoj Branislav Milošević pripada utvrditi njegova partijska odgovornost za neprepoznavanje napada na Tita, Dan mladosti, itd. Ujedno, radna grupa inicira

i utvrđivanja konkretne odgovornosti Mirka Djekića, urednika NIN-a, a nije zaboravljen ni Miroslav Višić, smenjeni urednik »Studenta«, niti Spasa Anđelić, tadašnji predsednik Izdavačkog saveta lista i ujedno član GK SK, zato što svojevremeno nije javno »razjasnio svoj stav«. U međuvremenu, u akciji »idejne diferencijacije« Dragiša Pavloviću (smenjenom predsedniku komiteta beogradskih komunista) i Radmilu Kijajiću (također smenjenom sekretaru GK SK) u nizu političkih grehova pridodati mu je i »slučaj Student«.

Iz svih ovih procesa jasno je da izveštaj radne grupe neće ostati samo mrtvo slovo na papiru, te da se postavlja pitanje šta će se konačno učiniti i sa potonjim krivicima, odnosno »uredjivačkim kolegijumom?»

U isto vreme, dok se naširoko utvrđuju odgovornosti i načini za njihovo uterivanje za i oko sporne naslovne strane uopšte nisu ni dirani niti pominjani oni koji bi to prvo trebalo da budu: Univerzitetska konferencija SSO Beograda kao izdavač i Univerzitetski komitet SKI?

Bez obzira na sve to formirane radne grupe vredno rade... Osnovne organizacije SK raspravljaju... Podnose se ostavke...

ODSTOPI

Miroslav VIŠIĆ, Svetlana VASOVIĆ, Dragan PETROVIĆ, Stevan ŠIČAROV, Vesna RAOS, Steva MILOVANOVIĆ, Miodrag JAUKOVIĆ, Jasminka Ikonjić, Vladimir Dević, Nevenka Milošević i Biljana Jovanović podneli su krajem septembra ostavke na svoja mesta u listu »Student«. To je, konačno, bio jedini način da odbiju nametano učešća u zahuktalim borbama dve linije, koje su, sticajem okolnosti počele da ih pleću u svoju mrežu. Na taj način hteli su da prekinu svaku dalju manipulaciju sobom kao potencijalnim učesnicima ove ili one struje, ili klana.

Prema predanju, vampirove žrtve postaju i sami vampiri — oni istodobno ostaju bez krvi i žrtve su zarazne. Sujeverje je ukazivalo na glogov kolac kao jedino efikasno sredstvo u borbi protiv pomenutih bića.

Ali, da i glogov list može poslužiti istoj svrsi, pokazala je, izgleda, naslovna strana »Studenta«, broj 11—12... Ono što obeshrabruje jeste da pola godine od tada bauk vampirizma još uvek kruži... Vredi očekivati još žrtava infekcije. Tako su svi izgledi da se »Noć vampira« pretvorila u »Noć dugih noževa«. Šta da se radi?!

Šta je nagnalo jednog od glavnih aktera poznatog jugoslovenskog glumišta da se u poznim godinama angažuje na srpskoj političkoj sceni?

Počelo je, u stvari, od Porfirija koji je prestao da bude glumac onoga trenutka kada je poverovao u Boga, i — postao svetac. Što se Ljube Tadića tiče, prestao je biti glumac istog časa kada je izabran za člana Predsedništva Socijalističkog saveza Srbije, verujući da u nastalom političkom računom može ISTINOM nešto da se uradi, da se ne čini zlo. Tako je za glumca politika postala nešto više u trenutku kada ga je zabolio stomak od svega što se dešava.

Zbog toga u ovom intervjuu nema glume, nema poze, niti svetaca. Ali zato ima mnogo teatra. I to — političkog.

nekoliko činova — sada se osećam kao ufoajev posle prvog čina...

EGZEKUTORI SU STRAŠNI

KATEDRA: Ne čini li Vam se da je, ponovo, sve jači zahtev za uniformnošću mišljenja?

TADIĆ: Verujte mi, ne znam. Nisam samo ja zbunjen, vidim da ljudi oko mene jednako reaguju. Toliki je pritisak da je to već neizdržljivo. Svaki dan čitate da je ovaj ovamo opozvan zato što je govorio tako, onaj tamo zato što je govorio onako. Mogu vam samo reći da jako sumnjam u tu partijsku vojsku koja «izvršava» sve te opozive. Verujem da

stvaranju uslova za obračun do koga je došlo na Osmoj sednici CK SK Srbije. Kako ste Vi, kao jedna od veoma retkih političkih ličnosti u nas van partije, doživeli ovu partijsku šizmu, za koju se, inače, prestano ponavlja da predstavlja korak u jedinstvo?

TADIĆ: Moram reći da još ne mogu da uhvatim smisao svega toga. Slušao sam pažljivo i jedne i druge, i mislim da su razlike među njima zaista u nijansama.

KATEDRA: Izgleda da je tu ponajmanje bila u pitanju borba mišljenja...

TADIĆ: Nemojte me terati da gadam Beograd ili Srbiju preko

mi moramo svi zajedno da se izvucemo iz ove situacije, ne možemo da sekašimo više, dočkan je zato. Verujem samo u sposobne ljude koji će konkretno pokazati i uraditi ono što treba.

KATEDRA: Isti takav stav odavno je postao opšte mesto i u govorima zvaničnika, pa od toga nema ništa...

TADIĆ: Nema ništa, jer nema onoga koji će dati sud i ocenu u nečijem radu. Oni se sami biraju, nema nikoga ko bi njima sudio. Obećavaju da će biti dobro, i tako godinama, a kome odgovaraju za to što je sve gore i gore?

Baš sam skoro razmišljao o

TADIĆ: Još 1981. godine dolazili smo Mira Stupica i ja na Kosovo, negde u jesen, dakle posle svih onih događaja. Išli smo na neku zavičajnu svečanost umetnika sa Kosova, pa smo u sali «Boro i Ramiz» u Prištini organizovali koncert. Ulažili smo kolima u Prištinu, šofer, Mira i ja, negde oko podne. Pored kola, koja su imala beogradsku registraciju, prolazila su deca koja su se vraćala iz škole, i redom su pljuvala na automobil. To me je vrlo uzbuđilo. Uveče, na večeri, to sam i Azemu Vlasiju rekao. Postoji greška u politici koja je tamo vođena, i ta greška se dugo čini, možda sedamdeset, možda sto godina, ali ja ne znam da ocenim koja je to greška. Ta

LJUBA TADIĆ, GLUMAC ILI ANGAŽOVANI POLITIČAR

SOKRATU I DANAS SUDE

KATEDRA: Posle duge i uspešne glumačke karijere, u priličnoj meri neočekivano za sve Vaše poštovaoce našli ste se u ulozi političara. Kako to da Vam se desi?

TADIĆ: Ne — ja političar nisam! Iako mislim da biti političar nije teško. Važno je samo pored sebe imati dobre politologe. Ako su oni dobri, onda i političar ima ono što se naziva «političkom glavom». Ja tu «političku glavu» nemam! Zbog toga sam sasvim slučajno i upao u tu politiku, u taj Socijalistički savez. Uostalom, vezan sam za socijalizam uopšte... za drugo ni ne znam.

KATEDRA: Ipak, iako se ne osećate političarem, neke Vaše ocene iznesene na Predsedništvu RK SSRN Srbije imale su značajan odjek. Kako se, uopšte, snalazite među političarima koji Vas tamo okružuju?

TADIĆ: Ne snalazim se nikako! Čini mi se da se politika većim, ili bar — nekim delom svele na podvalu. A ja mislim da politika nije podvala — jer, šta će podvala doneti ako jedan podvali drugom, ovaj trećem... Da li će to doneti nešto bolje? S druge strane smatram da sam u Soc. savezu jer treba da doprinesem nekom napretku. Taj napredak možemo ostvariti samo ako imamo demokratiju. I nećemo se valjda ubijati samo zato što različito mislimo.

Pošto sam glumac, mene u Socijalističkom savezu a priori neozbiljno shvataju. Ne drže za ozbiljno ono što govorim. Meni to smeta. Imam svoju dušu, svoju glavu, pa me uvredi kada mi kažu da ja tamo držim tirade. A ja ne držim tirade, jednostavno — moj je idiom drugačiji od onog na koji su oni navikli. Dosadan mi je jezik kojim oni govore. Ne odgovara mi ni mi-zanscen tih sednica ni njihova procedura... Tamo ne možete da razgovarate! Čekate da dođe red na vašu reč, onda izgovarate neke monologe, a dijaloga nema. U poslednje vreme, čak, neki političari su počeli da se hvale kako se nisu pripremali, kako će spontano da govore. Meni je to čudno: kad spontano govorim mogu neku stvar i da zaboravim, ovako se pripremam i tačno znam šta ću reći.

U stvari, u samom predsedništvu SSRN Srbije ja sam zbunjen. Ipak je to dugačiji svet, drugačiji mentalitet, drugačija logika...

KATEDRA: Nedavno ste se pobunili protiv prakse da radom socijalističkog saveza u Srbiji dominiraju partijske odluke i zaključci. Da li je uopšte moguća nekakva nezavisnost Socijalističkog saveza?

TADIĆ: Nemam ništa protiv Partije, mada sam uz popa Smiljanica jedini nepartijac u Predsedništvu...

KATEDRA: Nikada niste bili član partije, ili...?

TADIĆ: Ne, bio sam član do 1951. godine kada su me udaljili na godinu dana zbog nedisciplinane. Tada sam još bio na Akade-

miji, bio sam, tako, malo neozbiljan i zaista nedisciplinovan. Nikada se nisam više vratio, niti sam mislio da moram biti u Partiji da bih mislio ono što mislim bez nje.

Ali, u Socijalistički savez oni su mene, izgleda, pozvali da bih tamo paradiro. Međutim, ja taj Socijalistički savez Srbije zaista shvatam kao najširi Narodni front u kome Partija jeste bitan segment, ali — samo segment. A tamo je sve jedno isto, kao da je sasvim svejedno. U Predsedništvu SSRN Srbije sede isti ljudi koji sede i u Predsedništvu Partije Srbije. Zbog toga ni nema onoga što nam je najpo-trebnije, što pored onih, ekonomskih i sistemskih problema, ipak predstavlja naš najveći nedostatak — nema demokratije.

KATEDRA: Prvi Vaš zapaženiji politički istup bio je kada ste stali u zaštitu srpskog sekretara za kulturu Brane Miloševića, koji je braneći «Student» čak proglašen «antititoistom». Evo, ovih dana je zbog toga pokrenut postupak da se Brana Milošević razreši članstva u Savezu komunista. Smatrate li, danas, da za to ima razloga?

TADIĆ: Pošto, nisam političar smatram da ima puno kompetentnijih ljudi od mene koji bi trebalo da sede u Predsedništvu Socijalističkog saveza. Ali kada sam već tamo, ja moram da govorim ono što mislim da je istinito i ispravno. Tako sam branio i Branu Miloševića koji je moj resorni ministar. Mislim da je ired da branim svog ministra.

On je, uostalom, moj prijatelj, znam ga kao poštenog i pametnog čoveka, veoma sposobnog, znam i kako misli. Zato sam stao na njegovu stranu. I danas ne mislim da je on išta pogrešio, da u nečemu nije bio u pravu.

Najzad reći nekome da je «antititoista» jako je grubo. Pogotovo što to po pravilu kažu oni koji, pritom, za sebe tako podvuku da jesu «titoisti». Mislim da je neučtivo razgovarati na taj način.

KATEDRA: Ipak, u takvom jednom neučtivom razgovoru stradala je i jedna redakcija «Studenta», i jedan ministar za kulturu...

TADIĆ: I to je jako ružno, napadati mlade ljude i popovati im o tome šta oni treba da misle.

Prvo, ja kao čovek od pedeset i više godina nemam pravo da tražim od mladih ljudi da misle isto što i ja. Drugo, zbog jedne slike reći nekome da je «antititoista», to je strašno.

U slučaju Brane Miloševića ja još uvek ne mogu da shvatim šta je on to zgrešio. Žrtvovati ljude samo zbog toga što drugačije misle može pokazati samo to da ni ova partija, ni ovaj sistem, ni ovo društvo nemaju nikakvog smisla. Čudom ne mogu da se naćudim šta se sada ovo dešava kod nas... Pa to je njihova partija, na kom će oni drugom mestu sukobiti svoja mišljenja nego u sopstvenoj partiji?! Uostalom, svako pozorište ima

namere mogu biti dobre, ali egzekutori su strašni. I Mino-vić, i Mitević, i Mićović, sve je to strašna vojska. Ja moram da kažem da oni nisu dobri!

I kako može takva vojska biti egzekutor nad nekim ljudima za koje je znam da su dobri, da su za socijalizam, da dobro rade? Mogu da razumem da su namere Partije da vrši promene — promene su uvek dobre, ali za sve ovo sada što se ovde dešava čini mi se da je promena ali — vraćanja! Takva promena nigde ne funkcioniše, nigde ne može da donese dobro, bar tako nešto još uvek nisam video. Znače, ne mogu ja da se vratim, pa da glumim kao što sam glumio u svojim četrdesetim godinama — to je nemoguće, niko me ne bi gledao.

I gde naš on to vraćaju, kuda oni to hoće?

KATEDRA: I povodom Brane Miloševića, a i u nekoliko navrata kasnije, govorili ste kako Vam se ne sviđa pisanje «Politike». Šta Vam to u njoj smeta?

TADIĆ: List «Politiku» — strašno volim i od detinjstva ga čitam. Kroz «Politiku» sam mnogo toga doznao. Ali ono što se danas sa njom dešava nema nikakve veze sa onom «Politikom» koju volim i cenim. Danas u njoj dobrim delom nema ni demokratije, ni samoupravljanja, ni socijalizma, ona je očigledno isektašena. Ne mogu da ne mislim da ona trenutno služi nekoj grupi. Ali, ne mogu ni da otkrijem te kojima ona danas služi. I, mnogo je u poslednje vreme počela da panjka ljude, a to nije lepo.

KATEDRA: Po nekim mišljenjima «Politika» je odigrala značajnu ulogu u

Ljubljane i Maribora (smeh). To nije ni lepo, niti može da služi nečemu. No, ja hoću da govorim, a ko bi mene uopšte sada štampao u srpskim novinama.

Mislim da ste sada rekli pravu stvar, i tu treba rastrebiti šta je šta. Čim ima sekaštva, a nema prave demokratije, onda mora da postoji borba za vlast. I to ovakva kakva je. Da postoji van društva, samo u malim krugovima. To nisu sukobi prave vrste, to su dvorski sukobi! Znače, mislim da to treba reći, o tome treba otvoreno govoriti. Ne treba ćutati. Narod kaže «Ćutanje je zlato», ali po svim ovim forumima sreću sam mnogo čušača i vidim da im to ćutanje nije mnogo zlata donelo.

KATEDRA: Jedna od posledica sukoba na Osmoj sednici jeste i smenjivanje Ivana Stojanovića sa funkcije direktora Izdavačke kuće «Politika». Pobunili ste se i protiv načina na koji je on smenjen.

TADIĆ: Ništa nisam pomogao, i tu sam malo tužan...

Možda Ivan Stojanović i nije bio prava ličnost za to mesto, ali način na koji je on smenjen je surov, pokazana je neka sadi-stička želja da se on sredi. Kaže narod «mački jedanput seku rep», a kod nas taj isti rep seku po nekoliko puta. Ako takav način, i samo ovo smenjivanje Ivana Stojanovića znači da će, na primer, doći do poboljšanja u beogradskoj i srpskoj privredi, verujem mi da bih i sâm otišao da se, uz njega, dobrovoljno žrtvujem. Ali ja mislim da to ne znači to. Rekao sam to i predsedniku Trifunoviću (predsednik RK SSRN Srbije, prim. pot.) kada je počeo da me grdi zbog mog istupa. Rekao sam mu i da

tome koja je najgora rečenica koju sam izgovorio igrajući razne likove. Zaključio sam da najviše mrzim rečenicu koju sam kao kralj u «Hamletu» govorio, kao kralj koga Hamlet upravo hvata u ubistvu: «Dobro je, sve će biti dobro».

KATEDRA: Po zvaničnom tumačenju, na Osmoj sednici CK SK Srbije nije došlo ni do kakvog rasepa, već samo do protivljenja pojedinačnim rešenjima partijske koncepcije rešavanja problema Kosova. Da li mislite da je ta koncepcija rešenje za kosovsku tragediju?

TADIĆ: O Kosovu nikad nisam govorio, i čuvam se da o tome pričam, jer se bojim da u ovoj situaciji ne bih mogao da kažem ništa bitno, a mogao bih negde i pogrešiti. Ja sam se i rodio na Kosovu, u Uroševcu, Ferizaju, gde mi je otac bio na službi u nižoj gimnaziji. Tamo je po kazni poslat, i tu je služio od 1926. do '29. Stanje na Kosovu je jedan veliki pritisak na republiku Srbiju koji traje dugo, sve više ubija, a možda je i uzrok katastrofalne privredne situacije u Srbiji. Ali, da odgovorim na ovo što ste me pitali, to je jedna, da nazovemo, istorijska stvar, koja se ne može rešiti na datum. Mislim da se ona može rešiti samo promišljenošću. Vidite, mnogo je mržnje, a to je teško srediti. Pogotovo što je mnogo mržnje ne samo na Kosovu. Ja se osećam Srbinom, ali se osećam i Jugoslovenom i to pre svega zato što nikoga oko sebe ne mrzim. Mislim da je danas takvih sve manje.

KOSOVO JE VEĆ DRŽAVA, KATEDRA: Da li ste tu mržnju osetili na svojoj koži?

mržnja se razvila, a mi smo je pustili, ili, možda je bolje reći, zapustili za ovih četrdeset godina. Zašto se to desilo — moglo bi biti tema za posebnu raspravu.

KATEDRA: Čovek se, ipak, ne rada sa mržnjom...

TADIĆ: Tačno, on se ne rada sa mržnjom, on je stiče. Doduše ima i drugih mišljenja. Eto, čitam kako se Mitević busa da su svi njegovi bili komunisti, i komunizam svodi na gensko nasleđe! A ja mislim da se ideologija, komunizam ili mržnja stiču vaspitanjem.

KATEDRA: Sve je očitiije, a i sve su glasnjiji oni koji tvrde — na to je upozoravano i sa govornice Centralnog partijskog komiteta — da se pojavila mržnja i u soprotnom smeru?

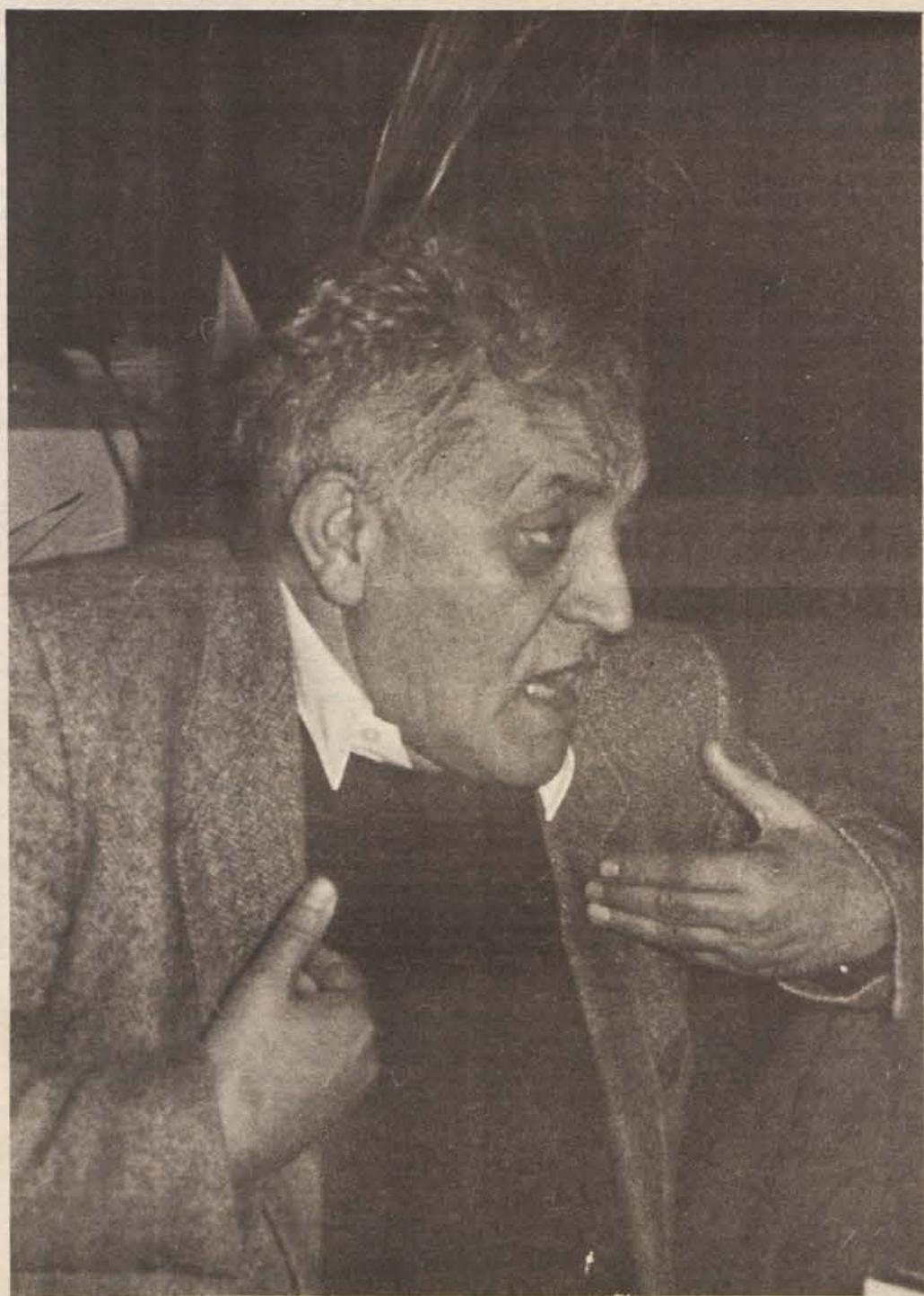
TADIĆ: Jednako kao što je ružno no što se Srbima na Kosovu dešava, pogada i to što su u Požarevcu dva mladića iskopalala oko onom malom albanskom dečaku. Šta on nadalje može o Srbima da misli? Ako mi svesno idemo u takav revanšizam onda nikuda nećemo doći. Imao sam dvanaest godina kada sam video građanski rat, kada sam doživeo da su se ljudi podelili na jedne, druge, treće, kada su se među sobom klali i ubijali. Mnogo bih voleo da do takvih stvari ne dođe, ali za to treba imati i puno pameti.

KATEDRA: Da li smatrate da trenutna politika predukuje takve stvari?

TADIĆ: Lično mislim da je u svakom slučaju vrlo opasno biti kategoričan. Svaka kategoričnost može dovesti do vrlo ne-

prijatnih stvari. Ali to se po svaku cenu mora rešiti tako da ne padne krv.

KATEDRA: U intervjuu, u prošlom broju «Katedre», Vuk Drašković tvrdi da je jedino rešenje problema na Kosovu uspostavljanje pravne države. Uz to smatra da su Albanci u Jugoslaviji, prvenstveno u Srbiji, povlašćeni u odnosu na ostalo stanovništvo.

TADIĆ: Da je rešenje svega postojanje pravne države i poštovanje zakona ustanovio je još Platon. A ako nema zakona onda nema ni države. Smatram da samo jaka država može rešiti sve konfliktne situacije. Što se tiče povlašćenosti Albanaca, u to mogu da verujem na osnovu onoga što se piše. Uostalom, oni kod nas imaju svoju državu, jer — Kosovo je već država. Preostalo je samo da se dogode neke formalne stvari. S jedne strane biološki rat su već dobili, a s druge na Kosovu se još uvek dozvoljava da se širi ta mržnja prema Srbima.

KATEDRA: Ipak nam niste odgovorili da li mislite da ova politika koja se trenutno vodi u Srbiji može da reši kosovski problem?

TADIĆ: Ne, mislim da ne može. Ovakvim načinom.

KATEDRA: Zbog čega?

TADIĆ: Zato što to ne može na silu da se uradi. Mnogo je vremena prošlo u kome je mnogo toga ispušteno. Mora da se ustanovi zakon, ne sme da se vrši tortura nad nekim ljudima tamo, mora se doći do uspostavljanja elementarnog prava čoveka, do prava da živi. Ali, mislim da je, u neku ruku, i Srbija ostavljena sama sebi. Ona mora iz ovoga da izađe velikim radom. Mora kamačić po kamačić da stvara jaku i savremenu državu, savremenu privredu, savremene odnose. Ako ona to uradi i Kosovo će se smiriti.

KATEDRA: Izgleda, ipak, da pritom punu pažnju treba posvetiti nacionalnom biću, kako Albanaca, tako i Srba.

TADIĆ: Da, rekao sam da u svemu tome treba biti jako oprezan. Činjenica je, na primer, da je jedan Gavriilo Princip pucao u svoga cara u ime neke

tamo Srbije. A ta blatnjava i svinjarska Srbija nije mu mogla ni iz daleka dati takvu stipendiju kakvu je on u Sarajevu dobio od istog tog cara koga je ubio. To što je nacionalizam jači od želje za dobrim životom možda je i neki posebni balkanski specijalitet.

KATEDRA: No, ne govori se samo o nacionalizmu među Albancima ili Srbima. Nacionalizam se pripisuje i drugima...

TADIĆ: Očigledno je da se pojavilo nešto u atmosferi naše mnogonacionalne zemlje, koja je izmešana svim i svačim. Kako će se to srediti, kako će se srediti ova stvar sa Kosovom, ja ne znam. Mogu malo pesimistički da kažem da ne verujem da ću doživeti da to sve bude u redu. Makar elementarne stvari da se postave na svoje noge.

KATEDRA: U poslednje vreme došlo je do neke vrste konfrontacije između Slovenaca i Srba, što se u istoriji nikada nije desilo.

TADIĆ: Ima mnogo lepih i pametnih reči i mnogo istine u toliko pomnijanim »Pismima srpskom prijatelju« Tarasa Kermaunera. On malo olako izgovra neke reči, neke pasaze, možda i ne zna o čemu se radi. Inače, Tarasa lično volim, imao sam prilike s njim da se srećem. Slovenci i Srbi nikada se nisu mrzeli i ne znam zašto bi do toga sada došlo.

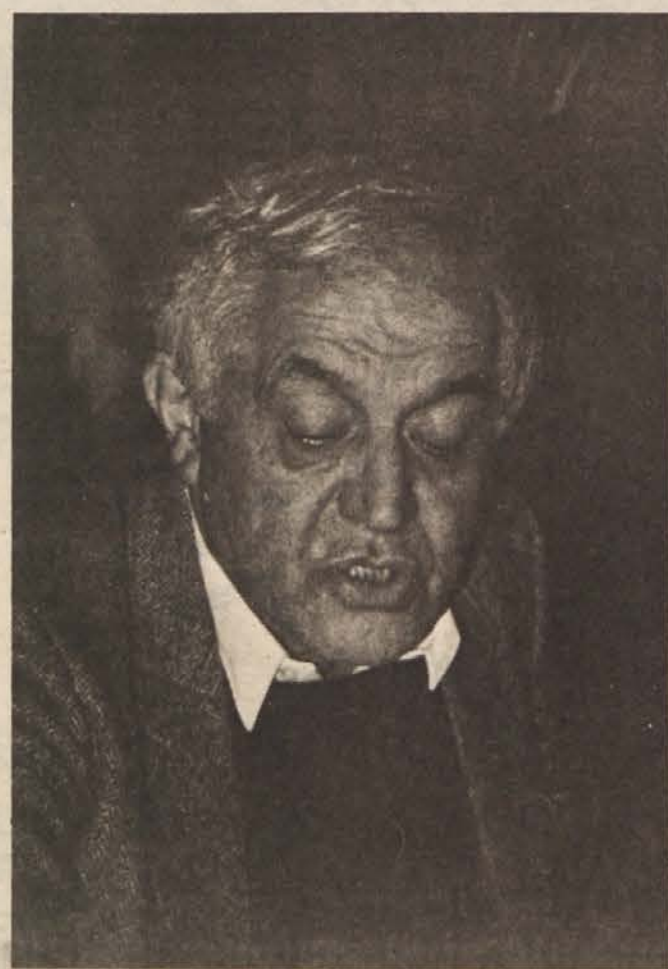
KATEDRA: Ne mislite li da u tom sukobljavanju ima i potreba dnevne politike?

TADIĆ: Znače, život ide jednim drugim putem od onoga koji nam oni sugeriraju. U Beogradu se pije »Slovin« vino, pije se »Radenska«, slovenački sokovi, kupuje se slovenački hleb, mleko... Znači, neki odnosi su davno uspostavljeni, i sve to funkcioniše bez ikakvih problema. Kome sada treba da se svada sa Slovincima, meni nije jasno. Bio sam mali kada su nas u Kragujevcu profesori vodili na železničku stanicu da čekamo voz kojim su dolazili, kako su nam rekli, »braća Slovenci«. Mi, deca, nismo ništa ni znali o Slovincima. Jedino što smo imali u svesti bilo je da tamo negde daleko, na špicu naše zemlje, postoje neka naša »braća Slovinci«.

KATEDRA: Danas, međutim, nije malo onih koji kažu da razlike koje postoje između Srba i Slovenaca ujedno onemogućavaju da se oni razumeju.

TADIĆ: Vidite, tada su profesori nama rekli da nam dolaze slovenački seljaci. Mi smo i ove slovenačke seljake zamišljali kao ljude u opancima i šajkačama, kad tamo, iz voza izlaze neki ljudi u civilnim odelima. To, ipak, ništa nije smetalo da se mi razumemo, da mnogo Slovence, isteranih iz svojih krajeva, žive u Šumadiji u najvećoj slozi sa Srbima. Mnogi su Slovenci izginuli zajedno sa Srbima u Kraljevu i Kragujevcu.

Opet, polovinu života proveo sam radeći sa jednim Slovincem, Bojanom Stupicom. Njemu nije smetalo da kao Slovincac podigne Beogradu tri pozorišta! A i meni nije smetalo da saradujući sa njim i mnogim slovenačkim glumcima, da naučim slovenački.

Jednom sam, razgovarajući sa Krležom, pomenuo kako se oseća sve veća i veća razlika kada se iz Ljubljane ide do Đevdellje, kako je odnos ljudi drugačiji, i kako se osećaju bitne promene. On mi je rekao da su to samo nijanse i ispričao mi je sledeće: »U Ljubljani nećeš sreći nijednoga da mokri van šolje. U Zagrebu će već da prska. U Beogradu će pola otici van šolje, a kada se stigne do Skoplja, to će se već raditi na ulici.« Dakle, stvar je samo u pišanjju. (smeh)

KATEDRA: Ono što se obično naziva »slovenačkim inicijativama« došlo je, u znatnoj meri, pogrđnu konotaciju u štampi i javnosti van Slovenije. Da li i vi smatrate da u »slovenačkim inicijativama« ima nečeg lošeg?

TADIĆ: Čega ima lošeg u, na primer, civilnom društvu? Jer civilno društvo je, zapravo, civilizovano društvo. A civilizovano društvo potrebno je nama svima, pre svega našoj državi da izađe iz ove svoje situacije. Civilizovano društvo mora svuda da se uspostavi. Čovek mora biti slobodan, mora biti oslobođena ličnost. A da bi bio oslobođen ne znači da mora da me udara po ledima kada me sretnu, ne znači da mora da uđe u trolejbus kada je on prepun, ne znači da me na ulici doziva »Ej ti glavonja«. Ja jesam glavonja, ali to nije njegova stvar.

KATEDRA: Često se apostrofira da »slovenačke inicijative« nisu u skladu sa našom proklamovanom i davno usvojenom politikom.

TADIĆ: Čovek mora da kaže, i da traži sve ono što misli da mu je potrebno. Pa nek' i izlupeta nešto — u nečemu će, možda, da pogreši, ali nešto će i da ubode. Zato što će nešto reći — nikoga neće da ubije. U krajnjoj liniji bili bismo jako do sadno društvo da svi mislimo isto. U svakom slučaju, ne treba docirati. Ne treba drugog poučavati šta mora da radi. Niko ne voli da mu drugi određuje kako će i šta će, a ako ne dođe od tebe da zatraži pomoć, nemoj gba ni ti sam davati.

Samo, mislim da su Slovenci u znatno povoljnijem položaju od nas drugih, i da zato i mogu da pokreću neke inicijative. Kod njih je, za razliku od nas, situacija ipak dobra. I neka pričaju, neka kažu sve što mogu. Uvek mislim da će te nagomilane reči oboriti onog ko nam misli zlo. Verujem da će srušiti tu njegovu upornost, upornost koju osrednjost nosi sa sobom. A, opet, osrednjost nosi i jedno strašno zlo. Osrednjak, kad nešto ne zna, neće da pita, on će da ubije onoga ko zna.

KATEDRA: Prvi korak u pokušaju prevazilaženja tih nekih, recimo, nesporazuma koji su se pojavili na relaciji Srbi—Slovenci preduzeli su intelektualci, slovenački i srpski pisci preko PEN kluba. Verujete li da će

uspjeti nešto da urade što bi nam svima pomoglo?

TADIĆ: Ja mnogo verujem u intelektualce, mada kod nas njih malo slušaju...

KATEDRA: To je, valjda, zbog tradicionalnog nepoverenja komunizma prema intelektualcima.

TADIĆ: Ne samo zbog toga, lako u tome ima puno istine. Naš, srpski narod često zna da kaže »ma pusti njega, on filozofira«. To znači da je on malo budala. Takav status, čini mi se, kod nas imaju i intelektualci. Pogotovo kada se više njih okupi pa sedne da razgovara, kao u slučaju koji ste vi pomenuli, najlakše ih je optužiti da su protiv države, protiv samoupravljanja i socijalizma. Ipak to u svetu nije slučaj, a danas čak ni u komunističkim zemljama. Pogledajte samo Poljsku, tamo se intelektualci okupljaju i sve se više traži njihova reč.

U PITANJU JE SAMO BORBA ZA VLAST

KATEDRA: U Sovjetskom savezu počela je »perestrojka«, isto tako ona počinje i u drugim zemljama »istočnog bloka«. Kinezi, takođe, vrše krupne promene i, isto kao i Rusi, priznaju da su dosta grešili u prošlosti. Kod nas i pored velike galame sve još tapka u mestu. Kako to objašnjavate?

TADIĆ: To je očigledno ludilo. Neshvatljivo je da se jure ljudi, da im se izmišljaju neke greške, a pritom još niko nije ponudio neki konkretan program za rešenje privrednih problema. Ne mogu drugačije to da protumačim nego, da se vratim na ono što sam rekao, borbom za vlast. Pa ti ljudi su još do juče zajedno radili, jedni su druge birali, jedni druge regrutovali, iz istog su društva. I šta drugo čovek da izvuče kao zaključak — u pitanju je samo borba za vlast.

KATEDRA: Onim što ste do sada govorili na Predsedništvu SSRN Srbije niste baš stekli mnogo poena u strukturama političke vlasti. Postali ste, čak, nepoželjni. Da li mislite da ste s druge strane nešto lično dobili?

TADIĆ: Imam 58 godina i nisam tamo došao da pravim neku političku karijeru. Ako sam tamo, moram da govorim, nemam prava da ćutim. Da me nije zaboleo stomak od svega što se dešava, da nije došlo do neke mučnine, verovatno bih čtao i umro kao tamo neki čovek koji se bavio glumom. Čoveku jednom trenutku nešto provali. I mislim da kao što mladost ima pravo na hrabrost, to isto pravo ima i starost. Ne može da se pristaje toliko, pristajati — to je strašno!

A to što sam postao nepoželjan, ni ne interesuje me mnogo. Postao sam nepoželjan nekim političkim strukturama, ali du-

boko verujem da sam za sve one ljude koji su me uvek interesovali, za pametne ljude, ostao i dalje poželjan. Znače, kroz čitav svoj život igrao sam dosta pametnih tekstova jer sam stalno mislio da taj minorni, efemerni glumački posao jeste dosadan ako se čovek ne trudi da ovom svetu kaže neke važne misli. I sâm sam se bavio tim važnim mislima, tim pametnim tekstovima, pa me je, možda, to i zarazilo da — ne bi voleo da to zazvuči prepotentno — tragam za nekom istinom. Ima jedan Porfirije, svetac, koji prestaje da bude glumac onoga trenutka kada je poverovao u Boga. Tako sam i ja prešao iz jednog u drugo. Prestao sam da budem glumac kada sam poverovao da može nekom istinom nešto da se uradi, da se pomogne ljudima, da se ne čini zlo.

KATEDRA: Politički forumi, izgleda, nisu mesta gde se za istinu može izboriti. Da li mislite još dugo preko njih da se borite?

TADIĆ: Meni je mandat u Predsedništvu Socijalističkog saveza Srbije četiri godine. No, verujem da ću ranije, sâm, otici odatle. Bolje tako nego da me oni oteraju. Eto, pop Smiljanić mi na poslednjem sastanku dodaci: »Ja imam bazu, i u nju mogu natrag, a ti gledaj šta ćeš«. Ja svoju bazu nisam ni video, niti znam kako je ona mogla tamo da me pošalje. (smeh)

KADA RAZMIŠLJAM O OVOM SVOM POLITIČKOM ANGAŽOVANJU, UVEK SE SETIM JEDNOG LEPOG CITATA:

»U ovom rastrojnom vremenu dogodile su se mnoge stvari koje ljude mogu ogorčiti. Zato i nije čudo što se pokoji koristi nemiroj u državi da se žestoko osveti svojim neprijateljima. Demokraci su, izgleda, umereni. Ali slučaj je hteo da su i sami demokratski vlastodršci izveli i mene na sud, i to na osnovu optužbe koja bi se pre mogla odnositi na sve druge nego li na mene. Jedni me optužuju kao bogohulnika, drugi, opet, kao čoveka koji nije hteo da učestvuje u bezbožnom zatvaranju jednog građanina. Kad pogledam ove događaje i ljude koji upravljaju političkim životom, i zakone, i moralno stanje, sve što stvari dublje sagledavam i godinama bivam stariji, za mene je vse teže da se bavim političkim životom. Hod politike nije u saglasnosti sa načelima. Pisano pravo i ljudski moral pogoršali su svoje odnose pa se javljaju gotovo kao suprotnosti.

Ako sam ranije žudeo od želje da uđem u politički život, sada kada sam sve to shvatio, uhvatila me je prava vrtoglavica.

To je Sokrat izgovorio. Šta još reći kada je sve rečeno pre dve ipo hiljade godina?!
RAZGOVOR VODILI:
Svetlana Vasović i
Dragan Petrović
fotografije:
NEBOJŠA MITROVIĆ

SKALPE!

DEJA VU

NA PLATNIMA HERONIMUSA BOŠA

«Mnogo toga je danas i rečeno i obrazloženo. Ali pokušao sam da u mom razmišljanju i svojom diskusijom dam jedan doprinos kako dalje i šta učiniti da bi iz ove mučne situacije a sve u cilju jačanja jedinstva u Savezu komunista i Centralnom komitetu Saveza komunista. Pokušaću da dam i neke predloge. Prvo bih predložio da se podrži stav Predsedništva za smenivanje druga Dragiše Pavlovića. Zatim da se obaveže Predsedništvo da izvrši analizu toka pripreme sednice Predsedništva, same sednice Predsedništva kao i toka sednice Centralnog komiteta Saveza komunista Srbije, bez obzira kako se ona okončala, kako bi se utvrdila odgovornost pojedinih drugova koji su, po meni, svojim diskusijama pokušavali da naruše i razbiju jedinstvo u Centralnom komitetu Saveza komunista».

Ovo je predlog koji je Centralnom komitetu SK Srbije predložio Siniša Blagojević na samom kraju «Dragišinog plenuma». Me ne je ovaj predlog podsetio da Bošovu sliku «Nošenje krsta» koja je radena kao deo oltarskog krila. Na toj slici prikazana je biblijska priča: Spasitelja vuku na Golgotu. Povorku vodi oficir koji ravnodušno i rutinski, sa dosadom, otaljava svoj zadatak. On komanduje pandurima koji bičevima održavaju red u povorci, na njih nasrće «opaki razbojnik» koga su upravo odrešili, a u desnom uglu je poboden u zemlju prazan krst na koji će biti raspjet «dobri razbojnik». Pred krstom kleči razbojnik i ispoveda se monahu. Ovim motivom — da se razbojniku doda ispovednik, koji u ruci drži Sveto pismo — Boš je, kažu istoričari umetnosti, «scenu iz prošlosti uzdigao u bezvremenost odnosno u sadašnjost i time pojačao njenu aktuelnost». U isto vreme on je tim motivom opisao i proces proizvodnje ideologije: u Svetim tekstovima je od postanja pa do kataklizme zapisano sve što će se i kako će se dogoditi. Unapred se sve zna. Naše je jedino da se poslušno pridržavamo propisanog i da verujemo u obećani Spas.

Monah-ispovednik dođe kao član neke radne grupe prisutan je tu kao komesar poslat da kontroliše ispravnost ceremonijala i da pokojnicima da oprost, prisutan je kao supervizor koji prati realizaciju scenarija i brine se da glumci igraju uloge onako kako je to već u jevanđelima zapisano. On je jedini koji ima budućnost u svojim rukama, jer u njima drži Sveto pismo i činodještvo prisustvuje samo radi toga da bi grešne vratio na pravi put.

Predlog Siniše Blagojevića ponavlja ovu-bošovsku pravovernost jer od učesnika u raspravi zahteva ono što će tek nakon rasprave doći. Od nejedinstvenog Centralnog komiteta SK Srbije koji se sastao i zbog toga da utvrdi jedinstvene stavove, nakon demokratske i slobodne diskusije, predlaže traži da «utvrdi odgovornost pojedinih drugova koji su svojim diskusijama pokušavali da naruše i razbiju jedinstvo u Centralnom komitetu»? Na ovaj način predlog zahteva kao kriterijum za današnju odgovornost meru koja sada ne postoji i do koje tek treba doći. I samim tim ovaj predlog od članova Centralnog komiteta zahteva podanički i poslušnički mentalitet koji će abdicirati od prava na samostalno mišljenje. Ovaj predlog je usmeren na to da iz partijskog života odstrani slobodu diskusije, pravo na iznošenje mišljenja i slobodu odlučivanja pri glasanju. Nije, nadam se, potrebno podsećati da je i ovaj predlog daljnji prilog u niski nestatutarnih predloga koji su režirali tok i rezultate ovog plenuma.

Još na Desetom kongresu SKJ (1974.) uneta je u statute odredba o pravu na slobodnu kritiku. Po danas važećem Statutu SK Srbije «pravo na kritiku znači da član Saveza komunista može u svojoj osnovnoj organizaciji, organu, forumu i na drugim organizovanim skupovima komunista ili u glasilima SK izložiti svoje kritičko mišljenje o svim društveno-ekonomskim i idejno-političkim pojavama u društvu, o stavovima i političkom ponašanju drugih komunista, svakog izbornog organa i njihovih članova. Argumentovano i kritičko mišljenje svakog člana Saveza komunista izraženo u osnovnoj organizaciji, organu i forumu Saveza komunista deo je njegovog staturnog prava i obaveza da idejno-politički deluje u svojoj sredini i za to član Saveza komunista ne može snositi odgovornost».

Ovakav predlog bilo je potrebno podneti kako bi se članovi CK podsetili da glasaju za predlog partijskog vodstva, i zbog toga nije slučajno da je podnesen pri kraju plenuma, pred samo glasanje. Uostalom, sve partije pri glasanju kubure sa «slobodnim uverenjima» svojih članova. Poznata je institucija «bičeva» (partijskih činovnika koji kontrolišu glasanje engleskih parlamentaraca odnosno uteravaju poslanike u određenu prostoriju za koju partijski lideri odredi da označava usvojeni partijski stav, tj. engleski parlamentarci glasaju tako što oni koji su za odlaze u jednu, a oni koji su protiv u drugu sobu).

Ali, bez obzira na sve ovaj predlog bi bio samo jedna epizoda iz serije lobotomije mozgov, i po tome ne bi zavredjivao neku veću pažnju da on ujedno nije. I pored toga što nominalno nije prihvaćen, u događajima nakon plenuma promovisan u princip partijskog delovanja. Tako se već dan posle plenuma krenulo u lov na neposlušnike. Počeli su da niču zahtevi za ostavkama i razrešenjima onih koji su na plenumu svojim diskusijama, na ovaj ili onaj način dovodili u pitanje predlog Politbira. Za sada na listi onih za koje je predložen opoziv sa funkcija, ne samo partijskih, nalaze se: Živana OLBINA, Borislav SREBRIĆ, Branislav MILOŠEVIĆ, Ivan STAMBOLIĆ, Stanko MATIJAŠEVIĆ, Špiro GALOVIĆ, a već je odstranjen Ivan STOJANOVIC.

Po svemu sudeći u vremenu koje je pred nama prisustvoaćemo srpskoj varijanti kulturne revolucije, koja se kao i ona maoistička verovatno neće zaustaviti u partiji, već će kao metla proći kroz sve institucije sistema, i nahrupiti na ulice i trgove.

Dragoslav Grujić

IZBOR REKTORA BEOGRADSKOG FAKULTETA

SVI PREDSEDNIKOVI LJUDI

Za novog rektora Univerziteta u Beogradu izabran je DR SLOBODAN UNKOVIĆ, redovni profesor Ekonomskog fakulteta. Njegovu političku i naučnu pravovernost, najbolje ilustruju stavovi iz knjige «Marketing turizma», tipa: «SAD SU ZEMLJA BEZ PRIRODNIH LEPOTA I ZATO SE TAMO TURIZAM SVODI NA BESCILJNO LUTANJE GRADANA... I TAKO SE STVARA POTROŠAČKO DRUŠTVO.»

U jednom manje ironičnom, zreлом, demokracijom vremenu, ne bi bilo ni blizu pameti pomisliti da osrednji profesori koji imaju tanak ili nikakav naučni ugled mogu zauzeti tako značajne položaje i voditi tako ugledne ustanove kao što je Beogradski univerzitet. Izbor dr SLOBODANA UNKOVIĆA, turizmologa nesagledivih političkih ambicija, za novog rektora BU odslikava svu tragikomnost srpske političke scene, istovremeno ukazujući na njene korene. Oskudni podaci o naučnom delovanju S. Unkovića, profesora Ekonomskog fakulteta, govore o nedostatku naučne reputacije koji je, međutim, nadomešten zavidnom dozom karijerizma. Radi se o čoveku koji je, propavši u trci za položaj predsednika SSRN Beograda, za utehu bio postavljen za predsednika novostvorene Komisije CK za nauku i obrazovanje. Međutim, uskoro se pokazalo da su njegove ambicije sezale mnogo dalje.

Nakon uglednog ekonomiste, dr Zorana Pjanića, koji je uporedo sa funkcijom rektora bio i član Predsedništva SR Srbije, na Univerzitetu se smatralo da položaj rektora treba da zauzme neka ličnost iz biomedicinskih nauka, jer je po internom običaju na tu grupaciju došao red. Sve se iskomplikovalo kada je u postupku izbora rektora na Medicinskom fakultetu ispoljeno neočekivano nejedinstvo oko mogućih kandidata. Prof. Dobrosav Cvetković koji je pripreman za rektora, inače član Predsedništva CK SKJ, (jedan od onih koji ne moraju da se pribjavaju ekskomunikacije) poražen je u vlastitoj kući. Simpatije glasača napredac je osvojio dr Ljubiša Rakić. Tako je priča o izboru rektora dobila na zanimljivosti jer je otpao favorit, dok je drugi kandidat postao problematičan jer je član Srpske akademije nauka i umetnosti!

Doduše, akademik Rakić je zvanično ispaio iz igre iz tzv. «formalno-pravnih» razloga, koji su postali jasni tek kada je na jednoj od neuspelih izbornih sednica Skupština Beogradskog univerziteta (15. juni) pročitana njegova verzija o razlika odustajanja od kandidature. Nesudeni rektor (nakon što je «zvan gde treba, da mu se kaže šta treba») nije, doduše, napisao Memorandum, već pisamce: «Posle sastanka sa predstavnicima komisija i saznanja o utvrdjenim društveno-političkim stavovima Gradskog i Centralnog komiteta SR Srbije i Predsedništva CK SKJ, da kao član Srpske akademije nauka i umetnosti ne mogu u ovom trenutku da obavljam javne funkcije, povlačim kandidaturu za rektora BU...»

Loše vreme za akademike donelo je dobar vetar turizmolozima — na poprištu borbe za rektorski tron posle mnogo trvenja ostala su četiri (od prvobitnih devet) kandidata, od kojih ni jedan nema potrebnu jednotrećinsku podršku članica Univerziteta, ali se granici snova najviše približava profesor turizmologije S. Unković, na koga ranije nije niko ozbiljno računao.

Sve to se dešava u okolnostima međusobnog iscrpljivanja dve «linije» na nivou Beograda, Srbije, a naročito Univerziteta (Bgd.), koji nimalo slučajno važi za sredinu gde su se sukobi prvi put jasno ispoljili. Zasluga pripada i članu predsed-

ništva UK SK, Mirjani Marković-Milošević, docentu Prirodno-matematičkog fakulteta za predmet marksizam (lenjinizam) Mirjana Marković, naučni radnik bez jednog naučnog dela (ukoliko se izostavi doktorska disertacija odbranjena na radu u Nišu, na temu «Marksistički aspekti obrazovanja»), pored štićenika sa Medicinskog fakulteta (Cvetković), imala je i alternativu u liku profesora Unkovića.

Siva eminencija univerzitetske (beogradske) kadrovske politike, Mirjana Marković-Milošević, inače se retko pojavljuje na javnoj sceni, pa smo informacije o njenim tajnim metodama delovanja prinuđeni da dobijemo iz druge ruke. Jednu od njih je nedavno demonstrirala na Medicinskom fakultetu, kada je povodom studentskog predloga da kandidati za rektora daju svoje programe, replicirajući nekom iz publike, svako nestojanje za demokratizacijom izbornog postupka okvalifikovala kao «reganovsku diverziju» i slovenizaciju u negativnom smislu. Otuda i ne čudi što je čak i predsednik Skupštine Univerziteta, prof. dr Radivoje Petrović, predlog da kandidati daju svoje programe okarakterisao kao diskutabilan, nelogičan, kao «pomodarstvo po ugledu na zbivanja u nekim sredinama».

Činjenica da operiše neodređenim zamenicama kao argumentacijom za svoje stavove nije onemogućila predsednika Skupštine da izjavi kako je «količina demokratije u izbornom postupku za rektora bila dosta visoka». Tako smo «visokom demokratijom» dobili rektora sa zabrinjavajućom naučnom reputacijom, profesora kojeg studenti od milošte nazivaju «Sloba-kelner» (zbog navike da deli visoke ocene za malo znanja). Verovatno će ocene ubuduće biti još veće, jer je profesor Unković dobio još značajniju funkciju od prethodnih, pa će restriktivnije usmeravati pažnju prema svojim studentima. To je jasno i iz govora koji je održao nakon što je na njegovom reveru zasjalo rektorsko ordenje: po prvi put u istoriji Univerziteta jedan rektor se obratio ne studentima — već Univerzitetskoj Skupštini. Odstupanje od tradicije je i programski govor koji su delegati imali priliku da čuju još pre tajnog glasanja. Naime, delegati su tada saznali, posle pet meseci porodažnih muka pri izboru rektora, da su — jedinstveni.

«Jedinstvo nam je u ovom trenutku važnije od svega» glasi epilog rektorovog govora.

Simptomatično je ova rečenica na sednici CK SK Srbije, već u svečanoj sali Rektorata Univerziteta u Beogradu, u uslovima kada polovini beogradskih fakulteta preli stečaj i kada su obrazovanje i nauka u kolapsu zbog nedostatka materijalnih sredstava. Materijalna sredstva doduše nedostaju svima, ali u Srbiji je pronađen spasnošani recept: jedinstvo — pre i posle svega.

Očito — i po cenu svega.

VESNA RAOŠ

DEMOKRATSKI CENTRALIZOVANE PODVALE

Uobičajeno je da, s vremena na vreme, domaća televizija neku od svojih emisija, ili bar njihovih delova, proglasi «uređivačkim promašajem». Televizija, na taj način, unekoliko drugačije funkcioniše od ostalih «sredstava masovne komunikacije», kojima ovakav «samokritički» ton nije primeren.

Dok se nepodobnost pisanja štampe uglavnom utvrđuje preko raznoraznih političkih foruma, a negira u samoj prozvanoj redakciji, običaj Televizije da sama uočava svoje greške unapred eliminiše svaku potrebu za eventualnom političkom hajkom koja bi se prema njoj preduzela.

Obezbeđivanje podobnosti Televizije, odnosno politička kontrola njenog rada, vrši se, zapravo, internim kanalima, i, u suštini, ispoljava se kao neka vrsta praktične civilne primene onoga što bi sintagma iz partijskog vokabulara nazvala «principom demokratskog centralizma». To je moguće i zbog jako razvijene hijerarhizacije — što sprečava da televizija deluje, na primer, kao jedan kompaktni tim — i zbog stroge provere moralno-političke podobnosti uređivačkog kadra. Zbog svega toga prilično smešno izgledaju pokušaji tv-poslenika da dokažu kako televizija ima izraženu kritičku notu u poslednje vreme, kada je očito da ona može biti angažovana samo u onoj meri u kojoj je angažovana vlast, i kritička u onoj količini koliko su to i oficijelni politički tribuni.

Jedini način na koji naša televizija može svesno angažovano deistvovati jeste, u stvari, podvala. I to podvala, prvenstveno pojedinca, koja je dovoljno suptilna da onemogućava njeno prepoznavanje već na prvom narednom redakcijskom kolegijumu.

Ovaj spekulativni uvod posvećen je upravo dvema takvim podvala-

ma, koje su se nedavno desile na Beogradskoj televiziji. Naime, dva dana za redom, u sredu i četvrtak 14. i 15. ovog meseca, u udarnom televizijskom terminu, u osam sati uveče, neki preduzetni pojedinci ostvarili su prave «uređivačke promašaje» koji su, izgleda, pored plaćenih televizijskih kontrolora prošli bez ikakvih problema.

Prvi slučaj vezan je za dugogodišnju emisiju TV Beograd «Kino-oko», koja je, od kada je vodi i uređuje Dragan Babić, izuzetno zanimljiva i sveža, i, što je najbitnije, sa po nekom novom i neočekivanom ideološkom jeresi u svakom svom izdanju. U poslednjem terminu «Kino-oko» se usudilo da publikumu prvi put u istoriji jugoslovenske televizije prezentuje jedan pornografski film (pravi, sa full-contact-om, felacijom i ostalim porno instrumentarijem). Bez obzira na revolucionarnost jednog ovakvog poteza, samo prikazivanje porno-filma nije bilo poenta podvale (mada se može i o tome govoriti pošto je u novinama film najavljen kao kriminalistički).

Podvala je bila u tome da je film «Manijak», dakle jedan pornografski film, poslužio kao povod za raspravu među gostima-učesnicima emisije na temu devijantnog ljudskog ponašanja. Ali, središnji razgovor je vođen oko devijantnosti političkog ponašanja, za šta su se učesnici, očigledno, i pripremili. Ako se, pak, ima u vidu da je nedavno došlo do, do sada nevidene, javne manifestacije određenog političkog ponašanja za koje se lako može reći da je devijantno, asocijacija koju daje pornografski film je neminovna. Da li bi se neko, u beogradskoj štampi, usudio da videno političko ponašanje krsti političkom pornografijom? Sigurno ne bi pošto bi, isto tako sigurno, to sobom povlačilo određene sankcije za autora i urednika. Televizija se, međutim, usudila,

Drugi slučaj tiče se, kao što je rečeno, samo dan kasnije prikazanog filma «1984». Poznato je da se prema ovom Orvelovom delu komunistička vladodržačka internacionala držala veoma rezervisano, te ga je, odavno, stavila na spisak zabranjene literature. Kod nas je bilo ponešto drugačije, što je i jasno kada se ima u vidu propagandna namera da se jugoslovenski sistem po svaku cenu predstavi otpornim na svaku vrstu totalitarizma. U tom pogledu je indikativan predgovor Lea Matasa za Orvelovu «1984» u izdanju beogradske «Jugoslavije» gde on, između ostalog, kaže i ovo:

«Za nas u Jugoslaviji možda ova upozorenja (upozorenja Orvelove knjige, prim. aut.) nisu toliko potrebna, jer smo se u svojoj nedavnoj prošlosti obračunali u osnovi sa snagama koje su prijetile da nas odvu-ku natrag u etatizam...»

Sa indignacijom odbacujući svaku mogućnost povezivanja sa «1984», domaća kulturna vlast ju je, ipak suzdržano, na ovaj način pustila pred publiku. Kada se, nedavno, isti ovaj Radfordov film koji je sada prikazan na televiziji, davao u kinematografima, u verziji koja je prikazana javnosti engleska reč «party», koja u Orvelovoj državi označava jedinu legalnu političku organizaciju, prevedena je kao **Stranka. Ali, u verziji televizijskog preвода, ista reč zamenjena je odmaćenom reči Partija!** Kontrola je i ovog puta zakazala. Ono što bi bio «uređivački promašaj» u bioskopu, našoj liberalnoj televiziji nije ni malo zasmetalo. No, po svemu sudeći, zasmetalo je redovnom televizijskom gledaocu. Štrecnuo se svaki put kada bi na titlu pročitao reč «Partija».

Dragan Petrović

Tišina! Partija se igra.

Za višepartijski sistem narod neće ni da čuje. Ko bi to izdržao?

Naši građani slobodno šetaju ulicama, ali treba reći da se to još radi prilično neorganizovano.

Daily gnews

NEW YORK, 25. 10. (VUKPRESSAGENCY)

Svetski Jevrejski Kongres je na svom vanrednom zasjedanju energično protestovao zbog primećene sklonosti da se za bivanje Judom govori da je to judaizam, i umesto toga predložio da se, u skladu sa kretanjima, od sada koristi termin «zapetizam». Ovakvom izmenom, stoji između ostalog u ozvaničenim zaključcima ovog sastanka, postići će se veća preciznost, čemu se teži.

STRADIJA, 26. 10. (VPA)

U državi Unosna & Hladovina na pomolu su nove ekonomske i političke neugodnosti, ovaj put prouzrokovane falsifikovanjem hrane. Jedina nejasnoća je u tome što, kako izgleda, najugroženiji pružaju bezrezervnu podršku onima koji ugrožavaju. Ovakva logička homogenost socijalnih struktura i sistema uopšte, krajnje je tipična i treba se nadati novim trovanjima, tvrde poznavaoi prilika u ovoj prijateljskoj zemlji.

STRADIJA, 26. 10. (VPA)

U prijateljskoj najvećoj zemlji će početkom idućeg meseca biti organizovano međunarodno savetovanje na temu «Dividie et impera, juče, danas, sutra». Našu delegaciju će predvoditi funkcioneri koji će u potpunosti štiti-ti interese.

VUK ĆOSIĆ

Aleksandar Baljak

Nama nisu potrebni filozofi. Ako bude trebalo, ima ko će da misli.

Agenti hapse diskretno. Onako u civilu.

Žrtva je nepouzdan svedok. Ili dramatiizuje zločin ili je mrtva.

Dobio je robiju. Kome je rečeno, tome je i sudeno.

Nisu vremena čupava, to brkovi vire iz prošlosti.

U policijskoj državi hapšenja se vrše reda radi.

Vodja motri sa svakog zida. Našla slika prilikom.

On ima mnogo spomenika jer je narod jako rasejan.

Teško je pisao. Posle svake knjige morao je da se odmara nekoliko godina.

Nevini se krvavo provode.

Dželat od posla ne zna gde su mu glave.

Sa vašim protivnicima zaista nema dijaloga. Kao da ih je zemlja progutala.

Pojedinci daju znake života, a bilo je i drugih nasrtaja na društveni sistem.

V začetku julija letos je v intervjuju za "Mladino" Stane Dolanc še enkrat presenetil jugoslovansko javnost, ko je potrdil, da se je že zavzel za ukinjanje 133. člena Kazenskega zakonika SFRJ, ki inkriminira t. i. mišljenjski delikt. S tem se je, vsaj z besedami, pridružil tistim, ki se že leta zavzemajo za svobodo mišljenja in kritiziranja kot enega od elementarnih pogojev za vzpostavljanje demokratične ureditve v tej deželi, ki predstavlja tudi najvažnejši element vse pogostje uporabljenega pojma civilna družba.

Samo ime tega delikta, inkriminiranega s 133. členom, ni slučajno izbrano. Imenovan je kot **sovražna** propaganda, da bi se vsako mnenje, ki se razlikuje od uradne politike in ideologije, označilo za **sovražno**, tistega pa, ki takšna mnenja za-

nik neuničljiv, ker je po vsakem porazu ponovno dvignil glavo. »Povedal sem že, da boste še imeli težave, kajti tisti, ki so sedaj premagani, so se le malo pritajili. In če ne boste budni, bodo spet dvigali glave. Ponekod vam bodo še naprej metali polena pod nogo, popolnoma ne bodo mirovali. Teško je preobraziti človeka, ki je že toliko okorel, ki je opustil socialistično mentaliteto in ki drugače misli.«

S tem pridemo tudi do tiste prave, v praksi uporabne definicije sovražnika. Sovražnik je tisti, ki drugače misli. In prav 133. člen, za katerega ukinitev si prizadeva Dolanc, je bil eno od pogosto uporabljenih sredstev za pregon, utišanje pa tudi kaznovanje takšnih neistomišljenikov. V miru je kaznovanje zaradi t. i. mišljenjskega delikta praktično pomenilo vodenje pri-

lahko preprečilo ustanavljanje drugih, tudi alternativnih političnih strank, v kolikor je pravica do združevanja v resnici **obča pravica**, ki jo lahko uporabljajo vsi državljani brez razlike. V nasprotnem pravica do združevanja ni pravica, ampak **ekskluzivni privilegij**, ki ga praktično uporabljajo samo člani edine dovoljene vladajoče stranke.

Politični pluralizem je predpostavka razvite civilne družbe, v kateri se na bistveno drugačen način postavlja tudi vprašanje legitimnosti oblasti. Tudi enostrankarska vlada je lahko še kako legitimna, vendar pod pogojem da temelji na z delom dobljenem pristanku naroda (**consensus populi**). Zaradi tega ne more nihče trajno in v nedogled razpolagati z javno oblastjo, pozivajoč se samo na svoje prejšnje zmage in zasluge, zgodovinsko poslanstvo in avantgardno vlogo. Zaupanje tistih, katerim se vlada,

cah državljanov brez priziva na **neodvisno sodstvo** in odgovarjajočo sodno zaščito. Tako se na primer z različnimi proceduralnimi trikovi v nedogled odloga in preprečuje registriranje posameznih združenj državljanov in neodvisnih glasil, ki bi jih državljanji želeli izdati, a jih oblasti niso vesele. Zato bi bilo potrebno namesto današnje registracije, ki praktično pomeni **predhodno** odobritev, preiti na sistem prijave, ki predstavlja zgolj obveščanje pristojnega organa uprave, da je določeno glasilo steklo ali da je ustanovljeno neko novo združenje.

Še pomembnejše je opuščanje kakršnegakoli paternalizma partijske oblasti nad državljani, kar zanika njihovo zrelost. Kot tudi v cerkvi obstaja odnos med božjimi pastirji in čredo, ki jih posluša in jim sledi, tako tudi partija boljševiškega tipa predstavlja odnos med vodstvom in vodenimi, avantgardo in širo-

sposoben prenesti še večje ponižanje, pomanjkanje in bedo.

Vseeno pa obstaja neko majhno upanje. Nekje manj drugje bolj je prišlo ne samo do razvoja kritične inteligence in relativno svobodnega in kritično nadstrojenega tiska, posebno še mladinskega, ampak tudi do določenega preobrata v javnem mestu, ki več ne verjame vsemu, kar nudi uradna politika in ideologija. Celo v posameznih delih dežele so se, posebno med mladimi, pojavili nova, alternativna gibanja, ki v temeljih postavljajo pod vprašaj obstoječi model boljševiškega partijskega monizma. Najdlje je v tem odšla Slovenija, ki danes v **tem pogledu** predpostavlja vzor za celo Jugoslavijo. Toda istočasno se pojavljajo tudi mnoge nedorečenosti.

Obstoječi sistem boljševiškega enostrankarskega monizma je vzpostavljen z nasilno revolucijo, v kateri so bili zatrti, strti,

nezaupanjem ljudi, ki nikakor ne verjamejo novostim, dokler se o njih ne prepričajo z dolgotrajnimi izkušnjami. Zato so v zgodovini uspevali samo oboroženi preroki, neoboroženi pa so propadali. Mojzes, Kir, Tezej in Romul so uspeli zmagati, ker so svoje državnotvorne ideje uspeli utrditi ne samo s prepričljivostjo duha ampak tudi s močjo meča. Za razliko od njih je Savonarola hodil golorok, delujoč samo z močjo duha in je zato moral propasti takoj, ko je masa nehala verjeti vanj.

Če pazljivo preučimo ta Machiavellijev nauk, bomo opazili, da omenja samo enega neoboroženega preroka — Savanarolo, četudi o neoboroženih in oboroženih prerokih govori v množini. To nas navaja na misel, da je poleg Savonarole moral misliti še na enega izmed največjih prerokov vseh časov — Jezusa Kristusa. Zato se lahko z vsjo odgovornostjo postavi

KOSTA ČAVOŠKI

PREDPOSTAVKE IN IZGLEDI ZA VZPOSTAVITEV CIVILNE DRUŽBE V JUGOSLAVIJI

stopa, za **sovražnika**. Zato je bila ta zakonska inkriminacija v 133. členu eno od pogosto uporabljenih sredstev pregona političnih neistomišljenikov, da bi jih zastraševali, utišali, če je potrebno, pa tudi za več let zapri v temnico. Z drugimi besedami, t. i. mišljenjski delikt je predstavljal eno od osnovnih sredstev v rokah oblasti za ostrbo razlikovanje med pristaši in nasprotniki, prijatelji in sovražniki. Takšno razlikovanje pa so izvrševali tisti, ki so na oblasti, ravno kot se po maksimi: Kdor ni z nami, je proti nam.« V tekoči politični praksi se je to razlikovanje najčesnje dogajalo z vidika pregona t. i. **razrednega sovražnika**. O tem pričajo številni primeri.

Leta 1966 je Josip Broz Tito vznemiril jugoslovansko javnost, ko je izjavil, da po več kot 20 let od konca državljanske vojne v Jugoslaviji še vedno obstaja razredni sovražnik:

»Hotel bi še nekaj povedati o razrednem boju, o čemer sem že na kratko govoril... V odločitvah je dovolj jasno povedano, v čem je bistvo razrednega boja. Razume se, da se v Jugoslaviji danes ne more govoriti o klasičnem vidiku razrednega boja, o klasičnem vidiku razrednega nasprotnika. V stari Jugoslaviji je imel razredni sovražnik oblast in materialna sredstva. V novi Jugoslaviji imamo oblast mi. Razredni sovražnik, ali bolje rečeno razredni nasprotnik, je razlaščan. Ampak fizično ni izginil, prisoten je. Zveze ima z vsemi mogočimi faktorji razrednega nasprotnika v tujini in njegovo podporo...«

So tudi komunisti, ki postavljajo vprašanje, na kaj se misli, ko se govori o razrednem sovražniku. On je tukaj, prisoten je. Za to smo krivi mi, ker nismo dovolj budni.«

Tukaj se soočamo s trditvijo, da v jugoslovanski družbi obstaja razredni sovražnik, čeprav so v socialistični revoluciji ukinjeni razredi, posebno še buržuazija kot sovražni razred. Še več, tisti, ki niso nagnjeni k temu, da v to takoj verjamejo, zaslužijo vsako grajo in ukor. »Na vse to moramo biti pozorni,« je opozoril J. B. Tito, »še posebno moramo biti budni do razrednega sovražnika, ki je še vedno tu. Malo sem presenečen, ko neki tovariši, celo komunisti, sprašujejo, ali pri nas lahko govorimo o razrednem sovražniku... Večji del težav izhaja prav iz zelo perfidnega delovanja razrednega sovražnika.« Ali kakor je to J. B. Tito takoj zatem pojasnil: »Kadarkoli je naša dežela v določeni preusmeritvi, v preobratu k hitrejšemu razvoju, kadarkoli v takšnih situacijah prihaja do raznih težav, se takoj pojavljajo sovražniki in postajajo zelo aktivni.«

Tako so bile po tem pričevanju, vse tiste številne težave, na katere smo večkrat nalezli v našem gospodarskem in družbenem razvoju, posledica »perfidnega delovanja razrednega sovražnika« ali pa je ta sovražnik izkoriščal določene preusmeritve, da bi vse te težave poglobil in povečal. In kar je najhuje, izgleda da je ta sovraž-

tajne državljanske vojne proti političnim neistomišljenikom.

Resnično vzpostavljanje civilne družbe zahteva državljansko spravo, zaustavitev kakršnegakoli sovražstva do lastnih državljanov in dosledno spoštovanje načela strpnosti in medsebojnih odnosih političnih tekmecev, vlade in njenih kritikov. To med drugim zahteva tudi ukinitev 133. člena, ki uvršča našo deželo med tiste, ki še niso dosegle načela ideološke strpnosti.

Obstoječe razlikovanje med prijatelji in sovražniki vendarle ni cilj za sebe. Skrajni namen ravnanja s posameznimi skupinami državljanov kot s sovražniki je ovekovečenje neomejene oblasti v rokah nekaterih. V naših razmerah je to ohranjanje monopola oblasti v rokah edino dopuščene, vladajoče stranke.

Če torej želimo imeti monopol enostrankarske oblasti, moramo utišati, zatirati in striti kot sovražnike vse neistomišljenike in nasprotnike, ker trajno zadrževanje monopola oblasti brez pregonov ni možno nasilja. In obratno: stalno poudarjanje, da številni in nevarni sovražniki ogrožajo obstoječo ureditev, predstavlja najboljši izgovor za uporabo ukrepa državne prisile proti tistim posameznikom, ki se ne strinjajo z oblastniki ali ki postavljajo pod vprašaj neomejenost trajanja njihovega monopola oblasti. Celotna notranja trdnost takšne zmonopolizirane oblasti se potrjuje predvsem z odnosom do tistega **negativnega** heretika oziroma disidentta kot sovražnika in odpadnika. V toliko se tip avtoritativnega političnega ureditve ne more obdržati brez tistega zoperstavljanja drugega — sovražnika, ki ga je potrebno vedno znova poniževati, teptati in premagovati, da bi ostali, poučeni z njegovo pogubo, ostajali v pasivnosti in poslušnosti. Če ni sovražnikov, si jih je potrebno izmisliti, kajti brez njih bi bila notranja trdnost takšnega režima ogrožena. Pri nas je vsaj to lahko — vedno se najde kakšno nekonformistično mladinsko glasilo, v katerega so prodrli »sovražniki«.

Da bi se končno ukinila sama možnost neprestanega razlikovanja med prijatelji in sovražniki in prikrite državljanske vojne, se mora enkrat za vselej odvreči skrajni namen, zaradi katerega se to počne — ohranjanje enostrankarskega monopola oblasti. Nujno je ukiniti monopol oblasti ene politične stranke ali katerekoli ekskluzivne skupine, kakor tudi vsake oblike partijske države, in to s svobodnimi in neposrednimi volitvami. Razvita civilna družba pomeni svobodno zbiranje in združevanje občanov, tako v strokovna, profesionalna, kulturna, športna in humanitarna združenja kot tudi v politične organizacije in stranke. Ta pravica do mirnega javnega zbiranja in združevanja je elementarna predpostavka vsake demokratične ureditve in niti ena skupina državljanov ne more biti v uporabi te pravice postavljena v privilegiran položaj. Ker že obstaja ena politična stranka, ki je trenutno na oblasti, ni nobenega dobrega razloga, na osnovi katerega bi se

se mora vedno znova pridobivati. Začetni pogoji so svobodne in neposredne volitve, na katerih je vsak kandidat izpostavljen konkurenciji drugih kandidatov, pripadnikov različnih političnih skupin, ki se bore za zaupanje volilcev.

Takšne volitve bi zagotovo pripeljale do občasnih zamenjav na oblasti, ker je malo verjetno, da bi bila enkrat izbrana vlada sposobna vedno znova pridobiti zaupanje volilcev. Med drugim se morajo težji neuspehi v politiki (da o strogoljavljaju dežele v ambis krize niti ne govorimo), plačati z izgubo oblasti, s katero se razpolaga. V zavesti današnjih pobudnikov te ideje v Jugoslaviji pomeni veliko več, predpostavlja avtonomijo svobodne družbe v odnosu do državne oblasti oziroma samostojnost različnih oblik združevanja in grupiranja državljanov izven politične sfere v ožjem pomenu te besede. Da bi se dosegla takšna avtonomija, je nujno ukinjanje diskrecijske pravice upravnih organov, da odločajo o posameznih svoboščinah in privi-

kimi masami. Takšna partija ve vedno bolje od samih državljanov, kateri so njihovi pravi oziroma zgodovinski interesi, iz tega sledi, da ima moralno in zgodovinsko pravico, da jih vodi ne samo na lep način, ampak če je to potrebno, tudi s silo. Ideja civilne družbe predpostavlja takšno zrelost državljanov, da sami presojujejo o lastnih interesih in potrebah brez tujega upravljanja. Takim državljanom ni potrebna nobena samooblastna avantgarda, ki ji ne morejo v nobenem trenutku odtegniti zaupanja.

Poleg že omenjenih, bi lahko navedli še druge predpostavke, brez katerih civilna družba ni mogoča. V tem kratkem tekstu je potrebno nekaj reči tudi o samih možnostih, da pride v nekem določenem času do vzpostavitve civilne družbe. Na žalost izgledi niso veliki. Vsak, ki dobro pozna današnje jugoslovanske razmere, je bolj pesimist kot optimist. Še posebno se je treba bati nasilnega »razpleta«, zaradi katerega bi vsi zaostriili, rešilo pa se ne bi nič. Še bolj verjetno je zadrževanje in nadaljnje poslabševanje obstoječega stanja krize, razpada in brezihodnosti, ker je ta narod

izobčeni pa tudi fizično uničeni skoraj vsi tedanji nasprotniki nove ureditve. Poleg tega se je ta ureditev več let vzdrževala z nepretranim razlikovanjem med prijatelji in sovražniki, slednji so bili utišani, vrženi v temnico in včasih, posebno še v prvem povojnem desetletju, tudi ubiti. Danes so najslabše plati takšnega režima znatno ublažene, posebno še v posameznih delih dežele, čeprav se sama njegova narava ni spremenila. Zato so vsi tisti, ki razmišljajo o vzpostavljanju civilne družbe soočeni s težkim in daljnosežnim vprašanjem: ali se lahko obstoječa ureditev mirno in postopno preobrazi v pluralističen demokratičen sistem ali pa se lahko ukine na isti način, kot je bila tudi uvedena — z novo revolucijo, ki vključuje tudi uporabo nasilja? Za to drugo rešitev govori logika boja za oblast in skorajda celotna zgodovinska izkušnja uvajanja novih oblik politične in družbene ureditve. Kajti vsako uvajanje je zelo težko, najpogosteje pa tudi zelo rizično in nevarno. Zato mora tisti, ki uvaja novo, računati tako s sovraštvom tistih, katerim je bilo dobro v stari ureditvi, kot tudi z zakoreninjenim

vprašanje: kako je Machiaveli na osnovi omenjenega nauka lahko pojasnil širjenje in zmago krščanstva? Ali je bila končna prevlada krščanstva tako v rimskem cesarstvu kot kasnejši Evropi samo posledica Konstantinovega nepričakovanega prikljanja krščanstvu, v katerem je iskal podporo za svojo oblast? Ali ni bilo v Konstantinovem času krščanstvo že močna duhovna sila, ki je mogla motivirati tedanje politike in državnike? In ali ni najboljši dokaz te samosvoje moči tedanje krščanstva kasnejši neuspeh poizkusa Julijana Odstopnika (Apostate), da ga potisne in tako povrne premoč davne poganske vere?

Ravno primer širjenja krščanstva kaže, da se nova ureditev stvari včasih lahko uvede ne zgolj s silo, ampak tudi z miroljubno propagando, s katero se spreobračajo človeške duše. Jezus Kristus je bil neoborožen prerok kakor tudi njegovi apostoli in prvi kasnejši nasledniki. Vseeno jih to ni oviralo pri tem, da so s svojimi pridigami potisnili stare poganske kulte in tedanji civilizirani svet privedli k novi veri.

Prvobitno širjenje krščanstva v rimskem cesarstvu je bilo torej izjema, ki samo potrjuje pravilo, da v zgodovini uspevajo oboroženi preroki, neoboroženi pa propadajo. Ta izjema ni bila edina. Zato ni izključeno, čeprav tudi ni gotovo, da se pri nas nekaj takega lahko ponovi. Danes ponuja največjo ohrabritev stanje duhovno v Sloveniji. Po dveh desetletjih izražanja kritičnih pogledov in zahtev za demokratizacijo obstoječe ureditve, kar so z isto vztrajnostjo počeli tudi v drugih delih dežele, so v Sloveniji te ideje skoraj postale **vladajoče** ideje. S časopisi jih sprejema mladina, velika večina intelektualcev, dober del novinarjev, vplivni ljudje v državnem in partijskem aparatu pa so do njih ohrabrujoče strpni in naklonjeni tudi kadar se ne strinjajo povsem z njimi. Z določenim tveganjem bi lahko rekli, da je prišlo do bistvenega preloma v slovenskem javnem mnenju, tako da se morajo zastopniki starih pogledov in represivnih metod boriti proti struji in pri tem tvegati da ostanejo praznih žepov pri prvi naslednji visoki položajev. Dolanc je to pravočasno začutil, zato se je oprjel tega enostavnega, a vseeno učinkovitega načela praktične politične modrosti: med svoje zasluge pripiši toleriranje tistega, česar ni več mogoče preprečiti tako ali tako. Zato je z olajšanjem, da ne izstopa preveč sploh lahko rekel: »Mi, Slovenci, smo zelo enotni v političnih stališčih... med nami ni razlik.«

Morda so ti dvomi o Dolančevi iskrenosti neutemeljeni. Morda so dolga leta življenja v neiskrenem in pokvarjenem svetu politike ustvarila v nas navado, da nikomur od tistih, ki so na oblasti, ne verjamemo. Leta, ki so pred nami, bodo pokazala, koliko je bil opravičen dvom in koliko vera v takšne ljudi. Sedaj nas v istem trenutku prevzema ta strah in upanje.

Nekaj je pripadalo dejanskosti, so ljudem vbili v glavo. Vendar se je odvrnilo, izginilo. Navadili smo se na koččke tega. Zdaj živi naprej v notranjosti, pripada »čutu«. Vendar se ne giblje čut, temveč se spomin, spominjanje. Toki življenja se to dogaja vse življenje. Dogaja se tudi za cela ljudstva: 300 let je bilo nekaj resnično (na primer Rim, kralj, sijaj, palača, mesto Firenze, nedolžnost, glasba v operi in tako naprej); nato se odvrne od nas tisto, za kar nismo vedeli, da je bilo podlaga lepemu, dejanskemu videzu. To, kar se je obdržalo 300 let, zdaj se pa več ne, postane imaginarno: Zdaj se vedejo čuti (torej ne zgolj spomini) tako, kot da bi bili oni Rim, kralj, sijaj, palača... Sanjajo pripovedi, filme, države, vojne: neustavljivo hrepenenje, top spremeni občutek...

Po nekaj desetletjih to izgine. Nekaj v nas se odvrne od nas. In zato se vrne vse, kar je bilo najprej dejanskost, nato pa je določalo obliko čuta, še enkrat kot nesreča. Če bi se kaj spoznali na komiko, bi komiko množično proizvajali, tako bi posnemovalna plat, preobleka teh nesreč postala šala. Tragediji sledi kot vnukinja farsa. Vendar se na to komiko prav nič ne spoznamo; ne uporabljamo množično njene analitične sposobnosti (kot jedkotine, spoznanja).

Alexander KLUGE

Iz predgovora h knjigi **Patriotin**.

Zgodba o **Aniti G.** je bila pri snemanju filma iztočnica za igralke glavne vloge, Alexandro Kluge — življenje v vlogi ji je namreč omogočilo improviziranje, s katerim se je v literarno zgodbo vpletla sled igralnih osebnih izkušenj.

V poznejših primerih je razmerje med knjigo in filmom bolj zapleteno. Knjiga **Gelegenheitsarbeit einer Sklavin. Zur realistischen Methode** (1975) je režiserjeva reakcija in odgovor na dve javni reakciji: prvič na zahtevo odbora, ki dodeljuje subvencije za snemanje filmov, in drugič ženskih skupin.

Realistična metoda za Klugeja nujno vključuje odstopanje od scenarija. Ker so scenariji podlaga za dodeljevanje subvencij, je prišlo do spora zaradi odstopanj od scenarija. Ker izkušeni, ki nastanejo med snemanjem, ni mogoče predvideti na papirju, ohranjanje sledi teh izkušenj tudi v končnem izdelku pa daje filmom ne samo realistični, temveč predvsem avtorski pečat, je Kluge v knjigi utemeljil svoj produkcijski način.

Knjiga **Die Macht der Gefühle** (1984) je radikalizacija knjige o Patriotinji. Tekstni listi filma niso dodana teoretska besedila, temveč predstavitev vzporednega filmskega projekta, ki je ostal nedokončan: **Krieg und Frieden**; in zbirka zgodb in komentiranih fotografij na temo vojna.

»Moč usode: ime opere, ki ustreza skoraj vsem operam. Toda ostaja dvomljivo, če usoda dejansko obstaja. Morda je šlo le za stotisoč razlogov, ki so jih pozneje imenovali usoda...«

Mojemu zadnjemu filmu je ime: **Moč čustev. Ta moč dejansko obstaja, tudi čustva dejansko obstajajo.**

Najostrejši izziv za čustvo je vojna. Sicer pa je vojna najostrejši izziv za vse projekte moči, dokler lahko dokazuje, da je nobena moč ne more zadržati; in historično je do zdaj ni mogla zadržati nobena moč.

Želim pripovedovati zgodbe, kako to, da čustva niso nemočna.

Predgovor h knjigi **Die Macht der Gefühle.**

Ob knjigah, ki so vezane na posamezno njegovo filme, je Ale-

dovinsko materijo prikaže samo z dramaturškim incestom. Rdeča nit izrine izkušnjo iz filma. Montaža je v zgodovini filma »svet oblik povezanosti«. Temu se pridruži navidezno nasprotje med dokumentacijo in inscenacijo. Gola dokumentacija odreže povezanost: Nič objektivnega ne obstaja brez čustev, delovanj, želja, tj. oči in čutov ljudi, ki delujejo. Nikoli nisem razumel, zakaj upodobitve takšnih delovanj (večinoma jih je treba inscenirati) imenujejo fikcija, fiction-film. Ideologija pa je tudi, da bi lahko posamezne osebe delale zgodovino. Zato nobena pripoved ne uspe brez ustrezne mere avtentičnega gradiva, torej dokumentacije. Ta zagotovi očem in čutom takorekoč komorni ton, a: dejanska razmerja jasnijo pogled za delovanje.«

Drugo od štirih uvodnih pojasnil k tekstni listi filma Patriotinja.

Za konec še nekaj pojasnil o zgradbi Klugejevih knjig in filmov.

Prvi vtis je kaotičnost: v filmu se meša, najrazličnejše slikovno gradivo — novi in stari dokumentarni posnetki, inscenirani prizori, fotografije, tehnološko obdelana zaporedja slik (barvno, glede

ali glasbe se Kluge ustavi ob nekem odlomku; prepiše ali prevzame ta odlomek, nanj pa naveže ali naniza svoje situacije ali misli. Tako se kopicijo rezultati nenehne dialoga z rezultati dejavnosti drugih. Ob določeni količini tako nabranega gradiva se sproži proces montaže — in nastane nov film ali nova knjiga. Pri tem delu ostane marsikaj tudi neuporabljeno. Iz tega gradiva včasih nastanejo nadaljevanja projektov ali nove verzije (denimo pri knjigi **Schlichtbeschreibung**, katere jedro je »stalingrajski hotel, ali pri filmih **Die Artisten in der Zirkuskuppel: ratlos in Die Patriotin**).

Klugejev interes je nenehno usmerjen v raziskovanje razmerij v različnih družbenih skupnostih.

Pri tem ga najbolj zanima, ali je posamezniku na razpolago kakšen izhod, — analiza človekove ravnanje in čustvovanje v situacijah, ko išče izhod zase. Zdi se, da ni naključje naslednja značilnost njegovega ustvarjanja: sodelovanje z drugimi. Pri tem ne gre za mehanično družjenje rezultatov dela različnih oseb. Oskar Negt je sodelovanje opisal kot izjemno stopnjevanje produktivne sile:

VLOGA FANTAZIJE

O NEMŠKEM PISATELJU IN REŽISERJU ALEXANDRU KLUGEJU

»Teorija ni nič drugega kot uva-
janje novih razlikovanj, ločitev, re-
zov, da bi tako proizvedli nova
stičišča z dejanskostjo. Teorija
nam daje orientacijo, kakor krma-
rimo ladjo po zvezdah. Te imajo
prednost, da jih ni mogoče pre-
makniti.«

S temi besedami je Alexander
KLUGE opisal hotenje, ki je
spremljalo nastajanje knjige
Geschichte und Eigensinn.
Opis je del pogovora, ki ga je or-
ganiziralo uredništvo revije **Aest-
hetik und Kommunikation**
spomladi leta 1982, približno pol
leta po izidu knjige. V obeh naslo-
vih se pojavljajo besede, ki jih
lahko uporabimo za zakoličenje
Klugejevega interesnega področja:
zgodovina, svojeglavost, este-
tika ali čutnost in komunikacija ali
pogovarjanje.

I.
»PRIPOVEDNI KINO. Nobenih
filmov ne bi delal, če ne bi bilo
zgodovine filma iz 20-ih let, ne-
mega filma. Odkar delam filme,
se navezujem na to klasično tra-
dicio. Za mojo predstavo je prav
to pripovedni kino, da namreč pri-
povedujemo zgodbe; in kaj je
zgodovina neke dežele drugega,
kot najbolj široka pripovedna po-
vršina? Ne ena zgodovina, tem-
več številne zgodbe.«

Prvo od štirih uvodnih pojasnil
k tekstni listi filma Patriotinja.

Do leta 1962 so si mladi in
mlajši nemški oblikovalci in re-
žiserji kratkih dokumentarnih in
igranih filmov nabrali dovolj izku-
šenj in gotovosti vase, da so laho
sestavili in objavili na filmskem
festivalu v Oberhausnu znamenit
manifest, ki označuje v filmskih
zgodovinah začetek »novega
nemškega filma«.

Jedro manifesta ni na področju
estetike, temveč na področju
ekonomske in produkcijske orga-
nizacije na eni strani in v odloči-
tvi, da je treba s filmsko kamero
posneti zahodnonemško real-
nost, na drugi. Tako tudi ni prese-
netljivo, da podpisniki manifesta
niso razvili prepoznavnega skup-
nega stila, niti se ne lotevajo po-
dobnih tem in snovi.

Svoj učinek je manifest dose-
gel predvsem na organizacijskem
področju. S sprejetjem ustreznih
zakonov in ustanovitvij posebnih
odborov so bile zagotovljene
minimalne možnosti za kontinui-
rano delo mladih ustvarjalcev. Pri
oblikovanju teh zakonov, še po-
sebej pa pri njihovem poznejšem
dopolnjevanju, je odigral pom-
embno vlogo prav Alexander
Kluge. Dvoje mu je omogočilo
vključevanje v ta prizadevanja:
pravna izobrazba (doktoriral je v
Marburgu na lahni s temo **Uni-
verzitetna samouprava**) oziroma
odvetniški poklic in organiza-
cijske izkušnje pri vodenju film-
skega oddelka na Šoli za obliko-
vanje v Ulmu.

Nastanek tega Inštituta za film-
sko oblikovanje je drugi pom-
embni dosežek podpisnikov
manifesta. Posebnost inštituta je
bila v zasnovi učnega programa,
ki je dal izjemno velik poudarek
splošni izobrazbi, pri ukvarjanju s
filmom pa spodbujal prepoznav-
nje osebnih nagnjenj in sposob-
nosti za opazovanje. Alexander

Kluge je bil skupaj z režiserjem
Edgarjem Reitzom in Dettenom
Schleiermacherjem organizator in
oblikovalec programa. Za učitelje
in študente je inštitut pomenil
dvoje: možnost, da organizirano
vstopajo v družbene dogodke
(denimo snemanje študentskih
priraditev v času študentskega
gibanja), pa tudi pribežališče, ko
so začutili odklanjanje okolja.

Obdobji nacizma in povojne re-
stavracije sta prekinili stike s tra-
dicio nemškega ekspresionisti-
čnega filma. Inštitut v Ulmu je bil
tako priložnost za urjenje v obr-
tnih spretnostih in za seznanjanje
z zgodovino filma. Negotovosti in
nevarnosti, da zaidejo v pretiran
subjektivizem, pa so se nemški
režiserji izogibali tudi s tem, da
so se pri scenarijih opirali na kla-
sična dela nemške literature ali
pa da so za snemanja izbirali kra-
je izven Zvezne republike Nemčije
je (pri tem je bil najbolj ekstre-
men Werner Herzog).

S Klugejevim filmom **Slovo od
včeraj**, ki je prejel v Benetkah le-
ta 1966 posebno nagrado žirije,
je dobil novi nemški film prvo
mednarodno priznanje. Od takrat
se situacija pri poznavanju in iz-
rekanju priznanj ni kaj prida spre-
menila: novi nemški film je v tujini
dosti bolj zasidan in trden pojem
kot v Zvezni republiki Nemčiji.

Predloga za scenarij je tudi pri
filmu **Slovo od včeraj** vzeta iz li-
terature. Vendar je Kluge namesto
literarnega dela kakšnega kla-
sičnega avtorja uporabil zgodbo
o **Aniti G.** iz svoje prve leposlov-
ne knjige — zbirke kratkih
zgodb z naslovom: **Lebensläu-
fe**, ki je prvič izšla leta 1962.

Objavljanje knjig, ki jih lahko
razdelimo na leposlovne, teoretske
in dokumentarne, se prepleta
s snemanjem filmov in z organi-
zacijskim delovanjem. Nekaj vo-
zlišč tega prepletanja bo opisanih
v nadaljevanju prispevka.

II.
»To 'naj bi bila knjiga k filmu,
nastalo pa je nekaj drugega': 480
strani, slik itd.«

Motto nad retuširano fotografi-
jo dvokrilnega letala, ki se je s
propelerjem zarilo v zemljo, na
začetku knjige o **Patriotinji**.
Podnapis k sliki: dotik z zemljo.

»Ne smemo pričakovati, da ima
ta knjiga neposredno opraviti s
filmom **Die Patriotin**. Gre za ti-
skarski izdelek, absolutno druga-
čen izdelek. Knjiga filma ne obna-
vlja, to je slabost. Če bi hotel iz
takšne knjige narediti film, bi mor-
al posneti 600 ur dolg film, to je
krepka stran... Gre za knjigo o
kooperaciji, želji, David in Goliat.
Kako asociativne morajo biti člo-
veške sile, da sploh nastane Da-
vid, ki je sposoben monstrumu
realnosti streljati v oči. To je vpra-
šanje. Zelo preprosto vprašanje.

Se nikoli nisem naredil filma, ki
shaja s tako preprostimi elemen-
ti. Tudi ta knjiga je preprosta: tek-
stna lista, 29 novih zgodb, sled
teorije (način govora), surovine s
polja sporočil in novic, Gabi Tei-
chert, ki znova nastopi in poskrbi
za red, nazadnje: tema. Ko najde-
mo temo, bi lahko začeli s pisa-
njem. Jezikovno je v določenem
oziru prava zmešnjava, če pa jo
beremo ne-jezikovno, je naš »sa-
kdanjik.«

Zenskega vprašanja pa se je v
filmu dotaknil na dveh točkah: v
okvirni zgodbi s prikazom splava
in z dejavnostjo ženskega lika:
odpravljanje plodov, da bi lahko
preskrbela več svojih otrok; v je-
dru filma pa z obravnavo razmerja
med ženo in možem. V knjigi opi-
suje Kluge, kaj se je naučil med
razpravami, ki so se zvrstile med
ženski skupinami po predvaja-
nju filma.

Pri **Patriotinji** (1978) je nastaj-
anje mnogih delov knjige potekalo
vzporedno z nastajanjem filma.
Na obeh ravneh je šlo za nadalje-
vanje projektov. V filmu je to lik
učiteljice zgodovine Gabi Tei-
chert, ki se je pojavila že v filmu
Deutschland im Herbst
(1977/78). V knjigi pa so objavljene
prve verzije nekaterih poglavij
iz obsežne knjige **Geschichte
und Eigensinn**, ki je izšla leta
1981. Avtorja, Oskar Negt in Ale-
xander Kluge, jo razumeta kot
nadaljevanje in razširitev njune
prve knjige: **Öffentlichkeit und
Erfahrung**. Zur Organisations-
analyse von bürgerlicher und pro-
letarischer Öffentlichkeit iz leta
1972.

Rdečo nit v filmu in v knjigi la-
hko opišemo kot raziskovanje tr-
čenj med politično ekonomijo ka-
pitala in politično ekonomijo (ali
samokrmiljenjem) delovne sile.
Ponazoritev je zgodba, v kateri
se prepleta zgodovina neke lju-
bezni z zgodovino nacizma. Lju-
bezen, ki se je spletla leta 1939,
je z vojnimi dogodki nasilno pre-
kinjena; leta 1953, po moževi vr-
nitvi iz vojnega ujetništva, ni mo-
goče nadaljevati z graditvijo ču-
stva tam, kjer je bila gradnja pre-
kinjena leta 1939.

xander Kluge objavil še tri knjige
o organizacijskih in estetskih
vprašanjih, ki so bila aktualna v
različnih obdobjih zgodovine no-
vega nemškega filma.

Dobrih deset let po objavi
oberhausenskega manifesta je
skupaj z Michaelom Dostom in
Florianom Hopfom objavil knjigo
**Filmwirtschaft in der BRD
und in Europa**. Götterdämme-
rung in Raten (1973). Leta 1980 je
skupaj s Klausom Ederjem objavil
knjižico **Ulmer Dramaturgien,
Reibungsverluste**. V njej je ob-
javljenih nekaj načelnih razmiš-
ljanj o filmu, jedro knjige pa je
povzemanje izkušenj, ki so se na-
brale med delom na inštitutu za
filmsko oblikovanje v Ulmu, in
oblikovanje izhodišča za prihod-
njo filmsko politiko.

Tretja knjiga, ki je izšla 20 let
po objavi manifesta, je nekakšen
zbornik z govornim naslovom:
**Bestandsaufnahme: Utopie
Film** (1983, Posnetek stanja:
utopija film; ob dvajsetletnici no-
vega nemškega filma). Pri nastaj-
anju besedila je sodelovalo
okrog 50 oseb; knjiga pa je ureje-
na podobno kot knjigi Patriotinja
in Moč čustev. Mešajo se besedi-
la najrazličnejših žanrov, ki so
prekinjena ali povezana s foto-
grafijami, pod katerimi so aforisti-
čni podnapisi ali izčrpnimi kom-
entariji. Teme knjige so: produkcija
filmov, pogoji za kontinuirano de-
lovanje kar največjega števila
ustvarjalcev, organizacija predva-
janja in izkušnje z občinstvom.

III.
»MONTAŽNI FILM. To pomeni:
montaža. Nobenega dvoma ni, da
lahko pripoved o posamezni uso-
di, razprostrta v 90 minutah, zgo-

osvetlitve); med prizori se poja-
vljajo napisi kot v nemih filmih.
Vsemu temu se pridruži še pe-
strost zvoka: originalni posnetki s
snemalnih mest, komentarji, go-
vorjeni v off-tehniki, mešanica
najrazličnejših glasb.

Pri prvem gledanju iščemo
opore in kaj hitro preidemo v la-
stne asociacije. S tem je dosežen
eden od namenov Klugejevih
montaž: film se realizira v gledal-
čevi glavi, ko se gledalec odmakne
filmu in začne sam razpredati
asociacije.

Ponovna gledanja pa nam
omogočijo prepoznavanje skrb-
nosti, s katero so narejene mon-
taže slikovnega gradiva in uskla-
jenosti z zvokom. Klugejevi filmi
tako zahtevajo večkratno gleda-
nje; ne nazadnje tudi zato, ker ra-
zlična gledalčeva razpoloženja
odločajo, katere stvari bomo opa-
zili in med seboj povezali.

Podobno se dogaja bralcu nje-
govih knjig. Najbolj zanimivo je
branje v trenutkih, ko naletimo na
besedilo ali fotografijo, ki se ga
oziroma je spominjamo iz kakšne
druge knjige; vpetost v drugačno
okolje in prepoznavanje trčita
skupaj in sprožita nove asociacije
v bralcu. Takšno kroženje po
ogromni zbirki literarnih zgostitev
in dokumentarnega gradiva je na-
čelo oblikovanja v vseh treh vr-
stah knjig: literarnih, dokumen-
tarnih in teoretskih, kolikor je te
tri plasti v nekaterih projektih
sploh še mogoče razločevati.

Se drugače bi njegov način de-
la lahko opisali takole: med bran-
jem neke knjige, med pregledo-
vanjem kakšnega slikovnega ma-
teriala, med poslušanjem zvokov

stavek začne formulirati eden od
njiju, dokonča ga pa drugi. Vsak
stavek je torej dobesedno avtor-
stvo obeh.

IV.
IMA POJEM »KORISTNOST«
KAKŠEN POMEN ZA VAŠE FILM-
SKO DELO?

»Uporabna vrednost« je zame
kategorija. »Koristnost« je pre-
več nevtralen pojem. Uporabna
vrednost za gledalca pa je nas-
proti zelo gosta kategorija; in
ta uporabna vrednost predpota-
vija, da prisluhnem gledalčevim
lastnostim in njegovim interesom.
Toda pri tem moram biti znova
pristranski. Lahko se obrnem k
gledalčevi vzgojeni zavesti in na
njegovo razumevanje filmske
umetnosti; toda natanko tega ne
počnem. Obračam se k lastno-
stim, ki so v človeku razredno
potlačene. Torej na trebušno pre-
pono, brez zadržkov. Na sposob-
nost spominjanja, na sposobnost
asociiranja, brez zadržkov. Orga-
nizirane lastnosti, lastnost logike,
vrednostno sodbo in tako naprej,
razkrinkavam, kjer morem.

KAKO NAJ GLEDALEC UPO-
RABLJA FILME, KO REČETE
»UPORABNA VREDNOST«?

Uporablja naj svoje čute in svoj
čut za protest, nasploh svoja ču-
stva. Svoje čute, ki jih zanima-
jo neskladja; medtem ko se naj
raje odpove svoji potrebi po har-
moniziranju — logika na primer ni
nič drugega kot umetnost za na-
silno harmoniziranje sveta — ali
svoji prisili po smislu. Uporablja
naj tiste svoje lastnosti, ki jih si-
cer ne uporablja rad, ki so mu jih
odvadili, starši, šola, množični
mediji — ti vzgajajo v določeno
smer, namreč v pretirano produk-
cijo vrednostnih sodb in premajh-
no produkcijo neposrednega za-
znavanja. In to neposredno za-
znavanje je sposobno za samokr-
miljenje, kar logika ni. Z logiko
lahko postanem enako dobro
paznik v koncentracijskem tabo-
rišču ali glavni strateg v Pentago-
nu. Toda moja trebušna prepona
me ne more priversti tja. Moje oči
in moja ušesa me ne vodijo tje.
Tam, kjer je tlačenje najostrejše,
je običajno najbolj golo in neraz-
veseljivo za čute. Komika na pri-
mer: to so območja možganov, ki
so jih somatsko določili in ki de-
lujejo od spodaj navzgor, tu je
zaznavanje hitreje od razumeva-
nja. In v razumevanju, torej v »za-
vestni« zavesti, se skrivata hkrati
mehanizem gospodovanja in ne-
ka zmožnost. To so lastnosti, ki
svojih dveh strani ne morejo več
dialektično razrešiti. V očeh so
zanesljivo skrivajo slepilo, hrepen-
je, pa tudi analiza. To so lastno-
sti, ki se še globlje druga proti
drugi: niso še otrdele.

Odlomek iz pogovora med Ul-
richom Gregorjem in Alexandrom
Klugejem 14. aprila 1976 v
München (v knjižici **Herzog,
Kluge, Straub**, München 1976,
str. 175 n.).

Igor KRAMBERGER
oktober 1987

Alexander Kluge: rojen 14. februarja 1932 v Halberstadtu

Mojmir Ocvirk na okrogli mizi o svobodi tiska v Celju: »Kdo pa še novinarju dons kej more!«

ALI PRIHAJAJO ZA NOVINARJE ČASI STARE JUGOSLAVIJE?

Tudi mene je kot mnogo drugih »vzmemirilo« ravnanje s svobodnim novinarjem Milovanom Brkičem. Zato podpiram stališče Katedre, objavljeno v Večeru dne 14. 10. 1987, pod naslovom »Težak udarec svobodi tiska«.

Če se spomnimo nekaterih nadaljevanj iz TV in zgodovine predvojnega Jugoslavije, so novinarji tudi precej preganjani in zaplenjeni časopise. To so delali z ljudmi, ki so pisali resnico in bili zaradi nje kaznovani. Ali se zgodovina tudi tu ponavlja? Po zadnjih zapletih z Mladino in Katedro mislim, da se že ponavlja. Upam si trditi, da sta ti dve reviji pač na udaru zato, ker objavljata **resnico** (podčrtal J. J.). Resnica pa je za mnoge boleča, posebno če gre za politike. Naši novinarji in karikaturnisti imajo izgleda manj svobode kot ameriški. To se že vidi po tem, kaj vse so novinarji odkrili v Ameriki (n. pr. afera Watergate itd.) pa jih ni nihče preganjal, pa čeprav je zato letel s položaja Nixon in še drugi.

Tuji časopisi so vsakodnevno polni karikaturnih politikov, predsednikov in to v pozitivnem in negativnem smislu. Pri nas so zelo redke karikature naših politikov.

Če bi naši karikaturnisti ali novinarji objavili karikature, recimo: Šetinca, Smoleta, Mikulića, **Fadija Hode** (podčrtal J. J.) itd. bi bili takoj obtoženi žalitev njihovih osebnosti.

Spomnimo se karikaturne pokojnega De Gaula, na vsaki s svojim doimgim nosom in še bi lahko našteval, pa jih nihče ni preganjal ali zaplenjal teh časopisov.

Novinarja Milovana Brkiča so, kot je pisalo, aretirali kot največjega gangsterja sredi ulice in zaprli. Zanimajo me, kakšen je bil postopek aretacije Fikreta Abdića, ki je zagrešil milijonkrat večji greh kot Brkič in s tem vzmemirilo celotno jugoslovansko javnost in tudi po svetu smo si ustvarili »lep sloves«.

V časopisju je precej pisalo o grehih Fadija Hode (zato je zgoraj podčrtan). Bral sem to predvsem v Osmici in Dugi, kateri objavljata tudi v redu članke brez dlake na jeziku. Če je vse to res, bi Fadij Hode moral biti že zdavnaj zaprt in kaznovan. Če pa pogledate zadnje številko Duge, ga na sliki vidite smehljajočega. Slika je bila posneta na slovesnosti ob 50-letnici prihoda tov. Tita na čelo KP Jugoslavije. Silka ima naslov »Objektivno gledano« (fotokopije slike prilagam).

Ne bom več našteval, ker kdor bere časopise in gleda TV tako ve, da je že pri nas nekaj politikov z grehi, od teh pa nekateri sami odstopajo s položajev, preden jih odkrijejo.

Članek objavite s polnim naslovom, ker upam da z njim nisem vnesel nemira med državljanke, ki ga bodo brali, mislim pa tudi, da ne bom doživel usode Brkiča zaradi objave tega članka.

Jože JURČ
Škofja vas 52 f

SPOŠTOVANI TOVARIŠI, ŠTAJERSKI MLADINCI!

Desetega oktobra sem se udeležil odkritja spomenika generalu Maistru v Mariboru.

Na odkritje spomenika sem prišel kot rojen Štajerc, resda primorskih starišev, ki jim je tudi kraljeva Jugoslavija na Štajerskem po prebegu iz fašistične Musolinijeve Italije nudila kruh in varno zavetje. Tudi kot mariborski gimnazijec, ko sva skupaj s sorojstvom in sodrugom iz SKOJ-a, Karlom Destovnikom-Kajuhom, po izgnanstvu vsak iz drugega kraja prišla zadnje leto stare Jugoslavije v Maribor na gimnazijo. Tudi kot štajerski pohorski partizan v zadnji zimi NOB, ki je prišel s prvo redno partizansko enoto VDV v Maribor kot osvoboditelj (resda po prvih internacionalističnih osvoboditeljih Bolgarjih) ter za nami došlih »uradnih« osvoboditeljih pokojnega velikega jugoslovanskega osvoboditelja Kosta Nadja III. armije, ki je dva dni pirovala v Mariboru, preden se je sploh zavedla, da Jugoslavija končuje malo dje. Tako je prepustila prednost Bolgarom pa seveda domači IV. operativni coni. Tudi kot poveljni OZNO-vec, ki sem sodeloval pri listem od Tarasa Kermavnerja imenovanem genocid nad štajerskimi Nemci, po mojem pa pravičnem zgodovinskem povračilu s Hitlerjem sodelujoči nemški manjšini, ki je genocid izvajala prav nad slovenskim življenjem s svojim »Drang nach Osten«.

Zato sem smatral, da se odkritja spomenika moram udeležiti. Ne samo v gimnaziji, že po očetovem izročilu sem namreč izvedel, da se je slovenska zgodovina in državnost začela že pred Čebinami, OF in AVNOJ-em. Doma smo imeli graviran tulec granate iz prve svetovne vojne, na katerem je pisalo 29. oktober 1918. Takrat je nastala država Slovencev, Hrvatov in Srbov, ki se je 1. decembra združila s Srbijo in Črno goro v kraljevino Jugoslavijo. Ta oktober smo praznovali celo l. 1941 na pobudo OF. O tem bolj sramežljivo pišemo, tudi v Pleterškem »Narodi Jugoslavija in revolucija«, čeprav resda omenja tudi prostovoljce R. Maistra.

MARIBOR, 8. 10. 1987.
ŠEŠTANSKI DOB GVERNE TO SZZM SLADNI VEH
OO ZVEZE KOMUNISTEV ŽG - CENTRALNIH DEJAVNO
KUDIAŠKA B MARIBOR
PREKLEJ PRŠIJE IN OSEBNO MISLENJE O VAM
MED TEM ČASOM KO VAS BUREKRAZSKI APARAT REŽIJE MNJO
PROTNO SEM SE, PREMISLIL IN PREKLEJEM VSETRNO IZJAVO,
NAHABEČ MEJA PRŠIJA JE TAKO ISKROVA KOT SA KOMUNISTI
POŠTENI IN DRISNIČI, »KAVPATI« VAM MORAM DA VAS LJUBOSTO ISO
KOT JAZ SPLOH NE MABA POSEBEI PA ZDAJ KO STE JUČERAVNO
PRIPETLJALI DO GOSPODARSKEGA ZLOMA, LJUBIJE VAS NE UPALO
VOKRITO KRITIZIRATI KER Z BESPREDIČIOM IN SODIM FANATIZMOM
SVOBODO MIŠIČKA IN RESNICO UKINJULI STE SVOBODO GYOVORA IN
TISKA TER TAKO PO VOJNI EKIMINIRALI NA UMAZAN NAZIV
ŠE TISTE STRANKE KATERE SO POMAGALE TRI OSVOBODITI TE DEŽELE,
SEEDSTEV IN GILSEV DA PRIDEJE NA URAST IN DA SE OPOREŽIJE
K.E. IZKARATE TO PLAČA NAROD Z SVOJIM GOSPODARSKO-KULTURNIM
LAJBRANOVCEM, POŠTERIJE STE ZAHENJALI ZA ŠEPAKSTVO IN HUMANIZMO
ČESNICO PA ZA LAŠ, TO POČTASA VSAR DAN VSE BELI ČITAK ZATO
»A TAKŠKA MORAVA TER VERA V VAS «SVETLEŠIŠI JUTRI,« PO
VODI STE NAREDLI POLITIČNI ZLOM TE DEŽAVE KI JE BOKOVVAL
ZDAJŠNEM GOSPODARSKEM PROPAJU ZA KATEREGA STE ODGOVORNI
VI KOMUNISTI, VAŠA SAMODRŽAVNA VARIANTA DA SMO VSI ODGOVORNI
ZA NASTALI POLIZAT NE BO DEŽALA, BAJE DA ADIRIHI IN GENERALI
BUDISO MOZE IN DA NAJ BI OMI NAREDLI, RED VOJSKA STARIJA NE
MORE IZBOLISAT KVEČENIČI GA LAHKO POSLABŠA IN KVEN LAHNI
SE DA BOMI NAROD OD ŽIVAJ TER SE POKREŽEM NARODU ZATO
ILU TA NAZIV.
KESITEB BI BILA LIEBDA PARLAMENTARNE NESEJANDE DEMOKRACIJE
Z SVOBODIM VOJUTVAM, IN CIVILNAM PRAVOM, V TAKŠNEM
SLOVENU NE BI BLO SVOJEM HUMANIZMOM DEJAVNI (SEKS,
LAGA, BEMANISKO POKES, ENDEJ, ...) POKSI BOMI DEJAVNO
TŠKA (KATEDRA, MLADINA ...) TER ZAHARAJIJA KUNARJEV
KOT JE MILOVAN BRKIČ KI JE REZE BODU-AB. Z
TŠKNE POLITIČNO BEKAFNO BI GOSPODARSTVO ZNE POKREŽEM
»SILVADAROVNIK« IN BI SI ŽALJE HUMANIZM, IPELI BI
»DI POKREŽI ZA VSTOP V EVROPEVO GOSPODARSTVO-VOJAVNO
»I ENO GOSPODARSTVO BIJE KOT TURCIJA KI TŠKA NA VRATA EGG.
»ZATO BI KOMUNISTI OSTRITE Z OBLASTI KI STE
»SO NEPOŠTENO POKREŽEM IN POKREŽIJE LJUDSTVU NAJ
»VOLI STRANKE KATERE SO IMELA KRAJŠI BRITICI-GOSPODARSTVO
»PROGRAM BI TEDI LAHKO REKNEJTE SAJ TARKŠA SVOJIM ODRIVNO
»EMOKRATIČNOSTI IN FER IGOE, ZATO TA V TAKŠKIM
»DEKORATIVNAM SISTEMI NI SPOŠTOVANJE IN AVTORITVNE
»LADAVINE.
KER BO TA SPAI TŠKO POKREŽEM ZA OSEBNO
»EGANERACIJO BI SO KAPROSI DA GA POKREŽIJE NABREJ
DO SVETIČA »DEMOKRATIČNEGA CENTRA«
LEP POKRAV!
ZL JURY

UREDNIŠTVU ŠTUDENTSKEGA ČASOPISA KATEDRA MARIBOR

V »KATEDRI« št. 1 od oktobra meseca 1987 ste objavili »ODPRTO PISMO MARIBORSKEMU SZDL« v katerem podpisnik VILJ VUK omenja moje razpravo na 15. seji CKZKS prejšnjega sestava v juniju 1985 ter navaja da sem šokiral člane CK s svojo razpravo in dalje, da so bile moje besede prazno bojevite, agitacijske in škodljivo konzervativne. Z ozirom, da ne navaja nobenega besedila moje razprave mi dovolite, da v skrajšani obliki povzamem bistvo moje razprave. Gradivo za takratno 15. sejo CKZKS o kulturi je bilo v široki razpravi na področju Maribora ocenjeno pozitivno. Razprave v posameznih OK ZKS in številnih OO so potrdile, da v zadnjih letih v organizacijah združenega dela in v krajevnih skupnostih namenljajo kulturni dejavnosti večjo pozornost. Tako imajo organizirana kulturno-umetniška društva, ki redno pripravljajo kulturne prireditve in proslave ter omogočajo več desetisočim delavnim ljudem ljubiteljsko kulturno dejavnost.

Prek kulturnih animatorjev v mnogih okoljih skrbijo za zadovoljevanje kulturnih interesov in potreb delavcev v sodelovanju s posameznimi kulturnimi ustanovami in poklicno kulturo. Na tem področju so v zadnjih letih veliko storili sindikati in krajevne konference SZDL, pri razvijanju ljubiteljske kulture pa je neprecenljiv delež zveze kulturnih organizacij.

Nato sem govoril o našem povojnem družbenem in kulturnem razvoju in se posebej zadržal pri razpravah, ki smo jih posvetili mladim v kulturi. Dejal sem, da smo ugotovili, da komunisti v organih mladinske organizacije vse pre malo posvečajo razvoju mladinske kulture, kar nam nalaga naloga da organi ZK in ZK kot avangardna sila več razmišljajo v svojem okolju o kulturnem življenju mlade generacije; o kulturnih potrebah mladih, o njihovem načinu doživljanja današnje družbe in sodobnega sveta sploh, o njihovih virih in vrednotah o idejnih tokovih, ki na njihovo oblikovanje vplivajo. Mlada generacija v svojem kulturnem življenju ne potrebuje in ne želi varuštv — kar je dokazala s svojimi konkretnimi nastopi že nešteto krat v našem povojnem obdobju — potrebuje pa ustrezno materialno podlago, prostor, mentorje, potrebuje idejno in vrednotno usmerjanje, potrebuje večjo svobodo v ustvarjalnem iskanju novega in več razumevanja tudi do zmot in napak za katere ne smemo dovoliti, da jih tolmačijo posamezniki, samovoljno in ločeno od naših zgodovinskih znanstvenih institucij.

Zato moramo biti toliko bolj občutljivi ob različnih stališčih in idejah, ki so v očitnem nasprotju s temeljno strateško usmeritvijo naše družbe in ki očitno ne odpirajo naši družbi nobene perspektive in ne rešujejo nobenih elementov, pač pa bi, če bi prevladali, pahnilo našo družbo v eksistenčno negotovost z nepredvidljivimi posledicami. Pri nas se v vseh kriznih obdobjih začno pojavljati različna tuja pojmovanja na idejnem pa tudi političnem in kulturnem področju. Lep primer je

»Nova revija«. Ne zavzemam se za administrativne ukrepe proti njej, z delocizma in demokracije, ne vsakršne, marveč naše demokracije, če tudi bodo zato potrebne kadrovske in druge spremembe (Mislim, da je dogajanje po l. 1981 potrdilo moje teze, saj je prišlo do kadrovskih sprememb) Nato sem govoril o vroih temah iz naše preteklosti, h katerim se nekateri posamezniki stalno vračajo in povdarili, da s polresničani in dobronamerani namigovanji brez povezave z zgodovinskimi okoliščinami in dejavnostjo takratnega zunanjega in notranjega sovražnika samo razburjamo naše delavne ljudi, mladino in tako vzbujamo nezaupanje v pravilnost celotnega povojnega razvoja, hkrati pa pospešujemo in hranimo znano sovražno propagando belogardističnih veljakov. Tem iz zgodovinskega razvoja ter vseh stranpoti, dilem in napak ne moremo obravnavati ločeno od razmer, okoliščin in družbenih protislovij časa, ko so se dogajale in v prefinjeni obliki s posameznimi pamfleti direktno ali indirektno napadati zvezo komunistov in službo države in javne varnosti v celoti, ob tem pa se sklicevati na svobodno mišljenja Zveza komunistov kljub vsem posameznim ekcesnim primerom in ugotovitvam brionskega plenuma ni nikoli spremenila visoke ocene, s katero je ta služba bila ocenjena za svoje uspehe in žrtve, ki jih je dala za našo svobodo in njen razvoj.

Ob tem sem citiral besede tov. Šetinca, ki jih je izrekel na proslavi 13. maja, praznika državne in javne varnosti, kot sekretar CK ZK Slovenije: »Naša misel pripada več kot desetsto padlim najbolj udarne, neimenovane brigade, ki je odšla na bojišče, zmaganila in se ni več vrnila. Nobena njihova žrtve ni bila zaman. Vgrajena je v temelje našega napredka, vitkana v našo zavest, da bomo zvesto sledili vodilu, ki so ga s krvjo zapisali mnogi vosovci, vedevejci, mladičniki in dr. iz njihovega boja so zrasle pridobitve, ki jih moramo s trajnim naporom obdržati, učvrstiti in olepšati.«

Na zaključku sem predlagal, da bi v sprejeti dokument vgradili zahtevo, ki je bila večkrat izražena med komunisti v Mariboru ob obravnavi dokumenta o kulturi, da morajo glasila in revije socialistične zveze in naših založb postati v svojem publicističnem delu tribuna organiziranih socialističnih sil, nikakor pa ne smemo dovoliti, da bi postala glasilo oziroma trobil samo enega kroga socialističnemu razvoju tujih mnenj.

To je krajši povzetek bistva razprave, ki pa seveda vsem prisotnim ni bila všeč, vendar nihče od članov CK ni oporekal ali zavrnil moja izjavjanja. Polemičen je bil samo tov. Ciril Zlobec in delno tov. Tone Pratljč. Oba sta bila povabljeni na omenjeno sejo kod gosta s tem pa ne zmanjšujem pomena njune razprave in kritike glede moje ostrine.

Do vprašanj, ki bodoje tov. Vilija VUKA pa nisem bil oster samo jaz, temveč je do teh vprašanj bil dokaj jasan sam uvodničar dr. Boris Majer, ki je med ostalim dejal:

»Seveda pa bi bilo enako nemiselnost zapirati oči pred dejstvom, da se pojavljajo tako v delu literarne in ostale umetniške produkcije kot v revijalnem in dnevnem tisku, v delu družbenih znanosti itd., tudi ideje, stališča, teze, ki neobjektivno, enostransko ali kratkotalo zmotno prikazujejo našo preteklost in sedanjost, izkrivljajo ali bolj ali manj neposredno zanikajo temeljne vrednote naše družbe, naše revolucionarne preteklosti in naše samoupravne socialistične družbene usmeritve sploh... In dalje:

»Kjer pa gre za očitno nazadnjaška, za resnično reakcionarna stališča in ideje, za reakcionarno ideološko propagando ali moralnovrednostno destrukcijo, tam pa je pomanjkanje odločne javne besede, odločne javne zavrnitve takih tez izraz oportunitizma, breznačnosti, kliskarske miselnosti in idejno politične dezorientacije subjektivnih sil, posebej še komunistov. Še prav posebno velja to za nacionalistične težnje in koncepcije, ki postajajo vse bolj politična platforma za združevanje protisamoupravnih in protisocialističnih sil v Jugoslaviji, ki jih je čutili tudi v slovenskem prostoru in jih zato tudi v Sloveniji ne moremo podcenjevati...«

Uvodni referat je bil na omenjeni seji v celoti sprejet in vsi diskutanti smo ga v celoti podprli. Res je ZK prav na tem svojem sestanku pokazala pripravljenost na strpen dialog in na priznavanje drugačnosti, kod navaja tov. Vili Vuk, vendar z vso odločnostjo do vsega nazadnjaškega, reakcionarnega, kar bi nas vlekla nazaj.

O drugem delu pripombe tov. Vuka pa mislim, da je P — MKZKS in MKZKS Maribor dovolj široko razpravljaj in prinesel tudi zaključke s katerimi so bili seznanjeni komunisti Maribora. Vidim da je tov. Vuk ne zadovoljen z sklepi in stališči in v kolikor je njegova želja sem pripravljen na kakšnem odprtem sestanku tudi o tej temi podrobno pogovoriti.

Alojz VINDIŠ-Dunda

Pa tovariško pozdravljeni!

Zdenko Zavavlad
upokojeni OF-ovec

KRATKO, OD NAŠIH DOPISNIKOV

Iz poluradnih virov smo izvedeli, da je IGOR MEKINA, urednik Katedre, sklenil v Vevčanih s tamkajšnjimi prebivalci, tajno pogodbo. Napisal naj bi »pravo« resnico o znanih dogodkih, oni pa ga bodo v zameno povabili in gostili v času pustnega karnevala. IGOR je svoje delo korektno opravil...

Po vsem tem, kar je v zadnjem mesecu dni doživel, je priljubljeni Mariborčan in dolgoletni študent TOMI DROZG-TOMEK izjavil: »Kdor ima takšne prijatelje kot jaz, še tašče ne potrebuje...«

Zveza prijateljev mladine je po zadnjih radikalnih spremembah v mišljenju voditeljev SZDL še pred enim odprtih vprašanjem. Ne morejo se zediniti ali naj nastopita DEDEK MRAZ in BOŽIČEK vsak zase, ali pa bi bila to lahko ena in ista oseba...

V Lipnici že nekaj dni ni možno kupiti Rame, kave in nekaterih vrst čokolade (Milka). Govori se, da kapitalistični trgovci nesramno špekulirajo oz. da čakajo na nove cene...

SLOVENSKI POSLANCI so se v parlamentu spet pogumno borili za neodtujljive pravice svojih volilcev. Gre le za zastopnike SLOVENCEV v parlamentih v Rimu in na Dunaju...

V dneh od 27. do 30. oktobra, so bila na Jesenicah, v Mariboru in v Ljubljani, kljub prepovedi oblasti, delavska zborovanja, na katerih so udeleženci od vlade zahtevali program za omiljenje gospodarske krize, socialno varnost za brezposelne in zagotovitev minimalnih plač. To se je dogajalo leta 1930...

Italijanski ribiči upravičeno protestirajo proti nameri JUGOSLOVANSKE VOJNE MORNARICE, da pošlje obe podmornici na vaje v Severni Jadran. Po njihovem mnenju bi to lahko vznemirilo ribe med izolo in Piranom in bi vsled tega odplavale v druge, njim bolj oddaljene dele Jadrana. V Beogradu je njihov protest naletel na razumevanje, slovenski ministri pa so modro molčali...

POSTANITE NAŠ

Poznate dejstva. Slišali ste neverjetne stvari. Zelo važno je, da bi to izvedeli tudi drugi. Vendar tega ne morete povedati sami. Nikogar ni, ki bi to tudi objavil. Postanite naš...

OBVEŠČEVALEC

KATEDRA, Tyrševa 23, 62000 Maribor. Telefon (062) 22-004. Uradne ure vsak petek popoldan. Vznemirite se danes, jutri je prepozno.

IZ DOMOVINE IN TUJINE

Štirinajsti Dalai Lama je pozval rojake k upor. Jugoslovanska vlada se glede tega ni opredelila, saj še čaka na mnenje posebne komisije, ki naj bi ugotovila identiteto omenjenega Dalai Lame. Nekdo je namreč v neki nemški reviji (verjetno gre za NEUE POST) prebral, da se je lani v Španiji rodil novi mali Dalai Lama! Še večjo zmedo pa je povzročilo vprašanje enega od članov komisije, kje pravzaprav je Tibeť in ali ne bo prišlo zaradi tega do spora med vlado v Madridu in Tibetanci. NA koncu dolge in poglobljene razprave, na kateri so prišla do izraza tudi nasprotujoča si stališča razpravljalcev, so napisali izjavo, v kateri prihaja do izraza naša neuvrščena politika in naša dosledna politika nevmešavanja v zadeve drugih držav, in v kateri ugotovljajo, da je »tibetansko vprašanje« španski notranji problem...

Vodja prodaje Danilo Vezjak se ob najnovejših obtožbah na račun sodelavcev Katedre samo še smehlja. »Kalingar je z nami!« je radostno izjavil v ožjem družinskem krogu.

Dragica Korade se je po večdnevem pohajkovanju vrnila s Češke.

xxx

Posledice so grozne. Kot ambasador mariborskih Romov si je obljubila, da bo njihove interese zastopala samo še ob vrčku piva.

LOVRO KUJAR-PREŽIHOV VORANC, komunist in pisatelj, je nekoč pisal tudi o tem, kako so se koroški kmetje bali zadolževanja saj so se zavedali, da je potrebno dolg z obrestmi vred vrtni. Zadolževanje je bilo takrat sramota, kdor pa »pufa« ni mogel vrtni je bil kaznovan in izobčen. Mislim, da so Vorancove knjige dobre in poučne, ne vem pa, če so prevedene tudi v srbohrvaščino...

Člani ZK se še vedno sprašujejo, kdo je kriv za nastali položaj. Oni sedijo v ložah, krivce pa iščejo v parterju...

Svečanost ob odkritju Maistrovega spomenika je minila brez prekinitve, čeprav so se prisotni, pri nekaterih točkah programa spogledovali, marsikateri med njimi pa je z očmi zaman iskal RAFAELA RAZPE-TA...

ZVEZNEMU JAVNEMU TOŽILCU REPUBLIŠKEMU JAVNEMU TOŽILCU SR SLOVENIJE

V veri, da odločno popravljanje dosedanjih sodnih in izvensodnih krivičnosti in nasilja lahko prispeva k jačanju nujnega zaupanja javnosti v neodvisnost in nepristranskost sodstva kot najvažnejšega pogoja za vzpostavitev vladavine prava v tej deželi, **vas opozarjamo na enega od najbolj znanih montiranih procesov, na sojenje skupini »Stara pravda«, in scenirano 1947. leta.** Resnični namen tega sojenja petnajsterici slovenskih intelektualcev pred Vrhovnim sodiščem Slovenije (K-1/47/21/) je bilo zatiranje nekomunističnih frakcij in skupin znotraj Osvobodilne fronte zaradi težnje k njeni politični in ideološki homogenosti. Sledeč temu je po preiskavi, v kateri je kot oficir OZNE sodeloval tudi **Mitja Ribičič**, vložena obtožnica proti ČRTOMIRJU NAGODETU, vodji skupine »Stara pravda«, ki je bila na osnovi sporazuma s Kidričem avgusta 1941 sprejeta v Osvobodilno fronto; BORISU FURLANU, rednemu profesorju ljubljanske Univerze, ki je 1930. zapustil rodni Trst kjer so ga 1942 v odsotnosti obsodili na smrt in ki se je 1944 pridružil jugoslovanskim partizanom; LJUBU SIRCU, ki je leta 1944 zapustil nevtrarno Švico, da bi se pridružil jugoslovanskim partizanom; FRANCU SNOJU, ki je bil minister v slovenski vladi in narodni poslanec; LEU KAVČIČU, ZORANU HRABARJU, ANGELI VODE, METODU KUMELJU, PAVLU HOČEVARJU, SVETOPLUKU ZUPANU, BOGDANU STARETU, METODU PIRCU, VIDU LAJOVIČU, FRANJU SIRCU in ELIZABETI HRIBAR. Med ostalim so bili obtoženi tudi organizirana špijonske dejavnosti in povezovanja s špijonskim centrom šte. 101 v

Avstriji, pa tudi novačenja pristašev iz vrst pokvarjenih in podkupljivih intelektualcev. Črtomir Nagode, Boris Furlan in Ljubo Sirc so bili obsojeni na smrt, ostali pa na zaporne kazni s prisilnim delom od enega do dvajset let. Smrtna kazen je izvršena nad Črtomirjem Nagodetom in Borisom Furlanom, medtem ko je Ljubo Sircu spremenjena v zaporno kazen. Franjo Sirc, čigar zdravje je bilo resno ogroženo, je v zaporu kmalu umrl.

V samem načinu vodenja preiskave, pridobivanja »dokazov« in organiziranja sojenja se lahko dobi samo blede in nepopolna slika na osnovi dostopnih sodnih spisov. Vsi obsojeni so bili izpostavljeni dolgotrajnemu fizičnemu in psihičnemu mučenju, da bi od njih izsilili lažna priznanja. Ljuba Sirc so, na primer, zasliševali dan in noč in ga, če je za trenutek zaspal, zbuvali z besedami: »Sirc, povejte vse ali pa vas bomo obesili!« Izsiljevali so ga z usodo njegovega bolnega očeta Franja: »Vaša usoda in usoda vašega očeta je odvisna od tega, ali boste priznali!«

Štirideset let je od tega montiranega sojenja, ki je zahtevalo tudi človeška življenja. Verjamemo, da njegove nedolžne žrtve mora-

jo dobiti pravno, materialno in moralno zadoščenje. V Sloveniji je za razliko od ostalih federalnih enot že v veljavi precedens. Po dolgem oklevanju in polovičarskih ukrepih so končno rehabilitirane vse nedolžne žrtve montiranih Dachauskih procesov, na katerih so obsojani španski borci in bivši komunisti, vojni ujetniki iz zloglasnega taborišča. Pravičnost nalaga, da se na povsem enak način obravnava tudi nedolžne žrtve montiranih sojenj nekoministom iz vrst meščanskih političnih strank in skupin.

Zato pri pristojnih pravosodnih in državnih organih zahtevamo obnovno sodnega procesa skupini »stara pravda« njihovo pravno in moralno rehabilitacijo, če se na ponovljenem sojenju dokaže njihova nedolžnost.

Tako tudi pozivamo javnega tožilca naj v smislu 404. člena Zakona o kazenskem postopku obnovi sojenje.

Kopijo tega pisma pošiljamo Vrhovnemu sodišču Slovenije s predlogom, da ravna v smislu 4. odstavka 405. člena Zakona o kazenskem postopku.

V Beogradu,
08. 10. 1987.

V imenu Odbora:
Dragoslav Mihailović

SKUPŠČINI SRBIJE PRESEDSTVU SR SRBIJE

V borih štirinajstih dneh je Okrožno sodišče v Beogradu prepovedalo dve knjigi pisca in izdajatelja dr. Vojislava Šešlje: »Disidentski dnevnik« (sklep št. 94/87 z dne 04. 07. 1987) in »Demokracija in dogma« (sklep št. 100/87 z dne 07. 08. 1987).

Po ugotovitvi sodišča te knjige vsebujejo »neresnice, s katerimi bi se lahko vznemirila javnost« in »tekste, s katerimi se izvršuje kaznivo dejanje sovražne propagande«, poleg tega pa se še »grobo žali ugled SFRJ in njenih predstavnikov« (Hamdijo Pozderca, Branka Mikulića in Staneta Dolanca).

Ne da bi se spuščali v dejansko in pravno upravičenost teh sodnih rešitev opozarjamo, da praksa prepovedovanja in uničevanja tiskanih stvari ni samo nasprotna načelu svobode mišljenja, izražanja in objavljanja, ampak je tudi iracionalna in brezupna.

Namreč, jugoslovanska javnost je bila in ostala globoko vznemirjena zaradi splošne krize, ki že več let muči deželo in objava Šešljeve knjige bi tej resni zaskrbljenosti ne mogla ničesar dodati ali odvzeti. (Če kaj, potem bi sam akt prepovedi knjige mogel vznemiriti, in to iz načelnih razlogov, del javnosti). Poleg tega ugled Pozderca, Mikulića in Dolanca ne bi smel biti odvisen od tega, kaj o njih misli in piše Vojislav Šešelj, ampak od tega, kaj in kako oni, kot državniki in kot javni delavci, delajo za skupno dobro. Tisto, kar je Šešelj hotel reči o Hamdiju Pozdercu, na primer, deluje nainvno in sveže v primerjavi s prepričljivimi obtožbami, ki jih danes poslušamo o Pozderčevi vlogi v gigantskih finančnih škandalih in gospodarskem kriminalu.

Teško se je znebiti vtisa, da imajo številni represivni ukrepi proti dr. Vojislavu Šešlju (aretaci-

je, sojenja, robija, prepoved štirih knjig) povsem politično ozadje in da je njihov osnovni cilj zaščita in zadovoljevanje poškodovane nečimrnosti nekaterih jugoslovanskih (in še posebej bosanskih) profesionalnih politikov, na čelu s Hamdijo Pozdercem in Brankom Mikulićem. Ko bi ti politiki sami čuvali svoj ugled in čast, namesto da to za njih opravlja Okrožno sodišče v Beogradu, bi bilo bolje tako njim kot deželi.

Pozivamo vas, da s svojo politično avtoriteto delujete tako, da bi se odstranile pravne posledice citiranih sodnih odločitev (ki še niso pravomočne) in da bi se v Jugoslaviji že enkrat nehalo z dušenjem svobode mišljenja in izražanja ter s sežiganjem knjig.

v Beogradu,
7. septembra 1987.
Odbor za obrambo svobode misli in izražanja v imenu Odbora:
dr. Vojislav Koštunica

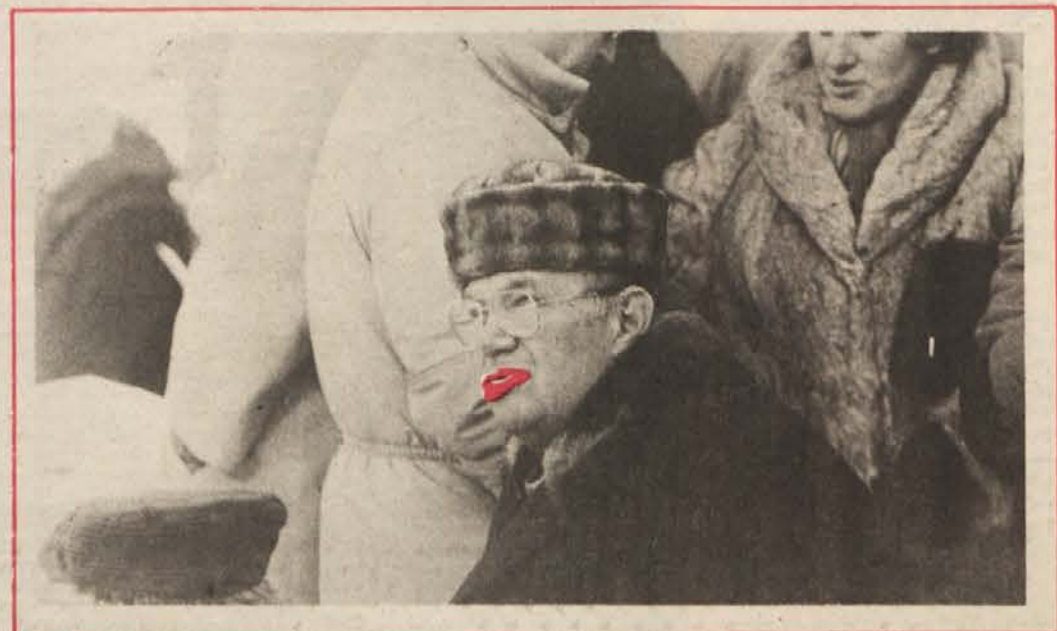

FOTO: T.W.D.